

השירות הפסיכולוגי חינוכי - אגף החינוך

הקדמה - עיקרי הממצאים וההמלצות

1. כללי

- 1.1 בהתאם לתכנית הביקורת השנתית של מבקרת העירייה, נערכה במהלך השנים 2015 ו-2016, ביקורת בשירות הפסיכולוגי חינוכי העירוני.
- 1.2 השירות הפסיכולוגי חינוכי אמור לתת מענה פסיכולוגי חינוכי לתלמידים, להורים, לצוותי החינוך בגני הילדים ובבתי הספר ולגורמים הקהילתיים, ובכך לסייע בקידום הסתגלותם התקינה והמיטבית של התלמידים במערכות החינוכיות השונות.
- 1.3 המענה בשירות הפסיכולוגי חינוכי הינו מערכתי ופרטני לגבי ילדים במוסדות החינוך העירוניים, תוך הכרה בחשיבות מימוש יכולת הלמידה של כול תלמיד, שימת דגש על התפתחותו הרגשית, תפקודו החברתי והסתגלותו לחברה ולערכיה.
- 1.4 הפסיכולוג מסייע למערכות השונות הפועלות במוסדות החינוך העירוניים בהתייחסות לתלמיד הן בחיי היומיום והן במצבי לחץ וחירום.
- 1.5 מדיניות הפעלתו של השירות הפסיכולוגי חינוכי בעיר נקבעת על ידי השירות הפסיכולוגי הייעוצי במשרד החינוך (שפ"י), בשיתוף ובתיאום עם מרכז השלטון המקומי ובהתאמה לצרכים המגוונים ברשויות המקומיות.

2. תכנית הביקורת

- 2.1 הביקורת בחנה את הפעילות שהתבצעה על-ידי השירות הפסיכולוגי חינוכי בשנים 2013-2016.
- 2.2 בשל צנעת הפרט וכללי הסודיות החלים על עבודתם של הפסיכולוגים, הביקורת לא עסקה בנושאים המשויכים לסוגיות מקצועיות, ולפיכך, התמקדה הביקורת בנושאים שלהלן:
 - 2.2.1 מטרת השירות הפסיכולוגי חינוכי ויעדיו.
 - 2.2.2 ניהול כוח האדם, התקינה והמבנה הארגוני.
 - 2.2.3 היקפי הפעילות לסוגיה ומתן השירות ללקוחות.
 - 2.2.4 מאפיינים ארגוניים בעבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי.
 - 2.2.5 תקציב ההכנסות, ההוצאות וניהול גביית הכספים.
 - 2.2.6 השירות הפסיכולוגי המורחב (שפ"מ).

השירות הפסיכולוגי חינוכי

2.3 הביקורת נפגשה במהלך עבודתה עם מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, צוות הפסיכולוגים והעובדים בשירות וכן עם הנהלת אגף החינוך.

3. סיכום הביקורת

3.1 בתום הביקורת נדונו ממצאיה עם מנכ"ל העירייה, סמנכ"ל קהילה, סמנכ"ל משאבי אנוש, גזבר העירייה, מנהל אגף החינוך ומנהלת השירות הפסיכולוגי.

3.2 הביקורת מציינת בהערכה רבה את שיתוף הפעולה המלא של המנהלים הממונים, צוות הפסיכולוגים והעובדים בשירות עם עבודת הביקורת.

ממצאי הביקורת העיקריים:

4. כללי

4.1 ממצאי הדוח מבוססים על שיחות וראיונות שקיימה הביקורת עם מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, מספר פסיכולוגיות המרכזות תחומים שונים ומגוונים בשירות הפסיכולוגי חינוכי, מזכירת השירות הפסיכולוגי חינוכי ועוד.

4.2 הביקורת התרשמה כי הצרכים הקיימים בקרב התלמידים, הצוותים המקצועיים הסובבים אותם וכן ההורים רבים, והמענים הקיימים בשירות הפסיכולוגי חינוכי אינם מספקים בשל מגבלת היקף התקנים של משרות הפסיכולוגים המאושרים על ידי משרד החינוך. השירות הניתן הוא למעשה לאוכלוסיית הקצה.

4.3 זאת, חרף העובדה כי מרבית ממסגרות החינוך מקבלות מענה ברמה א' (הרמה הגבוהה ביותר), והשירות הפסיכולוגי חינוכי אף הרחיב רמת שירות זו גם למסגרות חינוכיות נוספות שלא היו אמורות להיכלל בקבלת שירות ברמה זו או בקבלת שירות בכלל.

4.4 בנוסף, מצאה הביקורת כי העירייה במשאבים (תקציבים) ישירים ועקיפים הצליחה להרחיב את היקף המענים באופן משמעותי כפי שיתואר בהמשך בדוח זה.

4.5 כתוצאה ממגמות אלו חל במרוצת השנים גידול משמעותי בהיקף הפעילות של השירות הפסיכולוגי חינוכי, ובהתאם לכך גדל מספרם של הפסיכולוגים המועסקים.

4.6 מנהלת השירות הפסיכולוגי רואה חשיבות רבה בקידום תחומים נוספים בשירות הפסיכולוגי המורחב שאינם קיימים היום, ובהם לאוכלוסיית התלמידים של בתי הספר היסודיים - הדרכה וייעוץ להורים כולל טיפולים.

4.7 כמו כן, עדיין קיימות מסגרות בהם השירות הפסיכולוגי חינוכי היה מעוניין ליצור שיתופי פעולה מקצועיים רחבים, כגון: בית ספר להורים, מרכז הגיל הרך ועוד.

4.8 עם זאת, מצאה הביקורת כי סביבת העבודה של הפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי חינוכי אינה תואמת את אופי עבודתם ואת צורכיהם.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

4.9 אין ספק שהדבר משפיע ביותר על תפקודם ועל השירות שהם מעניקים ללקוחותיהם, כפי שניתן ללמוד מדוח ביקורת זה.

4.10 יש לציין כי קיים פער ניכר בין התפתחות הפעילות של השירות הפסיכולוגי חינוכי (כולל הגידול בהיקף משרות הפסיכולוגים) ובין קידום ושיפור המשאבים הכלכליים (ובכללם: תנאי סביבת עבודה פיזיים, היקף משרות המזכירות, וכו'), המוקצים לשירות הפסיכולוגי לצורך פעילותו.

4.11 מנכ"ל העירייה הורה לפעול בדחיפות למציאת פתרון הולם לבעיית מבנה השירות הפסיכולוגי. בנוסף, תפעל העירייה ככול יכולתה לשיפור ולשדרוג השירות הפסיכולוגי חינוכי בתחום המשאבים הכלכליים בהתאם להמלצות הביקורת.

4.12 מנכ"ל העירייה סבור כי בשירות הפסיכולוגי טמון כוח טיפולי משמעותי המיועד לרווחתם של תושבי העיר.

5. ההיבט החוקי

5.1 הבסיס החוקי לפעילותו המקצועית של השירות הפסיכולוגי החינוכי מעוגן בחוקים וההנחיות הבאים:

5.1.1 חוק הפסיכולוגים התשל"ז – 1977, והתקנות שהותקנו על פיו.

5.1.2 חוק הגנת הפרטיות התשמ"א – 1981.

5.1.3 חוק חינוך מיוחד התשמ"ח – 1988.

5.2 בנוסף, חוזרי מנכ"ל משרד החינוך והנחיות מקצועיות של שפ"י (שירות פסיכולוגי ייעוצי) במשרד החינוך.

5.3 כמו כן, קיים אוגדן הפסיכולוג החינוכי של שפ"י אשר נותן ביטוי מלא לזהות המקצועית הייחודית של הפסיכולוגים החינוכיים במכלול התחומים המקיפים את עבודתם.

6. השירות הפסיכולוגי הייעוצי (שפ"י)

6.1 ייעודו של השירות הפסיכולוגי הייעוצי (שפ"י) בישראל הוא לקדם את רווחתם ואת בריאותם הנפשית של כלל התלמידים במערכת החינוך.

6.2 ייעוד זה מתממש בעבודת השירותים הפסיכולוגיים החינוכיים (שפ"ח) ברמת מערכת החינוך והקהילה, הפרט והמשפחה, בעתות שגרה ובחירום.

7. מדיניות הפעלת השירות הפסיכולוגי חינוכי

7.1 פעילות השירות הפסיכולוגי חינוכי מעוגנת בהנחיות מקצועיות ובחוקים, ומדיניות ההפעלה נקבעת ע"י משרד החינוך (שפ"י) בשיתוף ובתיאום עם מרכז השלטון המקומי. מדיניות זו באה לידי ביטוי באמצעות חוזרי מנכ"ל משרד החינוך.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

7.2 תכנית העבודה של השירות הפסיכולוגי חינוכי נקבעת בהתאם לצורכי העיר, לסדרי העדיפויות שלה, למאפייני האוכלוסייה המתגוררת בה, למאפייני המוסדות החינוכיים בעיר, למאפייני השירות הפסיכולוגי חינוכי, ולמשאבים הכלכליים של העירייה.

8. השירות הפסיכולוגי חינוכי (שפ"ח)

8.1 השירות הפסיכולוגי חינוכי (שפ"ח) ממוקם במפגש שבין מערכת החינוך, ההורים והמערכת הקהילתית יישובית ומאפשר מתן שירותים לילדים, להורים, לצוותי חינוך ולמערכת החינוך היישובית.

8.2 חשיבות יתרה נוגעת לנגישותם של הפסיכולוגים החינוכיים כגורמי בריאות ורווחה נפשית. הסיכוי לאפשר לילדים את הזכות לשירות פסיכולוגי חינוכי בצמתי דרך במהלך התפתחותם, ובעיקר בשלבים המוקדמים של ההתפתחות, מותנה בקרבה ובנגישות של השירות לילד ולמשפחתו.

8.3 הביקורת התרשמה כי הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי פועלים באופן מיטבי, תוך הפעלת מאמץ רב למתן שירות בהיקף רחב ככול שניתן וברמה מקצועית גבוהה ואיכותית. העבודה הפסיכולוגית מתבצעת במוטיבציה גבוהה של הפסיכולוגים לפתח דרכי עבודה בשותפויות בין מקצועיות, והכל לטובת מקבלי השירות.

9. מתווה השירות הפסיכולוגי חינוכי

9.1 מתווה השירות הפסיכולוגי חינוכי מציג את המדיניות להפעלת שירותים פסיכולוגיים חינוכיים. במתווה מפורטים תפיסת העבודה המקצועית של השירות הפסיכולוגי חינוכי על עקרונות היסוד שלו, המפתח להקצאת שירותים פסיכולוגיים חינוכיים ואופני ההקצאה.

9.2 יישום המתווה חל על מנהלי השירותים הפסיכולוגיים חינוכיים בעבודתם עם מנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות.

10. תפיסת העבודה המקצועית

10.1 על פי תפיסת העבודה המקצועית של משרד החינוך, עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי צריכה להתבצע על פני כמה רצפים, המייצגים את העבודה המקצועית הרצויה:

10.1.1 רצף התפתחותי.

10.1.2 רצף אוכלוסיות.

10.1.3 רצף מניעה התערבות.

10.2 עקרונות היסוד שהשירות הפסיכולוגי חינוכי פועל על בסיסם:

10.2.1 תפיסה הוליסטית.

10.2.2 תפיסה אקולוגית.

10.2.3 איתור מוקדם.

10.2.4 ליווי ההתפתחות.

10.2.5 פיתוח חוסן ועמידות.

11. נהלים והוראות עבודה

11.1 הוראות העבודה הספציפיות לעבודת הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי הן שתיים בלבד: "הפניות תלמיד ממערכת החינוך לשירות הפסיכולוגי" ו"שפ"מ - שירות פסיכולוגי משלים".

11.2 הביקורת סבורה כי שתי הוראות העבודה אינן מקיפות את קשת הפעולות של השירות הפסיכולוגי חינוכי, כגון: פעילות במצבי חירום, ויש לפעול להשלמת הוראות העבודה בתחומים השונים.

12. מבנה ארגוני

12.1 השירות הפסיכולוגי חינוכי מהווה יחידה (מחלקה) של אגף החינוך ופעילותו מבוססת על שיתופי פעולה עם גורמים מקצועיים בקהילה התומכים במסגרות החינוך.

12.2 מצבת הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים מונה 43 פסיכולוגים, כולל מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, בהיקף של 25 משרות. בשנת תשע"ז, גדל היקף המשרות לכדי 26.1 משרות.

12.3 מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי וצוות העובדים (פסיכולוגים ומנהלה) כפופים לסמנכ"לית קהילה ולמנהל אגף החינוך.

12.4 בסיכום הביקורת הביע מנהל אגף החינוך את הערכתו הרבה לפועלם של מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי בפרט וצוות הפסיכולוגים והעובדים בכלל, אשר מהווים כהגדרתו "חוד החנית המקצועי" של אגף החינוך. בנוסף, ציין לשבח את שיתופי הפעולה הפוריים הקיימים בכול מגוון תחומי הפעילות.

12.5 הביקורת התרשמה לטובה מגישתה של מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי בחלוקת סמכויות ואחריות לפסיכולוגים והגדרתם כרכזים בתחומים מוגדרים, ובכך העצמתם כבעלי תפקידים בשירות הפסיכולוגי חינוכי.

13. היקפי המשרות

13.1 מרבית הפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי מועסקים בהיקפי משרה הנמוכים ממשרה מלאה – 100%.

13.2 הנתונים מצביעים על כך, ש-27 מתוך 43 פסיכולוגים, קרי, למעלה מ-60% מהפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי, מועסקים ב-50% משרה בלבד.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

13.3 קיים גרעין יציב של פסיכולוגים מומחים ומתמחים בשירות הפסיכולוגי חינוכי, אולם, יש לציין כי באופן יחסי קיימות יציאות לחופשת לידה רבות של הפסיכולוגיות המועסקות בשירות הפסיכולוגי חינוכי.

13.4 לדוגמה, מחודש מאי 2016 ועד חודש מאי 2017, נספרו 14 חופשות לידה שהתקיימו ושצפויות להתקיים. תופעות אלו מחייבות היערכות מחודשת של השירות הפסיכולוגי חינוכי לקליטת כוח אדם והכשרתו.

14. תקנים

14.1 משרד החינוך מקצה תקנים לפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי בהתאם למספר התלמידים הלומדים בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד על פי שכבות הגיל, ומממן 68% מעלות כול תקן שהוקצה על ידו.

14.2 המפתח להקצאת התקנים של משרד החינוך מתבסס על גילאי 5-15 לתלמידים במסגרות החינוך הרגיל וגילאי 3-21 לתלמידים בחינוך המיוחד, זאת למרות השאיפה המקצועית לספק שירותים מגיל 3 שנים עד גיל 18 שנים.

14.3 על פי חוזר מנכ"ל משרד החינוך התש"ע 8 (א) "מתווה השירות הפסיכולוגי- חינוכי", מתאריך 7.4.2010, מפתח הקצאת התקנים לשפ"חים ע"י משרד החינוך הוא:

14.3.1 תקן אחד ל- 500 ילדים בגיל הגן וכיתות א' (3-6).

14.3.2 תקן אחד ל- 1000 תלמידים בכיתות ב' - י"ב.

14.3.3 תקן אחד ל- 300 תלמידים בחינוך המיוחד.

15. אחוז הכיסוי של מתן שירותי הפסיכולוגיה החינוכית בעיר

15.1 הביקורת בחנה מהו אחוז הכיסוי של מתן שירותי הפסיכולוגיה החינוכית בבת ים, וזאת בהתבסס על מצבת הילדים/התלמידים בכול אחת ממסגרות הלימוד השונות, התקינה הנדרשת/המומלצת בכול מסגרת, ומספר משרות הפסיכולוגים בפועל.

15.2 חישוב "אחוז הכיסוי" מתבצע על ידי חלוקת סך משרות הפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי חינוכי במספר התקנים המחושב בהתאם למפתח התקינה של משרד החינוך, כפול מאה.

15.3 על פי הנתונים שריכזה הביקורת מאגף החינוך, התקן לשנת הלימודים תשע"ו היה אמור להסתכם ב- 25 משרות, ובפועל קיימות 25 משרות, כך שלכאורה לא קיים פער בין התקן שהשירות הפסיכולוגי אמור לקבל על פי נתוני הילדים/התלמידים הלומדים בבת ים ובין התקן שמשרד החינוך אישר.

15.4 מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי הציגה בפני הביקורת מסמך של משרד החינוך לפיו, מספרי הילדים/התלמידים הלומדים בבת ים גבוהים יותר מהנתונים שריכזה הביקורת מאגף החינוך, ולכן התקן המגיע על פי נתוני משרד החינוך מסתכם ב- 28.5 משרות.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

בפועל, אישר משרד החינוך 26 משרות בלבד, כך שהשירות הפסיכולוגי חינוכי פועל ב- 89% בלבד מהתקינה שמגיעה לו.

15.5 בעת שמנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי נכנסה לתפקידה היו בשירות הפסיכולוגי חינוכי 15 תקני פסיכולוג בלבד והם צמחו ל-25 תקנים.

15.6 עם זאת, הביקורת סבורה כי לאור מצבה הסוציו אקונומי של אוכלוסיית תושבי בת ים, והעובדה כי שיעור העולים בה גבוה יחסית, יש מקום לבקש ולקבל תקנים עבור השירות הפסיכולוגי חינוכי מעבר לתקינה של משרד החינוך.

15.7 במקביל, יש להתייחס לקושי בקליטת פסיכולוגים נוספים לאור מצוקת החדרים הקיימת במבנה השירות הפסיכולוגי.

16. תקציבי העירייה

16.1 בנוסף לתקנים אלו, קיימים תקציבי עירייה נוספים ממקורותיה או/ו ממקורות חיצוניים (עמותות וקרנות), המממנים את פעילותם של הפסיכולוגים בדרך של הקצאת שעות פסיכולוג למוסדות החינוך שאין בהם תקן לפסיכולוג, כגון: חטיבות עליונות בבתי הספר העל יסודיים.

16.2 כמו כן, מימון או סבסוד הערכות או/ו אבחונים לילדים/תלמידים שאינם נערכים במסגרת "סל השירותים הציבוריים", שמשפחותיהן אינן מסוגלות לממן זאת בשל מצבם הסוציו אקונומי, ואשר אינם כלולים באוכלוסייה המקבלת שירות זה.

16.3 תוספות תקציביות אלו באות לידי ביטוי בתשלום שכר לפסיכולוגים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב (ראה פירוט בפרק ד').

17. היקף ועומק השירות

17.1 משרד החינוך מתיר לרשות המקומית לקבוע את היקף ועומק השירות, לפי סדרי העדיפות שלה. כאמור לעיל, המשרד מפרסם מדיניות, עקרונות והנחיות כלליות - אולם כול רשות היא הקובעת את מרכיבי השירות שהיא נותנת.

17.2 בשנת 2010, פורסם חוזר מנכ"ל משרד החינוך ובו הצעה לשלוש רמות שירות, כאשר כול רשות בוחרת את רמת השירות שהיא נותנת לאוכלוסייה, להוציא אוכלוסייה המוגדרת כאוכלוסייה מחייבת במתן שירות ברמה א' (הרמה הגבוהה ביותר), וזאת בהתאם למשאביה ובהתאם לסדרי העדיפויות שלה.

18. רמת השירות

18.1 השאיפה המקצועית (בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך) היא, שהשירותים הפסיכולוגיים חינוכיים ברשויות המקומיות יספקו שירות לגילאי 3-18 (ובחינוך המיוחד

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- לגילאי 3-21), אולם, בשלב זה, על פי משרד החינוך, "ניתן שירות (לחינוך הרגיל) במרבית הרשויות לגילאי 5-15", וכך גם הקצאת תקני הפסיכולוגים היא לגילאי 5-15.
- 18.2 במתווה השירות הפסיכולוגי חינוכי המוצג על ידי משרד החינוך מוצעות **שלוש רמות שירות אפשריות: שירות ברמה א'** - נוכחות סדירה של פסיכולוג במסגרת החינוכית, שילוב של המישור המערכתי והפרטני תוך מתן קדימות למישור המערכתי, **שירות ברמה ב'** - נוכחות פסיכולוגית חלקית וייעודית במסגרת החינוכית, ושילוב הרובד המערכתי והפרטני תוך מתן קדימות למישור המערכתי **ושירות ברמה ג'** - מתן שירות פסיכולוגי ייעודי למצבי חירום בלבד.
- 18.3 אוכלוסיות יעד מסויימות מחייבות מתן שירות ברמה א', הרמה הגבוהה ביותר (המדובר הוא על גילאים 5-15 בחינוך הרגיל ועל גילאי 3-21 בחינוך המיוחד). שאר אוכלוסיות היעד שלגביהן לא נקבעה רמת שירות מחייבת, למעשה, כול רשות מקומית בוחרת את רמת השירות שהיא תיתן בהתאם למאפיינים ולצרכים המקומיים, ובהתאם למשאבים הכספיים שהיא מסוגלת להעניק או לגייס לטובת שירות זה.
- 18.4 השירות הפסיכולוגי חינוכי מעניק שירות במוסדות החינוך הרגיל ברמות שונות של היקף ואינטנסיביות לילדים בגילאי 3-18. במוסדות החינוך המיוחד השירות ניתן בהתאם לחוק ברמה א', לילדים בגילאי 3-21.
- 18.5 השירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים מעניק שירות **ברמה א'** (הגבוהה ביותר) לאוכלוסיית הילדים בגילאי גן טרום טרום חובה (3), חובה (5) ועד כיתות חטיבת הביניים כולל, וכן לחטיבות העליונות בבתי הספר העל יסודיים (במימון העירייה), שירות **ברמה ב'** לאוכלוסיית ילדי גן בגילאי קדם חובה (4) ושירות **ברמה ג'** לחלק מאוכלוסיית התלמידים במוסדות החינוך מוכר שאינו רשמי (חלק אחר מהמוסדות במוכר שאינו רשמי בגני החובה ובבתי הספר היסודיים מקבלים שירות ברמה א').
- 18.6 ניתן לומר כי השירות הניתן על ידי השירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים הינו מקיף ורחב באופן יחסי, וזאת, גם משום שהעירייה תומכת בתוספת משמעותית של משאבים כספיים (הן להרחבת השירותים לאוכלוסיות נוספות, והן לתשלומים עבור אבחונים באמצעות קרנות ספציפיות, מתן הנחות למשפחות נזקקות ברכישת שירותים מהשירות הפסיכולוגי המורחב ועוד).
- 18.7 מתקבל הרושם כי הילדים/התלמידים בעלי הבעיות המורכבות מאוד, אכן זוכים לשירותים שמעניק השירות הפסיכולוגי חינוכי (ייעוץ לצוותי ההוראה ולהורים, הערכות פסיכולוגיות, טיפולים ועוד), אולם, קיימים ילדים/תלמידים במערכת החינוכית (עם בעיות מורכבות) הזקוקים לשירותים אלו ואינם מקבלים אותם או שמקבלים אותם באופן חלקי, משום שבמסגרת התקנים הקיימים בשירות הפסיכולוגי חינוכי לא ניתן לתת להם שירות זה.
- 18.8 **ככלל**, שעות העבודה של הפסיכולוגים כוללות עבודה ייעוצית במערכת החינוכית, וכן עבודה פרטנית אבחונית וטיפולית המתקיימת במבנה השירות הפסיכולוגי חינוכי.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 18.9 חלק ניכר משעות העבודה מוקדש גם להשתתפות בוועדות מקצועיות, ובנוסף, קיימות שעות עבודה אותן יש להקדיש לעבודה אדמניסטרטיבית הכוללת כתיבת דוחות פסיכולוגיים, היענות לפניית טלפונית וכו'.
- 18.10 לא אחת נדרשים הפסיכולוגים להיענות לפניית של צוותים חינוכיים בעיקר באירועי חירום גם מחוץ לשעות העבודה הפורמליות.
- 18.11 הפסיכולוגים אינם מקבלים שכר על עבודה ב"שעות נוספות", למרות שלא פעם הם מבצעים שעות אלו.

19. תכניות "אור" ו"מעגן" לגילאי לידה עד 3

- 19.1 בבת ים קיימות מספר תכניות המתייחסות לגילאי הגיל הרך, והפועלות במעונות לתינוקות ופעוטות במסגרת התכנית הלאומית לילדים בסיכון ובגני הילדים. מטרתן של התכניות היא לנקוט ככול האפשר בגישה "המניעתית", ולאתר בעיות מורכבות בגיל מוקדם ככול האפשר על מנת לטפל בהם בהצלחה.
- 19.2 תכנית "אור" פועלת באמצעות המרכז לגיל הרך ואינה כוללת איש צוות מתחום הפסיכולוגיה.
- 19.3 לעומתה, תכנית "מעגן" כוללת אנשי צוות מקצועיים: מרפאה בעיסוק, קלינאית תקשורת, פיזיותרפיסטית ואף שתי פסיכולוגיות שאחת מהן היא למעשה רכזת התכנית. בשנת הלימודים תשע"ה, פעלה התכנית ב-7 מעונות ילדים, אולם, בשנת הלימודים הנוכחית, תשע"ו, פועלת התכנית ב-3 מעונות בלבד, זאת לאור צמצום התקציב לתכנית זו.

20. גילאי קדם חובה(גילאי 3-4)

- 20.1 הנתונים מצביעים על גידול במספרם של ילדי הגנים בגני הקדם חובה בחינוך הרגיל, וכן במספר כיתות גני הקדם חובה במהלך השנים. זאת, כתוצאה מיישומו של חוק חינוך חנם החל מחודש ספטמבר 2012.
- 20.2 השירות הניתן לילדי קדם החובה באמצעות השירות הפסיכולוגי הינו ברמה בי למרבית גני הילדים בקדם החובה, אולם, מספר גני הילדים בהם ילדים משנתון 3 בלבד (חמישה סה"כ) מקבלים שירות ברמה א'.
- 20.3 הנחת היסוד היא, שככול שיאתרו וינסו לטפל בבעיות בגיל מוקדם יותר - כך סיכויי הילד טובים יותר להתקדם ולהתגבר, וכך גם המערכת עשויה לטפל בעתיד בפחות מקרים או במקרים פחות מורכבים.
- 20.4 המאפיין את הטיפול בשכבת גיל זו: ייעוץ לצוותים ולהורים ובעיקר איתור בעיות התפתחותיות והפנייתן לטיפול מתאים - בדרך כלל באמצעות המכונים להתפתחות הילד בקופות החולים.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

20.5 העירייה מתקצבת עריכת 12 אבחונים לכול היותר לילדים בגילאי 4 בהתאם לצרכים העולים מן השטח וסדרי הקדימויות, וזאת למשפחות שאינן מסוגלות (מסיבות שונות) לטפל בילדיהם במכונים להתפתחות הילד של קופות החולים.

20.6 בנוסף לכך, במסגרת התכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון פועלות בגני הילדים תכניות "אור" ו"מעגן". בשנת הלימודים תשע"ו, פעלה תכנית "מעגן" ב-24 כיתות גן, ואילו תכנית "אור" פעלה בשנת תשע"ו ב-15 כיתות גן כולל בגני החובה.

21. גילאי חובה

21.1 הנתונים מצביעים על קיטון במספרם של ילדי הגנים בגני החובה בשלוש השנים האחרונות, וכן במספר כיתות גני חובה במהלך השנים.

21.2 לכול אחד מגני החובה מוצמד פסיכולוג המעניק שירות ברמה א' למנהלת הגן ולצוות על בסיס שוטף.

21.3 עבודת הפסיכולוג בגן החובה מתמקדת בעיקר בליווי, הדרכה ותמיכה למנהלת הגן ולצוות, הדרכת הורים, טיפולים קצרי טווח לילדים ואבחונים לילדים הזקוקים לסיוע של החינוך המיוחד.

21.4 בנוסף, נערכת על ידי הפסיכולוג גם הערכת בשלות לכיתה א' לחלק מילדי גן החובה. מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי פועלת לשינוי המדיניות בנושא הישארות שנה נוספת בגן חובה, במטרה לצמצם את כמות הילדים הנשארים שנה נוספת בגן החובה, ולהתאים את המענה הנדרש לילד.

22. פרויקט "צבעים"

22.1 במסגרת פרויקט "צבעים" נותן השירות הפסיכולוגי מענה לבעיות התנהגות קשות בקרב ילדים בגילאי 3-6, הלומדים במסגרות גני הילדים העירוניים קדם חובה וחובה.

22.2 המדובר הוא בעבודה טיפולית רב מערכתית הכוללת איתור מקור הבעיה וסיבותיה, אבחון ודרכי טיפול. התהליך מבוצע בשיתוף מנהלת הגן, גורמי חינוך ונציגי העירייה והורי הילד. במועד הביקורת טופלו כ-20 משפחות במסגרת זו.

22.3 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי, התכנית מיטיבה מאוד עם המשפחות, הילדים וצוותי ההוראה.

22.4 בשנת 2016, החלה לפעול תכנית "אילנות", שאף היא מיועדת לטיפול בילדים עם בעיות התנהגות קשות. התכנית מתקיימת במסגרת תכנית "עיר ללא אלימות" ללא שיתוף השירות הפסיכולוגי חינוכי. הנהלת אגף החינוך אמורה לנהל תכנית זו, כך שהיא תשתלב ולא תתנגש עם התכנים של פרויקט "צבעים".

23. השירות לילדי הגנים בחינוך העצמאי - המוכר שאינו רשמי

23.1 על פי הנתונים, במסגרת גני החובה של החינוך העצמאי המוכר שאינו רשמי לומדים 344 ילדים, ולפי חישובי התקן מגיע להם תקן של כ-70% משרה. השירות הפסיכולוגי חינוכי מעניק שירות ברמה א' ל- חמש (מתוך 11) כיתות גן בגילאי חובה במגזר זה, וזאת בהתאם לנתונים המתקבלים מאגף החינוך.

24. הגיל הרך- סיכום

24.1 מנהלת השירות הפסיכולוגי מעוניינת לקדם ולפתח בתחום הגיל הרך את השירות הניתן לילדי הגנים בגילאי טרום חובה (4) ולהפוך את השירות הפסיכולוגי חינוכי כמוכר גם להתמחות התפתחותית.

24.2 בשירות הפסיכולוגי חינוכי מתקיימים פורומים מקצועיים לגיל הרך שמטרתם להעלות דילמות מקצועיות ותכנים, רענון נהלים, יצירת הטרוגניות בין הפסיכולוגים ועוד.

24.3 באופן כללי, ניתן לומר כי מנהלת השירות הפסיכולוגי פעלה בשנים האחרונות על מנת ליצור שיתופי פעולה עם הגורמים המקצועיים מחוץ לשירות הפסיכולוגי.

24.4 במפגש עם רכזת הגיל הרך בשירות הפסיכולוגי חינוכי הועלו מספר סוגיות לקידום ושיפור השירות, כגון:

24.4.1 פיתוח המחקר וההערכה בתחום הבשלות לבית הספר.

24.4.2 מתן מענה רחב יותר לאוכלוסיית הילדים הלומדים במוסדות "מוכרים שאינם רשמיים".

24.4.3 הסתייעות בשירות הפסיכולוגי חינוכי תוך שימוש בידע הנצבר בבניית תכנית הכשרה לסייעות, ובעיקר לסייעות המועסקות בגני החינוך המיוחד, ואף בהכשרתן בפועל בתחומים הרלוונטיים.

24.4.4 הרחבת שיתוף הפעולה עם מתי"א.

24.4.5 שיוך עובדת סוציאלית מקשרת מטעם הרווחה לכול אחת מכיתות הגן.

24.4.6 יצירת קשרי עבודה הדוקים יותר עם המרכז לגיל הרך.

25. השירות לתלמידי בתי הספר היסודיים

25.1 בבת ים 19 בתי ספר יסודיים בחינוך הרגיל, בהם לומדים בסה"כ כ-7,200 תלמידים (כיתות א'-ו').

25.2 השירות הפסיכולוגי חינוכי נותן שירות ברמה א' בהיקף של כ- 10 שעות שבועיות לכול אחד מבתי הספר היסודיים.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

25.3 עבודת הפסיכולוג בבתי הספר היסודיים מתמקדת בין השאר במתן מענה לבעיות הסתגלות (לימודית, חברתית, התפתחותית), קשיים לימודיים וקשיים התנהגותיים ורגשיים ולבעיות האופייניות לתחילת גיל ההתבגרות. עבודתו של הפסיכולוג כוללת: הדרכת הורים, עבודה טיפולית עם הורים וטיפול קצרי מועד ועוד.

25.4 בנוסף, מעניק השירות הפסיכולוגי חינוכי 2-3 טיפולים ארוכי טווח בכול אחד מבתי-הספר במהלך שנת הלימודים לתלמידים הזקוקים לכך, הכוללים עבודה טיפולית ארוכת טווח עם ההורים.

26. בתי הספר היסודיים בחינוך העצמאי – מוכר שאינו רשמי

26.1 בבת ים 6 בתי ספר יסודיים בחינוך העצמאי – מוכר שאינו רשמי, בהם לומדים 1,955 תלמידים, ולפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך מגיע להם תקן בהיקף של 200% משרה.

26.2 מנהלת השירות הפסיכולוגי מסרה לביקורת כי השירות בתחום החינוך המוכר שאינו רשמי מסתכם בשלושה בתי ספר יסודיים (בני ציון, ישועות יעקב ונתיבות רבקה). השירות לבתי ספר אלו ניתן ברמה א' ואילו לשאר בתי הספר ניתן שירות ברמה ג', קרי, מתן שירות פסיכולוגי ייעודי: התערבות במצבי לחץ/משבר/חירום והשתתפות בוועדות השמה. בהתאם להמלצת יועצת בית הספר, נערכים גם מספר אבחונים.

26.3 מנהלת השירות הפסיכולוגי מציינת כי בחלק מהמוסדות הללו שיתוף הפעולה אינו מלא (כגון: חסרון של יועצות בבתי"ס), וקיימת בעייה להעניק שירות ברמה מלאה ואיכותית.

27. חדרי שלווה

27.1 במסגרת התכנית הלאומית מוקמים בשני בתי ספר יסודיים (גורדון וטבנקין) "חדרי שלווה" המיועדים למתן מענה רגשי במצבים של אלימות, טראומה וסיכון במסגרת בית הספר.

27.2 לשם כך, הוקצה תקציב של כ-100,000 ₪ לבית הספר, המיועד הן לאבזור חדרי השלווה והן לתשלומים עבור הטיפולים המתבצעים בחדרים אלו.

27.3 לאור זאת, צפויה עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי להתרחב ולהתאים פעילויות הנוגעות לייעודם של "חדרי שלווה" אלו, ובהן טיפול פרטני וקבוצתי בעשרות ילדים בכול בית ספר, הדרכת התרפיסטים וכו'.

28. השירות לתלמידי בית הספר העל יסודי

28.1 בבת ים 11 בתי ספר על יסודיים בחינוך הרגיל בהם לומדים כ-6,700 תלמידים (כיתות ז'-י"ב).

השירות הפסיכולוגי חינוכי

28.2 השירות הניתן לתלמידי כיתות ז'-ט' הינו ברמה א', ובמסגרת תקני הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי. העירייה הוסיפה לבתי הספר העל יסודיים שירות ברמה א' על זה הקיים באמצעות תקציב מיוחד המסתכם ב- 5 שעות שבועיות לבית ספר. תקציב זה המיועד לחטיבה העליונה (כיתות י'-י"ב) בא לידי ביטוי בשירות הפסיכולוגי המורחב באמצעותו משולם שכרם של הפסיכולוגים.

28.3 הפסיכולוג בבית הספר נפגש עם צוותי ההוראה והייעוץ ומסייע להם בתחומי הכשרתו. עבודת הפסיכולוג בשכבת גיל זו מתמקדת בהתערבות טיפולית פרטנית בשל הצורך במתן מענה לתהליכים רגשיים האופייניים לה.

29. בתי הספר העל יסודיים בחינוך העצמאי - מוכר שאינו רשמי

29.1 בבת ים 2 בתי ספר על יסודיים בחינוך העצמאי – מוכר שאינו רשמי, בהם לומדים כ- 270 ילדים, ולפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך מגיע להם תקן של כ-30% משרה.

30. הד ספייס

30.1 בשלהי שנת 2014, נפתח בבת ים ה"הד ספייס" - מרכז ייעוץ פסיכולוגי לבני נוער, שפועל על פי מודל אוסטרלי, ומעניק ייעוץ למתבגרים בשורה ארוכה של נושאים שמעסיקים בני נוער בימינו.

30.2 המרכז מרחיב למעשה את פעילותו של השירות הפסיכולוגי חינוכי, ומעניק את השירותים הבאים: טיפולים פסיכולוגיים פרטניים קצרי מועד (עד 18 מפגשים), על פי גישה קוגניטיבית התנהגותית או דינמית, הדרכת הורים כחלק מטיפול בצעירים, טיפולים קבוצתיים קצרי מועד (עד 18 מפגשים), וטיפול פסיכיאטרי בהתאם לצרכים העולים בטיפולים הפסיכולוגיים.

30.3 מימוש הפרויקט התאפשר הודות לסיוע עיקרי של הקרן לפיתוח שירותים לנכים של הביטוח הלאומי, עיריית בת ים, משרד הבריאות, וכן באמצעות שותפים ותורמים.

30.4 מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי הביעה רצונה להעסקתם של פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי חינוכי במסגרת זו. נכון למועד הביקורת, לא מועסקים פסיכולוגים אלו.

31. התכנית הלאומית למניעת אובדנות

31.1 בשנת 2015, החלה לפעול התכנית הלאומית למניעת אובדנות בעיר בת ים כתכנית בין-משרדית בהובלת משרד הבריאות. במסגרת התכנית הוקמה ועדת היגוי הכוללת את כול אנשי המקצוע הרלוונטיים לנושא לשם שיפור קשרי העבודה ביניהם ויצירת הרצף הטיפולי וחיזוקו.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

31.2 התכנית אמורה לתרום להתמקצעות של אנשי המקצוע בתחומי הטיפול, הרווחה והחינוך, באמצעות הכשרת כוח האדם המיועד למשימות אלו. בשירות הפסיכולוגי חינוכי מונתה פסיכולוגית לריכוז התחום.

31.3 הפסיכולוגים הוכשרו במהלך תשעה ימים באופן תיאורטי, ומתקיימות שלוש קבוצות הדרכה להערכת הסיכון והטיפול בילדים עם מחשבות אובדניות. כמו כן, פסיכיאטר מטעם התכנית ילווה את הפסיכולוגים בייעוץ והדרכה.

32. השירות לתלמידי החינוך המיוחד

32.1 השירות הפסיכולוגי מספק את השירותים לילדים בעלי צרכים מיוחדים, כמתחייב מדרישות חוק החינוך המיוחד (התשמ"ח-1988), באמצעות עבודה בגנים הטיפוליים, במערך הכיתות המיוחדות בבתי הספר לחינוך הרגיל, ובבתי הספר של החינוך המיוחד.

גני הילדים

32.2 הנתונים מצביעים על גידול במספרם של ילדי החינוך המיוחד ושל כיתות גני הילדים בחינוך המיוחד כתוצאה מגידול זה.

32.3 השירות הפסיכולוגי מעניק לגני הילדים בחינוך המיוחד שירות ברמה א'. לכול אחד מגני החינוך המיוחד מוצמד פסיכולוג המגיע לגן בתדירות של אחת לשבועיים לערך. בביקורים אלו מתרשם הפסיכולוג מתפקוד הילדים ומייעץ למנהלת הגן ולצוות הגן בנושאים שונים בגן הילדים. הפסיכולוג שותף בקבלת החלטות על המשך דרכם של הילדים בעבודה משותפת עם ההורים ואבחונם של הילדים.

32.4 רכזת גני החינוך המיוחד בשירות הפסיכולוגי חינוכי הצביעה על היעדר "כתובת" שאליה ניתן לפנות באגף הרווחה לקבלת מידע על משפחתו של הילד המטופל במידת הצורך. לטענתה, גם מנהלות הגנים מצביעות על כך.

בתי הספר היסודיים

32.5 בעיר בת ים פועלים שני בתי ספר יסודיים לחינוך מיוחד: בית הספר "מסילות", המיועד לילדים הסובלים מפיגור שכלי ולילדים עם לקויות תקשורתיות, ובית הספר "שחר" המיועד לילדים עם בעיות התנהגות קשות שנפתח בשנת הלימודים הנוכחית – תשע"ו. בנוסף לכך, פועלות כיתות לחינוך מיוחד בתוך בתי הספר לחינוך רגיל.

32.6 הנתונים מצביעים על גידול במספרם של תלמידי החינוך המיוחד ושל כיתות החינוך המיוחד כתוצאה מגידול זה.

32.7 השירות הניתן בבתי ספר אלו הינו, כדלקמן: בבית הספר "מסילות" – שלוש שעות שבועיות ובבית הספר "שחר" – שבע שעות שבועיות.

32.8 השעות הניתנות בבית הספר "מסילות" הן במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב, בתקציבי עירייה נוספים, ולא במסגרת התקנים הקיימים בשירות הפסיכולוגי חינוכי.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

32.9 זאת, עקב כניסת העמותה לילדים בסיכון לבית ספר זה בשנה האחרונה, ולמעשה, היעדר צורך מובחן בפסיכולוג מהשירות הפסיכולוגי חינוכי. אולם, לאור דרישת המערכת למתן שירות פסיכולוגי בכול זאת, אושרו שעות אלו. בבית הספר "שחר" מדובר על שעות פסיכולוג מהתקנים הקיימים בשירות הפסיכולוגי חינוכי.

בתי הספר העל יסודיים

32.10 בעיר בת ים פועל בית ספר על יסודי אחד המיועד לחינוך מיוחד "יעד". השירות הפסיכולוגי חינוכי נותן לבית ספר זה שירות בהיקף של כ-10 שעות שבועיות. יש לציין כי בבית ספר זה פועלים גם צוותים רב מקצועיים בתחומים השונים.

32.11 בנוסף לכך, פועלות כיתות לחינוך מיוחד בתוך בתי הספר העל יסודיים בחינוך הרגיל.

32.12 הנתונים מצביעים על ירידה במספרי התלמידים הלומדים בחינוך המיוחד בבתי הספר העל יסודיים, וכן על ירידה במספר הכיתות בחינוך המיוחד בבתי ספר אלו.

32.13 עבודת הפסיכולוג בבתי הספר בחינוך המיוחד נעשית לרוב באופן מערכתי, צוותי הוראה והורים, ובמידת הצורך מתקיימת התערבות פרטנית.

32.14 מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי הצביעה על הקושי שנוצר בשל התחלופה התכופה של מפקחות החינוך המיוחד, ובנוסף לכך, על היעדרו של גורם מרכז בעירייה שיהיה אחראי על נושא זה בכללו ויטפל בתהליכי ההפנייה למסגרות החינוך המיוחד, או באפשרות האחרת, הכלתו של התלמיד בעל הקשיים/הליקויים במסגרות החינוך הרגיל.

32.15 כתוצאה מכך, מספרם של התלמידים המופנים לוועדות ההשמה גדל באופן משמעותי. עובדה זו יצרה עומס רב על עבודת הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי, שכן על פי חוק החינוך המיוחד יש לאבחן כול ילד המופנה לוועדת ההשמה כדי לבדוק את צרכיו ואת המסגרת המתאימה לו.

33. הכנה והשתתפות בוועדות השילוב וההשמה

33.1 על פי חוק החינוך המיוחד, פועלות ועדות מקצועיות, שהרכבן ודרכי עבודתן נקבעו כחוק ובידיהן הסמכות והאחריות לקבלת החלטות לגבי זכאותו של תלמיד בעל צרכים מיוחדים לשירותי חינוך מיוחדים. בשנת הלימודים תשע"ו, התקיימו כ-670 ועדות שילוב וכ-700 ועדות השמה לתלמידים בכול הגילאים.

33.2 ועדת השילוב המוסדית (בחינוך הרגיל) - דנה בזכאותו של תלמיד בעל צרכים מיוחדים ובעל לקות משמעותית להיכלל בתכנית השילוב במוסד החינוך הרגיל ובהתחשב במשאבים הזמינים באותה מסגרת חינוכית (תנאים פיזיים, כוח אדם, שעות וכו').

33.3 ועדת ההשמה ברשות המקומית - דנה בזכאותו של תלמיד בעל צרכים מיוחדים ובעל לקות משמעותית לחינוך מיוחד ולהשמה ברצף המסגרות החינוכיות הקיים, בהתאם למסגרת התקציבית הנקבעת מדי שנה.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

33.4 לצורך קבלת ההחלטה בוועדות הנ"ל, חייבת להתבצע קודם כול הערכה פסיכולוגית. במסגרת השירות הפסיכולוגי מבוצעות הערכות עבור התלמידים שעניינם עומד לדון בפני ועדת ההשמה או לקראת הדיון בפני ועדת השילוב. חלק קטן ביותר מהתלמידים מגיעים עם הערכות פסיכולוגיות שבוצעו על ידי גורמים חיצוניים.

33.5 על פי הנתונים, במהלך השנים חל גידול במספר ועדות השילוב לגיל הרך שהתקיימו ובהן השתתפו פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי. עם זאת, חל קיטון במספר ועדות השילוב לבתי הספר היסודיים וחיטבות הביניים שהתקיימו ובהן השתתפו פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי.

33.6 בסך הכול במהלך השנים חל גידול במספר ועדות ההשמה שהתקיימו באגף החינוך ובהן השתתפו פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי.

33.7 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, יש לשפר ולייעל באופן מקצועי את תהליך הפנייתו של תלמיד לוועדות ההשמה, ובכך לצמצם את מספרם של התלמידים המופנים.

34. התכנית הלאומית לילדים ובני נוער בסיכון

34.1 שישה משרדי ממשלה חברו יחד על מנת ליישם את המלצות "ועדת שמיד". בנוסף, שותפים בתכנית מרכז השלטון המקומי וגוינט ישראל, המשתתפת ביישום המרכיב לגיל הרך.

34.2 מטרת התכנית היא לצמצם את היקף הסיכון בקרב ילדים ובני נוער במצוקה במצבים המסכנים אותם במשפחתם ובסביבתם והיא מיושמת עם דגש על קבוצות ייחודיות ומוחלשות. בשנת תשע"ו, התרחבה לכלל העיר לאחר שפעלה בשנים עברו בחלקו הצפוני של העיר, בלבד.

34.3 לרשויות המקומיות ניתנת אפשרות לבחור את המענים הנחוצים ביותר לילדים בסיכון בתחומן. אי לכך, מחוייבות הרשויות לתהליך מיפוי ותכנון בין מקצועי מובנה ושיטתי. הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים שותפים לבניית תכנית זו וליישומה, בצד מיעוט פרויקטים מטעם התכנית המשלבות את הפסיכולוגים.

35. קידום שותפות עם ההורים

35.1 המודעות בשירות הפסיכולוגי חינוכי לעבודה עם ההורים גבוהה ביותר. אי לכך, ההורים שותפים בתהליכי הייעוץ והטיפול וכן לוקחים חלק בלמידה בקבוצות.

35.2 במקביל, מתקיימים בשירות הפסיכולוגי חינוכי קבוצות הדרכה לעבודה טיפולית עם ההורים, סדנה לכלל צוות הפסיכולוגים בתחום הטיפול בהורים לבני נוער בסיכון, הרצאות בנושא של עבודה עם ההורים הנמצאים בקונפליקט עם צוות בית הספר והורים לילדים עם קשיים התפתחותיים.

36. תהליכי הטיפול בקבוצות

- 36.1 השירות הפסיכולוגי מציע תהליכי טיפול גם בקבוצות בתחומים שונים. בשנת הלימודים תשע"ה, התקיימו 7 קבוצות למיומנויות חברתיות לתלמידי בתי הספר היסודיים, 3 קבוצות הורים, 2 קבוצות להתמודדות עם חרדת בחינות בחטיבות, 4 הרצאות להורים לילדים בגיל הרך וסדנה להורים בטיפת חלב.
- 36.2 תקציב העירייה בשנת 2014 הסתכם ב- 70,000 ₪, ובאמצעותו פעלו 5 קבוצות למשך 12 מפגשים, כאשר עלות ההנחייה (שני פסיכולוגים מנחים) בכול אחת מהן הסתכמה ב- 14,000 ₪.
- 36.3 בשנת הלימודים תשע"ה, פעלו קבוצות אלו במימון התכנית הלאומית.

37. המרכז העירוני לגיל הרך

- 37.1 המרכז העירוני לגיל הרך נחנך בשנת 2009 בשכונת עמידר והוא מופעל באמצעות החברה לתרבות, פנאי וספורט. במרכז לגיל הרך מגוון שירותי אבחון, טיפול, הדרכה למשפחה, תכניות העשרה, חוגים וסדנאות לילדים בגילאי לידה ועד תשע, ולהוריהם.
- 37.2 השירותים ניתנים על ידי צוות רב מקצועי פרה – רפואי, הכולל: פיזיותרפיה, ריפוי בעיסוק, קלינאיות תקשורת, מטפלות בהבעה ויצירה (טיפול רגשי) ועובדת סוציאלית.
- 37.3 במרכז יחידה טיפולית בה ניתן השירות באמצעות הסכמים עם קופות החולים.
- 37.4 השירות הפסיכולוגי חינוכי אינו פועל במרכז לגיל הרך.

38. הערכות פסיכולוגיות (אבחונים)

- 38.1 ביצוע הערכות פסיכולוגיות במסגרת עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי מצריך הקדשת שעות עבודה רבות מסך כול מכסת השעות העומדת לרשות הפסיכולוגים לצורך שירות במסגרות החינוך.
- 38.2 לפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך, על השפ"ח לבצע הערכות פסיכולוגיות רק ברמת השירות הגבוהה ביותר (א') - וגם זאת "לילדים בעלי צרכים מיוחדים ו/או לילדים בעלי סיכון גבוה".
- 38.3 במסגרת השירות הפסיכולוגי בבת ים מבוצעות הערכות בהתאם להנחייה הנ"ל, וכן נערכות הערכות לגבי התלמידים שעניינם עומד לדיון בפני ועדת השמה.

39. נתוני הפעילות של השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 39.1 עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי כוללת סוגי פעילות נוספים על ביצוע הערכות פסיכולוגיות.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

39.2 הביקורת ריכזה את הנתונים על מספרי הילדים שקיבלו שירות על פי סוגי הפעילות, בחלוקה לשנים, משנת תשע"ב ועד לשנת תשע"ה, כדלהלן:

השירות/שנת הלימודים	תשע"ב	תשע"ג	תשע"ד	תשע"ה
אבחונים והערכות	670	582	790	977
טיפול (קצרי טווח וארוכי טווח)	180	462	1,310	701
טיפול עקיף (ייעוץ לצוותי החינוך)	1,048	1,392	1,526	1,485
השתתפות בוועדות השמה ושילוב	573	920	839	766

39.3 בכול שנת לימודים נפתחים כ-2,000 תיקים חדשים והטיפול בילדים/תלמידים ותיקים ממשיך.

39.4 מהנתונים שבטבלה עולה כי השוואה בין שנת הלימודים תשע"ב ושנת הלימודים תשע"ה מציגה גידול משמעותי בהיקף הפעילות בכול תחומי הפעילות של השירות הפסיכולוגי המפורטים בטבלה זו.

39.5 בתום הביקורת נמסרו הנתונים המסכמים על מספרי הילדים שטופלו על ידי השירות הפסיכולוגי חינוכי בשנת תשע"ו, כדלקמן:

39.5.1 טיפולים/הדרכות, הערכות וייעוץ עקיף

סה"כ	טיפול קבוצתי	טיפול ארוך מעל 20 פגישות	טיפול/הדרכה קצר מועד 20-5 פגישות	התערבות עד חמישה מפגשים	
908	173	68	129	538	טיפולים והדרכות בשירות הפסיכולוגי
סה"כ	תיכונים	חטיבות ביניים	יסודי	קדם יסודי	
939	103	184	322	330	הערכות פסיכולוגיות
סה"כ	דיונים בצוותים	ייעוץ לגנת	ייעוץ ליועצת	ייעוץ למורים	
2,595	760	487	922	426	ייעוץ עקיף (ייעוץ לצוותי החינוך)
4,442					סה"כ מספרי ילדים כללי

39.5.2 ועדות השמה ושילוב

סה"כ	שילוב בתי ספר	שילוב גני ילדים	השמה חוזרות	השמות חדשות	
1,031	400	90	342	199	ילדים בוועדות

39.6 מהנתונים בטבלה עולה כי בשנת תשע"ו טופלו 4,442 ילדים/תלמידים במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי והמורחב, נתון המעיד על ההיקף הגדול מאוד של פעילות השירות הפסיכולוגי.

40. משבר וחירום לאומי

40.1 בעתות משבר וחירום השירות הפסיכולוגי חינוכי עומד לרשות הקהילה. הוא שותף להיערכות החירום היישובית והחינוכית בכול רמות המניעה: משלב הכנת הקהילה על צרכיה השונים לשעת חירום ועד להתערבויות מערכתיות ופרטניות בעקבות משבר וחירום.

41. אירועי חירום

41.1 אירועי החירום העיקריים, במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי, הם אירועים בעלי אופי טראומטי (כגון: מוות במשפחה, ניסיון אובדני, חשיפה/פגיעה מתאונה, אלימות קשה, מות תלמיד וכד').

41.2 אירועים אלה מחייבים בדרך כלל התערבות מיידית, פעמים רבות גם בשעות שמעבר לשעות העבודה.

41.3 הביקורת בדקה ומצאה כי בשירות הפסיכולוגי חינוכי לא קיימת הוראת עבודה בכתב לטיפול באירועי חירום כגון אלו.

41.4 הביקורת סבורה כי לאור רגישות הנושא וחשיבותו קיים צורך חיוני בהכנתה של הוראת עבודה זו, אשר תכלול גם את הפעולות הבאות: יידוע שרשרת הניהול עד למנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי ורכזת התערבויות בחירום בדבר האירוע, באופן מידי, תיעוד האירוע באופן מפורט על ידי הפסיכולוג מהשלב הראשון ועד לסיומו, בציון דרכי ההתערבות והטיפול, ביצוע מעקב ובקרה אחר הטיפול באירוע באמצעות רכזת התערבויות בחירום ומנהלת השירות הפסיכולוגי.

42. פגיעות מיניות

42.1 בשנים האחרונות מתנהלת תכנית בין משרדית לטיפול בתלמידים שעברו פגיעה מינית. התכנית מתקיימת ברמה הארצית והיישובית כשהיא מלווה בוועדת היגוי ארצית.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 42.2 התכנית כוללת הכשרה משותפת של אנשי מקצוע מכול המשרדים בהתערבות טיפולית בתלמידים שעברו פגיעה מינית.
- 42.3 זכאות לקבלת התערבות טיפולית במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי ניתנת לתלמיד הנמצא במסגרת חינוכית בגילאים 3-18 (בחינוך המיוחד עד גיל 21), כאשר הפגיעה המינית התרחשה בקרב קבוצת בני הגיל או בין גילאים והיא (עד כמה שניתן לראות בהערכה ראשונית), אינה תוצאה של התעללות ממושכת או של התעללות בתוך המשפחה. ההתערבות הטיפולית הינה לרוב בעלת טווח קצר (כ-15 פגישות שבועיות בערך, במשך שנת לימודים אחת).
- 42.4 בשירות הפסיכולוגי חינוכי היו בשנת 2014 ארבעה פסיכולוגים מטפלים בתחום זה, אשר עברו הכשרה מיוחדת לכך, ואילו בשנת 2015, פחת מספרם לשלושה פסיכולוגים בלבד.
- 42.5 הליך הפנייתם של הילדים המאותרים אורך כשבועיים וכולל דיווח לרווחה וקבלת הסכמת ההורים לטיפול תוך כדי הכנתם.
- 42.6 הוועדה לפגיעות מיניות בעיר הכוללת נציגות של רווחה, ייעוץ חינוכי ושירות פסיכולוגי חינוכי, מתקיימת אחת לחודש, במסגרתה, מוגשים כעשרה ילדים נפגעים לדיון וקבלת החלטה על טיפול. בנוסף, דנה הוועדה גם במקרים של ילדים פוגעים עד גיל 12.
- 42.7 חלק מהילדים המאותרים מופנים על ידי השירות הפסיכולוגי חינוכי לטיפולים באמצעות עמותת אל"י, וזאת בהתאם להנחיות. מקרים אלו ממומנים מחוץ למסגרת התקציב של השירות הפסיכולוגי.
- 42.8 לטענת רכזת פגיעות מיניות בשירות הפסיכולוגי חינוכי, ילדים אלו מקבלים טיפול לאחר זמן רב מדי (עד כדי המתנה של שמונה חודשים) בשל התנהלות איטית מדי של העמותה ללא כול הצדקה, ובנוסף, הטיפול ניתן בעיר ראשון לציון, דבר שלעיתים מונע מההורים להגיע עם ילדם לטיפול. לדבריה, יש למצוא בעיר בת ים פתרון לחדר טיפולים מתאים, ולוודא כי תהיה גם אבטחה במקום, וזאת לפי דרישות העמותה.
- 42.9 ככול שהטיפולים יתקיימו בשירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים, יותר ילדים ומשפחות יטופלו, וכך גם יועבר התקציב לטיפולים אלו ישירות לעירייה.
- 42.10 אחת לחודשיים מתקיימת גם ועדה מחוזית במסגרתה מתקיימים דיונים למניעת פגיעות מיניות והטמעת דרכי המניעה.
- 42.11 בתחום זה, השירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים מהווה מודל ייחודי.

4.3 משוב מהלקוחות

- 43.1 בשירות הפסיכולוגי חינוכי לא נהוג לקיים בתום כול שנת לימודים תהליך מדיד ופורמאלי של הערכת שביעות רצון הלקוחות (הצוותים החינוכיים, ההורים), עמם נמצאים הפסיכולוגים בקשרי עבודה, וכן הפקת לקחים בהתאם לנתונים המתקבלים.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

43.2 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, אין לרשות השירות הפסיכולוגי חינוכי את שעות העבודה הנדרשות לצורך טיפול מקיף וקבוע בנושא, לרבות עיבוד הנתונים. יחד עם זאת, מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי נמצאת בקשר ישיר עם מנהלי בתי הספר, מפקחות ומנהלות גנים ומקבלת את המשובים באופן ישיר. כמו כן, נדרשים הפסיכולוגים לשיחות סיכום וקבלת המשוב בסופה של כול שנת לימודים.

44. תכניות העבודה

44.1 הביקורת בדקה את תכנית העבודה של השירות הפסיכולוגי חינוכי לשנים 2014-2015 ומצאה כי מדובר בתיאור תמציתי ביותר של פעולות השירות הפסיכולוגי חינוכי.

44.2 תכניות העבודה לא כללו מטרות ויעדים ספציפיים שאותם ניתן יהיה למדוד בתום שנת הפעילות.

44.3 לא ניתן להעריך על פי תכניות אלו את הישגי השירות הפסיכולוגי חינוכי בתום שנת הפעילות הן מבחינת היקפם והן מבחינת איכותם.

45. מזכירות השירות הפסיכולוגי חינוכי

45.1 צוות המזכירות בשירות הפסיכולוגי חינוכי מונה שתי מזכירות בלבד, האחת בהיקף של 100% משרה, והשנייה בהיקף של 50% משרה.

45.2 מזכירות השירות הפסיכולוגי חינוכי אמורה לתת מענה למספר עובדים גדול ביותר (למעלה מ-40 פסיכולוגים). בנוסף לשירותי המזכירות השוטפים, קיימות דרישות ייחודיות מהמזכירות בשל המאפיינים המקצועיים של השירות הפסיכולוגי חינוכי. הקצאת כוח האדם לעניין זה (בהיקף של משרה וחצי) אינו יכול לתת כיום מענה לכלל הצרכים.

45.3 יתרה מכך, מספר הפסיכולוגים המועסקים גדל באופן ניכר בשנים האחרונות (עקב הגדלת התקנים) וכתוצאה מכך משימות השירות הפסיכולוגי חינוכי התרחבו, אולם, היקף התקנים של המזכירות נשאר ללא שינוי.

45.4 יש לציין כי הפעילות של השירות הפסיכולוגי חינוכי מתפרשת על כול ימות השבוע (כולל יום שישי), ובנוסף, מסתיימת בשעות הערב. אי לכך, חלק מהפעילות מתקיימת ללא נוכחות של מזכירה.

46. הדרכה - התמחות חינוכית

46.1 השירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים מהווה "מוסד מוכר להתמחות חינוכית" כאשר הוא מוכר על ידי הוועדה המקצועית לפסיכולוגיה חינוכית של משרד הבריאות. אי לכך, במסגרת זו מועסקים גם פסיכולוגים מתמחים שאותם מדריכים פסיכולוגים מומחים של השירות.

47. הכשרה מקצועית

- 47.1 תכנית הפיתוח המקצועי וההכשרה בעבודה של מערך הפסיכולוגים החינוכיים העובדים בשפ"חים מתוקצבת ומפוקחת מקצועית על ידי אגף פסיכולוגיה בשפ"י. מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי אחראית לקיומם של מנגנוני הכשרה, השתלמות והדרכה מקצועיים.
- 47.2 הביקורת בדקה ומצאה כי בתקציב השנתי של השירות הפסיכולוגי חינוכי קיימת מסגרת תקציבית המיועדת למטרה זו. סך ההוצאה הסתכמה בשלוש השנים האחרונות (2013 - 2015), בממוצע בכ- 150,000 ₪ לשנה.
- 47.3 בתום הביקורת העבירה מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי את תכנית ההכשרה המקצועית לשנת הלימודים תשע"ז. תכנית זו כוללת נושאים רבים ומגוונים, כגון: הדרכת פסיכולוגים חדשים, הדרכה על טיפול למתחילים, שלב ביניים ומתקדמים, מניעת אובדנות, מיומנות חברתית, הדרכה שוטפת למדריכים ולסטודנטים.

48. התקציבים והניהול הכספי

- 48.1 תקציב השירות הפסיכולוגי מבוסס על השתתפות השירות הפסיכולוגי הייעוצי במשרד החינוך, הקצבות העירייה הישירות והעקיפות (באמצעות תכניות שונות) והכנסות משירות פסיכולוגי חינוכי מורחב.
- 48.2 תשלומי השירות הפסיכולוגי מיועדים לתשלומי שכר לפסיכולוגים במסגרת עבודתם בשירות הפסיכולוגי חינוכי, וכן לתשלומי שכר לפסיכולוגים המועסקים גם במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב. בנוסף, קיימות הוצאות כלליות, הוצאות להשתלמות והדרכת פסיכולוגים.

תקציב ההכנסות

- 48.3 הנתונים מצביעים על מגמה של קיטון בתקציב ההכנסות של השירות הפסיכולוגי במרוצת השנים, שעיקרו בהשתתפות הממשלה בשפ"י. בשנת 2015, חל קיטון בשיעור של למעלה מ-10% בהשוואה לשנה קודמת.

תקציב הוצאות

- 48.4 כאשר מבודדים את הוצאות החשמל ניתן לומר כי חל גידול בתקציב הוצאות השירות הפסיכולוגי במרוצת השנים שעיקרו בתחום ההשתלמויות. בשנת 2015, חל גידול בשיעור של למעלה מ-10% בהשוואה לשנה קודמת.

הכנסות בפועל

48.5 השוואה בין השנים 2013 ו-2014 מצביעה על גידול בהכנסות השירות הפסיכולוגי בפועל הנובע מהשתתפות הממשלה בשירות הפסיכולוגי הייעוצי (שפ"י). לעומת זאת, חל קיצון בהכנסות השירות הפסיכולוגי בפועל בתחום השירות הפסיכולוגי המורחב.

הוצאות בפועל

48.6 השוואה בין השנים 2013 ו-2014 מצביעה על גידול בהוצאות השירות הפסיכולוגי בפועל, הנובע בעיקרו מגידול בתחום ההשתלמויות.

49. תשלומי שכר לפסיכולוגים

49.1 הביקורת בדקה את עלויות השכר של עובדי המנהלה והפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי חינוכי בשנים 2014 ו-2015. להלן בטבלה (ב-ש"ח):

הערות	שנת 2015	שנת 2014	
בשנת 2014 כולל שכרה של מזכירת המרכז הטיפולי, אף על פי שאינה שייכת לשירות הפסיכולוגי.	313,710	451,751	שכר עובדי מנהלה
כולל שכרה של מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי.	5,382,461	4,919,860	שכר פסיכולוגים
	5,696,171	5,371,611	סה"כ

הערה: הטבלה לעיל כוללת את תשלומי השכר בשירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב (שפ"מ).

49.2 הנתונים בטבלה מצביעים על גידול בעלויות השכר בשנת 2015 בהשוואה לשנת 2014 בשיעור של כ- 6%, זאת למרות שלא חל שינוי מהותי בהיקפי המשרות שבהם הועסקו הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי. ההסבר לגידול נובע בחלקו מהגידול בפעילות השירות הפסיכולוגי המורחב.

50. נתונים על תשלומי שכר בשירות הפסיכולוגי המורחב

2015	2014	השנה
45	41	מספר הפסיכולוגים המועסקים
1,101,376	936,727	סך עלויות השכר

השירות הפסיכולוגי חינוכי

50.1 מהנתונים בטבלה עולה כי חל גידול במספרם של הפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי המורחב, וכן בהיקפי העבודה והפרויקטים. כתוצאה מכך, חל גידול גם בעלויות השכר בין השנים 2014 ו-2015.

51. הקצבות משרד החינוך

51.1 משרד החינוך מעביר לעירייה הקצבות קבועות ושוטפות אחת לחודש, המיועדות להפעלת השירות הפסיכולוגי חינוכי.

51.2 ההקצבות מחולקות לשלושה נושאים :

51.2.1 תשלום משכורות לפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי חינוכי בשיעור של 68% מהעלות הכוללת, וזאת בהתאם לתקן המאושר.

51.2.2 תשלום עבור רכישת שירותי הדרכה לפסיכולוגים.

51.2.3 תשלום המיועד לפסיכולוגים – עולים (הטבת שכר). בשנתיים האחרונות הקצבה זו אינה רלוונטית.

51.3 בנוסף, קיימות הקצבות מיוחדות לנושא הטיפול בפגיעות מיניות ותכנית לאומית.

51.4 הדיווחים על סכומי ההקצבות מופיעים בדוח "מיתר". גזברות העירייה מבצעת את פעולת זיכוי הקצבות אלו בסעיפי ההכנסות של השירות הפסיכולוגי לפי מהות ההקצבה.

51.5 להלן הנתונים על הקצבות משרד החינוך השוטפות לשירות הפסיכולוגי חינוכי לשנים 2014-2015 (ב-ש"ח) :

שנת 2015	שנת 2014	מהות ההקצבה
4,030,989	3,866,513	שכר פסיכולוגים
104,931	107,396	הדרכה
69,963	126,075	פסיכולוגים עולים
4,205,888	4,099,984	סה"כ

51.6 הביקורת בדקה ומצאה כי הקצבת משרד החינוך לתשלומי השכר עבור הפסיכולוגים הסתכמו בשנת 2014 ב- 3,992,588 ש"ח (כולל 126,075 ש"ח תוספת שכר המיועדת לפסיכולוגים עולים).

51.7 סה"כ תשלומי השכר לפסיכולוגים בפועל הסתכמו בשנה זו ב- 3,983,133 ש"ח (לאחר קיזוז תשלומי השכר ששולמו באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב בשנה זו בסך 936,727 ש"ח).

השירות הפסיכולוגי חינוכי

51.8 מכאן, שהקצבות משרד החינוך הינן בשיעור של 100% (ויותר) מסך תשלומי השכר לפסיכולוגים ששולמו בפועל, זאת למרות, שמשרד החינוך מבסס את תחשיב ההקצבות בשיעור של 68% בלבד משכר הפסיכולוגים בהתאם לתקנים שאושרו. הדבר נובע מכך, שתחשיב משרד החינוך לתשלומי השכר לפסיכולוגים מבוסס על שכר ממוצע ואילו ממוצע השכר בשירות הפסיכולוגי בבת ים נמוך מזה.

51.9 בנוסף, ייתכן שקיימות תקופות שבהן לא מנוצל התקן במלואו, אולם, משרד החינוך משלם את מלוא התקנים.

51.10 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, קיימות תקופות בהן פסיכולוגיות יוצאות לחופשת לידה ועד כניסתו של ממלא המקום, יש לעיתים הפרשי זמן בהם התקן אינו מנוצל במלואו.

51.11 הבדיקה נערכה גם לגבי הנתונים של שנת 2015. בשנה זו הקציב משרד החינוך סך של 4,100,952 ₪ עבור תשלומי השכר לפסיכולוגים (כולל סך של 69,963 ₪ תוספת שכר המיועדת לפסיכולוגים עולים).

51.12 בשנה זו הסתכמו תשלומי השכר בפועל עבור הפסיכולוגים בסך של 4,281,085 ₪ (לאחר קיזוז תשלומי השכר ששולמו באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב בשנה זו בסך 1,101,376 ₪).

51.13 מכאן, שהקצבות משרד החינוך הינן בשיעור של כ- 97% מסך תשלומי השכר לפסיכולוגים ששולמו בפועל, למרות שמשרד החינוך מבסס את תחשיב ההקצבות בשיעור של 68% בלבד משכר הפסיכולוגים בהתאם לתקנים שאושרו. הסיבות לכך מפורטות לעיל.

51.14 להלן הנתונים על הקצבות משרד החינוך המיוחדות לשירות הפסיכולוגי החינוכי לשנים 2014-2015 (ב-ש"ח):

מהות ההקצבה	שנת 2014	שנת 2015
פגיעות מיניות	33,300	8,820
סדנה לשיפור - שמיד	66,602	66,602
תכנית שמיד - סמ"ל	44,250	-----
סה"כ	144,152	75,422

השירות הפסיכולוגי חינוכי

51.15 מנתוני הטבלה עולה כי התקציב שהוקצה בפועל לשירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים לנושא פגיעות מיניות הסתכם בשנת 2014 בסך של 33,300 ש"ח, ואילו בשנת 2015, הסתכם התקציב ב- 8,820 ש"ח בלבד. מנהלת השירות הפסיכולוגי הסבירה כי למעשה, בשנת 2014 לא נוצל התקציב במלואו, והיתרה שנותרה הועברה לשימוש לשנת 2015, כך שלמעשה התקציב שהוקצה לנושא זה הסתכם ב- 42,120 ש"ח לשנתיים.

52. פיקוח ומעקב

52.1 הביקורת בדקה עם חשב אגף החינוך את אופן הפיקוח והמעקב אחר ההכנסות המתקבלות בשירות הפסיכולוגי חינוכי מכול המקורות, ואחר ביצוע התשלומים השונים, וכן את אופן ההתחשבות עם משרד החינוך.

52.2 הביקורת הופתעה לגלות כי רמת הבקרה והפיקוח המבוצעים על ידי חשב אגף החינוך מצומצמת ביותר משום שהיא מתרכזת בשני סעיפי תקציב בלבד (הכנסות ממשרד החינוך והכנסות מהורים ובתי ספר), והבדיקה שנערכת לגביהם מסתכמת רק בבדיקת סכום היתרה הקיים ללא ירידה לפרטים.

52.3 מובן שפיקוח ובקרה ברמה כה נמוכה עלולים להוביל להפסד כספים במספר תחומים.

52.4 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי, היא מבצעת בקרה צמודה אחר הכספים המגיעים לעירייה עבור השתלמויות, פרויקטים וכו', עד להעברתם בשלמותם.

53. השירות הפסיכולוגי המורחב (שפ"מ)

53.1 בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך 4/2010, ניתן להרחיב ולהעמיק את השירותים הניתנים במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי במימון ייעודי, לנוכח תכניות או/ו יוזמות מעבר לעבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי הסטנדרטית או לאור צרכים נוספים.

53.2 לשם כך, על מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי לשקול בשיתוף עם העירייה, את היזמות או/ו הצרכים ואת מקור מימנם.

53.3 אופן ההפעלה, התעריפים ודרכי התשלום יתואמו בין מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי לבין בעלי התפקידים ברשות המקומית, בהתאם להנחיות המפורסמות על ידי מרכז השלטון המקומי, ובהסתמך על תעריפי נציבות שירות המדינה.

53.4 התשלום לפסיכולוג יתבצע באמצעות הרשות המקומית או באמצעות עמותה ציבורית באישור הרשות המקומית.

53.5 הביקורת מצאה כי על מנת להרחיב את פעילות הפסיכולוגים במוסדות החינוך ברמות שונות, מוסיפה העירייה תקציבים מיוחדים ממקורותיה וממקורות חיצוניים (עמותות וקרנות).

53.6 ניצול התקציבים האלו בא לידי ביטוי בשירות הפסיכולוגי המורחב. כלומר, הפסיכולוגים מדווחים על השירות שניתן ושכרם משולם באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

53.7 להדגשה, קיימת **הקפדה מלאה** של מנהלת השירות על כך, שלא יינתן שירות בתשלום באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב, במידה ששירות זה כלול בשירותים הניתנים בשירות הפסיכולוגי החינוכי.

53.8 רכזת השירות הפסיכולוגי המורחב אחראית לחלוקת המשימות של תחום זה לפסיכולוגים, למעקב ובקרה אחר ריכוז השירותים שניתנו והשכר שיש לשלם בגינם לפסיכולוגים.

שירות פסיכולוגי חינוכי מורחב במימון ציבורי

53.9 סוגי השירות הנכללים בשירות הפסיכולוגי המורחב **במימון ציבורי** הינם הרחבת אוכלוסיות והעמקת השירות הקיים.

53.10 בשירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב בבת ים קיימים שירותים במימון ציבורי, כגון: סוגי איבחונים (בעיקר במימון העירייה, ולעתים במימון משרד החינוך) וקבוצות טיפוליות לילדים, הדרכות וקבוצות הורים (במימון משרד החינוך), תכניות מיוחדות כגון: "צבעים" (במימון העירייה), שירות פסיכולוגי לחטיבה העליונה בבתי הספר העל יסודיים (במימון העירייה) ועוד. שירותים אלו **אינם** קיימים בסל השירותים הבסיסי.

שירות פסיכולוגי חינוכי מורחב במימון הורים

53.11 השירותים היכולים להינתן במסגרת שירות פסיכולוגי מורחב ביוזמת ההורים ובמימונם הינם הערכות פסיכולוגיות והתערבויות פסיכולוגיות.

53.12 לא ניתן לתת שירות פרטני במימון הורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים (בעלי זכאות בתוקף ועדה סטטוטורית) ו/או לילדים בסיכון גבוה.

53.13 בשירות הפסיכולוגי החינוכי המורחב בבת ים ניתנים השירותים הבאים **במימון הורים**: אבחונים לשם התאמה למבחני הבגרות, טיפולים פסיכולוגיים פרטניים, איבחוני הדלגה לצורך הקדמת המעבר מגן לבית ספר, הדרכות וקבוצות הורים, וכול זאת בהתאם להנחיות שפ"י (שירות פסיכולוגי ייעוצי).

54. תעריפים

54.1 משרד החינוך ומרכז השלטון המקומי פירסמו הנחיות לביצוע, המסדירות את תמחור השירותים הפסיכולוגיים הניתנים בתשלום, ואת אופן גביית הכספים והעסקת הפסיכולוגים בשירות המורחב.

54.2 הביקורת בדקה ומצאה כי התעריפים הנגבים בעבור השירותים השונים הניתנים במסגרת "סל השירותים המשלימים" תואמים את הנדרש, על פי לוחות התעריפים השונים כפי שפורסמו.

55. הנחות - אבחונים

55.1 העירייה מעניקה הנחות למשפחות שלהן רקע סוציו אקונומי נמוך, ואין ידן משגת לממן את האבחונים הניתנים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב. ההנחות ניתנות לתלמידים בבתי הספר העל יסודיים.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

55.2 הביקורת בדקה ומצאה כי לא נקבעת מסגרת תקציבית שנתית למתן ההנחות. הביקורת סבורה כי יש לקבוע מסגרת תקציבית מוגדרת מראש בתחילת השנה, שעל פיה אמורה לפעול ועדת ההנחות באגף החינוך.

55.3 על מנת לקבל הנחה, על ההורה המבקש להגיש בקשה לוועדת ההנחות באגף החינוך, על גבי טופס המיועד לכך, ולצרף אסמכתאות התומכות בקשיים הכלכליים שבהם המשפחה נתונה. תהליך זה מבוצע באמצעות יועצת בית הספר. המחלקה לחינוך על יסודי מרכזת את הבקשות לקראת דיוני הוועדה.

55.4 הביקורת לא מצאה תבחינים בכתב, על פיהם מקבלת הוועדה את החלטותיה.

55.5 שיעור ההנחה המקסימאלי שמעניקה הוועדה הוא 80%, ולמעשה, קיימות שתי אפשרויות נוספות, שהן: 50% או 30%, הכול בהתאם למצבה הסוציו אקונומי של המשפחה.

55.6 יו"ר הוועדה הינו מנהל אגף החינוך, ומשתתפים בה: נציג המחלקה לחינוך על יסודי ונציגת השירות הפסיכולוגי הממונה על השירות הפסיכולוגי המורחב.

55.7 הביקורת בדקה את אופן התנהלות ועדת ההנחות בשנת 2015, ומצאה לנכון לשבח את עבודתה הנעשית באמצעות המחלקה לחינוך על יסודי באופן תקין ומסודר ביותר.

55.8 היקף מתן ההנחות בשירותים הפסיכולוגיים הסתכם בשנת 2015 בסך של 158,580 ש"ח.

56. דיווח על פעילות השירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב

56.1 אחת לחודש מדווחת מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי על הפעילות שנערכה בחודש זה בתחום השירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב. מטרת הדיווח בעיקרה היא חישוב תשלום השכר לפסיכולוג.

56.2 במקרים בהם ניתנה הדרכה של פסיכולוג מומחה – מדריך לפסיכולוג שערך את האבחון, הופחת סכום התשלום לפסיכולוג על מנת לבצע תשלום גם עבור הפסיכולוג המדריך.

57. התשלום לפסיכולוגים הפועלים במסגרת השפ"ם (שירות פסיכולוגי מורחב)

57.1 התשלום לפסיכולוגים המבצעים עבודתם במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב מתבצע כנדרש על פי ההנחיות, באמצעות תלושי השכר.

57.2 הפסיכולוגים המועסקים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב אינם חתומים על חוזה, המסדיר את עבודתם במסגרת זו.

57.3 הביקורת סבורה כי יש מקום להחתים את הפסיכולוגים על מסמך כולשהו, כגון: הוראת עבודה המסדירה את דרכי הפעולה, ההנחיות וההוראות הנוגעות לתחום זה באופן ספציפי, כמו למשל, התחייבות לביצוע עבודה במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב רק מחוץ לשעות העבודה הרגילות, זאת על מנת שנושאים אלו יהיו ידועים ונהירים לכול העוסקים בתחום זה.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

57.4 הביקורת בדקה באופן מדגמי את תשלומי השכר לפסיכולוגים בגין עבודתם בשירות הפסיכולוגי המורחב, בהסתמכה על הדיווחים החודשיים של מנהלת השירות הפסיכולוגי לחשבות אגף החינוך, ומצאה כי קיימת התאמה מלאה בין הסכום המדווח על ידה לתשלום ובין ביצוע התשלום בפועל.

57.5 יש לציין כי כול דיווח על מתן שירות של פסיכולוג ובקשה לתשלום שכרו מוגשת ע"י מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי רק לאחר שמקור המימון (מהורים או מגורמי חוץ) התקבל בפועל.

58. הכנסות ותשלומים

58.1 הביקורת ריכזה את ההכנסות מהשירות הפסיכולוגי המורחב ואת התשלומים לפסיכולוגים מתוך דיווחי מנהלת השירות בשנים 2013-2015. להלן בטבלה (ב-ש"ח):

שנת 2015	שנת 2014	שנת 2013	
899,400	842,965	775,811	עלות העבודה
137,530	158,920	222,453	השתתפות הורים
11,070	24,225	11,250	השתתפות בית הספר
9,800	18,836	14,500	השתתפות משרד החינוך
391,945	389,654	301,910	השתתפות העירייה
64,590	8,980	45,686	מימון סעיף סל סיוע אישי פרויקט ויצמן
121,425	68,635	37,227	ועדת הנחות
142,210	159,710	124,960	טיפול+ תיכון
878,570	828,960	757,986	ההכנסות מהמקורות השונים
20,830	14,005	17,825	הפחתה למדריך
60,670	58,915	79,083	הפחתת תקורה
81,500	72,920	96,908	סה"כ הפחתות
817,900	770,045	678,903	תשלומים לפסיכולוגים

58.2 הנתונים בטבלה מצביעים על כך, ששיעור השתתפות ההורים בשירותים הניתנים באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב נמוך באופן משמעותי משיעור ההשתתפות של גורמים אחרים המממנים שירותים אלו.

59. ניהול הגבייה

59.1 הביקורת בדקה את אופן גביית הכספים והוצאת הקבלות בגין השירותים הניתנים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

59.2 מזכירת השירות הפסיכולוגי אחראית על ניהול הגבייה, אולם, לדבריה, אין היא מכירה את הנוהל העירוני הנוגע לנושא זה "גביית כספים במוקדי הגבייה העירוניים והתחשבות כספית עם גזברות העירייה", שמספרו 3.02.3.

59.3 לעומתה, העידה מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי כי חשבות אגף החינוך מקפידה לערוך מעקב אחר יישום ההנחיות של נוהל זה מעת לעת, כולל פגישות עבודה עם מזכירת השירות הפסיכולוגי חינוכי.

59.4 הביקורת בדקה באופן מדגמי 40 קבלות שהונפקו בשנת 2015, ומצאה כי באופן כללי, פנקס הקבלות מנוהל על ידי מזכירת השירות הפסיכולוגי באופן מסודר תוך כדי הקפדה על רישום פרטי המשלם, מהות התשלום, אופן התשלום, תאריך התשלום וכו'. עם זאת, נמצאו מספר ליקויים שיש לתקנם כמפורט בפרק ד'.

60. כוח האדם בשירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב

60.1 חוזר מנכ"ל משרד החינוך קובע כי על השירות הפסיכולוגי חינוכי לשאוף לתת שירות זה באמצעות ניצול כוח האדם הקיים בו.

60.2 הביקורת בדקה ומצאה כי במערך הפסיכולוגים שנתנו שירות במסגרת הרחבת השירות הפסיכולוגי חינוכי, היו 40 פסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי חינוכי ואף לא אחד מבחוץ.

61. הוראת עבודה - שירות פסיכולוגי מורחב

61.1 חוזר מנכ"ל משרד החינוך מפרט עקרונות והנחיות להפעלת השירות הפסיכולוגי המורחב.

61.2 בנוסף, בשנת 2014, פירסם השירות הפסיכולוגי הייעוצי (שפ"י) הנחיות מפורטות בנושא (ראה פרק ד' בדוח).

61.3 הביקורת התרשמה כי אכן השירות הפסיכולוגי המורחב פועל בהתאם להנחיות אלו, ומנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי ורכזת השירות הפסיכולוגי המורחב מבצעות מעקב ופיקוח קפדניים על התנהלות לפי הנחיות אלו בשלמותן.

61.4 הביקורת מצאה כי קיימת הוראת עבודה עירונית בנושא השירות הפסיכולוגי המורחב (שמספרה 5.6.2.3.02), שנכתבה בחודש מרץ 2009, לפני למעלה משבע שנים, ומאז לא עודכנה, אולם, הוראה זו מנוסחת באופן כללי ביותר וחסרים בה נושאים רבים ומהותיים הנוגעים לתהליכי העבודה של השירות הפסיכולוגי המורחב.

61.5 הביקורת סבורה כי יש לפעול לכתיבת הוראת עבודה, המסדירה את כלל תהליכי העבודה בשירות הפסיכולוגי המורחב, כולל דרכי הפיקוח והמעקב אחר יישומה, כדי למנוע ככול הניתן בעיות אתיות וחשש לניגוד עניינים.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

61.6 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי ורכזת השירות הפסיכולוגי המורחב, קיימות הנחיות בעל פה ברורות בנושא זה, הנאכפות בקפדנות, גם אם אינן מעוגנות בהוראת עבודה כתובה.

62. תיקי המטופלים

62.1 בעבר, היתה קיימת הפרדה בין תיקי המטופלים בשירות הפסיכולוגי לבין תיקי המטופלים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב.

62.2 מציאות זו הקשתה על קבלת חומר רקע על התלמיד המטופל משום שלא תמיד היה ידוע כי קיבל טיפול במסגרת האחרת, וכשהיה ידוע היה צריך ל"שלוף" חומר זה מתיק אחר. כתוצאה מכך, חל סירבול בהתנהלות בשני תיקים נפרדים למטופל אחד.

62.3 על פי הנחיות השירות הפסיכולוגי ייעוצי (שפ"י), החל מחודש ינואר 2016, לא תחול הפרדה של תיקי המטופלים במקרים בהם המטופל קיבל טיפול בשתי המסגרות, אלא, ינוהל תיק אחד למטופל. הביקורת בדקה ומצאה כי אכן ממועד זה מתנהל תיק אחד למטופל.

63. הצעה לקביעת תיקנון לשירותים פסיכולוגיים, מבנה, ציוד קבוע ושירותי

מזכירות

63.1 בחודש נובמבר 1996, ערך השירות הפסיכולוגי ייעוצי (שפ"י) מסמך, המהווה הצעה לקביעת תיקנון לשירותים פסיכולוגיים, מבנה, ציוד קבוע ושירותי מזכירות.

63.2 בהתאם למסמך זה, השירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים מוגדר שירות פסיכולוגי גדול מאוד, משום שקיימות בו למעלה מ- 20 משרות של פסיכולוגים. נכון לשנת תשע"ז 26.1 משרות.

63.3 הביקורת בדקה ומצאה כי השירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים אינו עומד בהצעת תיקנון זה כפי שמפורט בפרק ה' בדוח.

64. סביבת העבודה

64.1 מבנה השירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים ממוקם ברחוב חשמונאים, בסמוך למבנה אגף החינוך, בחלקו התחתון של מבנה בית מגורים.

64.2 חלל העבודה מחולק ל-17 חדרים קטנים באופן יחסי, המיועדים לפסיכולוגים ולמנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, וכן עמדת מזכירות, לובי המיועד לישיבות והמשמש גם כחדר האוכל, מטבח קטן, חדר המתנה להורים ולילדים ששופץ ושודרג על ידי הפסיכולוגים, חדר טיפולים קטן, ארכיב בו מאוחסנים תיקי התלמידים ומחסן.

64.3 הביקורת מצאה כי סביבת העבודה בשירות הפסיכולוגי חינוכי ותנאיה אינם הולמים את צורכי העבודה ונדרשת השקעה נוספת בתשתיות ובציוד על זו שנעשתה בשנים האחרונות, על מנת לאפשר סביבת עבודה הולמת לצוות העובדים ולקהל מקבל השירות (פירוט בפרק ה' בדוח).

השירות הפסיכולוגי חינוכי

64.4 בצמוד למבנה זה קיים מבנה עירוני נוסף בו פועל מועדון קשישים. לא פעם דובר על כך שמועדון הקשישים יעבור לפעול במבנה אחר של העירייה, וכך ניתן יהיה להוסיף תוספת משמעותית למבנה השירות הפסיכולוגי לרווחת העובדים בו ולרווחת ההורים והתלמידים.

64.5 עד היום הצעה זו לא יצאה לפועל, משום שטרם נמצא פתרון לאכלוסם של הקשישים הפועלים במועדון.

64.6 הביקורת סבורה כי יש לשפץ את מבנה השירות הפסיכולוגי החינוכי, והמבנה הצמוד אליו, ולהתאימם לצורכי השירות הפסיכולוגי חינוכי, ובכך לאפשר סביבת עבודה מכובדת יותר מאשר במצב הקיים.

64.7 בסיכום הביקורת, בדיון אצל סמנכ"לית קהילה, הציעה הסמנכ"לית פתרון נוסף של מבנה גן ילדים שיביא לפיצול מבנה השירות הפסיכולוגי חינוכי לשניים. מנהלת השירות הפסיכולוגי מתנגדת לפתרון זה בשל השינוי הארגוני מערכתי שהוא יוצר אשר מהווה בעייה מבחינתה. מנהל אגף החינוך סבור כי יש להידרש לפתרון מעשי ואז לבחון את הדרכים להתנהל. סמנכ"לית קהילה מסכמת כי הפתרון שייבחר יהיה מותנה בהיתכנות ארגונית.

64.8 בנוסף, עדכנה סמנכ"לית קהילה, כי הוגשה בקשה לקבלת תקציב ייעודי לעניין זה.

65. מחשוב

65.1 בכול אחד מחדרי העבודה של הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי קיימת עמדת מחשב, המשמשת שניים או שלושה פסיכולוגים. בנוסף, מצויים שלושה מחשבים ניידים. אולם, קיימות בסך הכול בשירות הפסיכולוגי שלוש מדפסות. מכאן, שהיקף ציוד זה המצוי בשירות הפסיכולוגי אינו מספק את צורכי העבודה.

65.2 לרשותם של כלל הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי עומדים אמצעי מחשב, כגון: דואר אלקטרוני ואינטרנט, שהינם כלי עבודה הכרחי לקבלת מידע מקצועי רב המסייע לפסיכולוגים במהלך עבודתם.

65.3 השירות הפסיכולוגי חינוכי אינו משתמש בתוכנת מחשב לניהול העבודה על כלל היבטיה, אף על פי שקיימות תוכנות "מדף" לתחום זה.

65.4 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי החינוכי, היא בחנה בעבר תוכנות מדף אלו, אולם לא אושר תקציב לרכישת התוכנה ולהטמעתה. בנוסף, מנהלת השירות הפסיכולוגי, ערה לעובדה כי בשלבים הראשוניים של הטמעת התוכנה בקרב הפסיכולוגים ומזכירות השירות, יתגלו בעיות וייתכנו עיכובים מסוגים שונים, ועליה להיערך לכך.

66. שימוש במחשבים ניידים

66.1 בשירות הפסיכולוגי מצויים שלושה מחשבים ניידים שנרכשו לשימוש הפסיכולוגים.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

66.2 הביקורת בדקה ומצאה כי מנהלת השירות הפסיכולוגי מבצעת מעקב אחר השימוש במחשבים אלו.

66.3 המחשבים מאוחסנים בארון נעול ועל פי ההנחיות הקיימות, אין להוציאם ממבנה השירות הפסיכולוגי.

67. אב בית

67.1 בשירות הפסיכולוגי אין אב בית, ולכן כול העבודות השוטפות הקיימות בשירות מבוצעות על ידי צוות העובדים על חשבון זמן עבודתם (כגון: איסוף ופיזור דואר, הפקדת כספים בקופת העירייה וכו').

67.2 בנוסף, מבצע צוות העובדים בשירות הפסיכולוגי עבודות תיקונים קטנים, שבמבנים אחרים של העירייה מבוצעות על ידי אב בית.

68. שמירה על המידע

68.1 תוכן תיקי המטופלים והחומר הנוגע להם, הנמצאים בשירות הפסיכולוגי חינוכי, לרבות במערכת הממוחשבת, הוא רגיש וסודי, ובהתאם לחוק יש לנקוט בצעדים המתאימים על מנת להגן עליו ולמנוע את הגעתו לידי מי שאינו מוסמך לכך.

68.2 יש לנעול ארונות בהם מאוחסנים תיקי המטופלים עם היציאה מהחדר ולא להשאיר תיקים גלויים. הביקורת מצאה בחלק משרד הפסיכולוגים תיקי מטופלים המאוחסנים על גבי מדפים גלויים ולא בארונות נעולים.

68.3 לגבי מסמכים על מטופלים הקיימים במערכת הממוחשבת: לכול פסיכולוג יש קוד כניסה אישי למחשב.

68.4 הביקורת סבורה כי יש לקבוע הנחיות בהוראת עבודה בכתב בתחום השמירה על המידע בהתאם לחוק, ולקיים בקרה קפדנית על יישומם.

69. ביעור תיקי מטופלים

69.1 בהתאם לחוק (תוספת ראשונה ל"תקנות בדבר ביעור חומר ארכיוני במוסדות המדינה וברשויות המקומיות – התשמ"ו - 1986), ניתן לבער "סיכום אישי ותיק טיפול" של השירות הפסיכולוגי לאחר 20 שנים או בהגיע המטופל לגיל 22, לפי המוקדם.

69.2 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי, תיקי המטופלים מועברים לארכיון העירוני.

70. שיתופי פעולה עם אגף הרווחה

70.1 במהלך הביקורת, תוך כדי המפגשים עם הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי עלה לא אחת נושא שיתופי הפעולה עם העובדים הסוציאליים באגף הרווחה.

70.2 מנהלת השירות הפסיכולוגי מציינת כי עם חלק מהעובדים הסוציאליים קיים שיתוף פעולה מלא ועם חלקם לא. השאיפה היא לפעול בשיתוף פעולה מלא יותר.

71. בקרה מינהלית

- 71.1 השירותים הניתנים על ידי השירות הפסיכולוגי חינוכי לכלל הלקוחות במוסדות החינוך: תלמידים, הורים, צוותי הוראה וכו', נבחנים באופן שוטף בהיבט המקצועי באמצעות דיווחים בעל פה ובכתב, פגישות מקצועיות, דיונים במהלך ההדרכות ועוד.
- 71.2 לעומת זאת, הבקרה המנהלית כמותית, האמורה להצביע על היקף ההדרכות שניתנו להורים, היקף המפגשים הפרטניים שנערכו, היקף ההדרכות לצוותי חינוך ועוד, מתבססת רק על דיווח שנתי חד פעמי שמבוצע ללא תמיכה של מערכת ממוחשבת בסיוע כול שנת לימודים. דיווח זה, למעשה, משחזר את הפעילויות שבוצעו בשירות הפסיכולוגי חינוכי לאחר, לגבי השנה שחלפה, בהתאם לרישומים המתועדים על ידי הפסיכולוגים.
- 71.3 הביקורת סבורה כי תוכנת מחשב המתאימה לעבודתם של הפסיכולוגים תוכל לקבץ מידע זה באופן מהיר ולעיתים קרובות יותר. זמינות ונגישות מידע זה עשוי לשפר ולייעל את עבודתם של הפסיכולוגים בתחומים השונים.
- 71.4 באמצעות תוכנה ממוחשבת ניתן יהיה לנהל את תהליכי העבודה מההיבטים הבאים:
- 71.4.1 תיקיות אישיות של התלמידים המטופלים (סיכומים כמותיים ודיווחים על פגישות והערכות שבוצעו).
- 71.4.2 נתונים הנוגעים למסגרת החינוכית בה ניתן השירות.
- 71.4.3 נתונים הקשורים לעבודת הפסיכולוג - לרבות יומן פעילויות.
- 71.5 כמו כן, ניתן יהיה באמצעות התוכנה להפיק דוחות מנהלים ונתונים סטטיסטיים – אשר יאפשרו ריכוז ממוחשב של נתונים, ואפשרות ניתוח המידע, הפקת לקחים ובקרה.
- 71.6 להדגשה, כחלק מהפעלת התוכנה אמורים להקבע כללים קפדניים של סביבה "סגורה ומאובטחת" של כלל הפעילויות בשירות הפסיכולוגי חינוכי, אבטחת מידע, הרשאות וכד', וזאת לצורך שמירת המידע והגנה על החיסיון.
- 71.7 בעת רכישת התוכנה והשימוש בה יש לוודא כי תתקיימה הדרכות כלליות ופרטניות למשתמשים בה: מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, פסיכולוגים ומזכירות.
- 71.8 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי, מונה אחד הפסיכולוגים לאחראי בנושא המיחשוב, והביקורת סבורה כי כאשר תירכש תוכנת המחשב תהיה חשיבות נוספת לתפקידו כאחראי לריכוז הנושא.
- 71.9 עד לרכישת התוכנה והטמעתה, ממליצה הביקורת, שהפסיכולוגים ינהלו כול אחד בתחום עיסוקו דוחות חודשיים כמותיים על פעילותם, כגון: פגישות פרטניות, אבחונים, פגישות עם מנהלי מוסדות החינוך, השתתפויות בוועדות, פגישות עם יועצות חינוכיות וכו', כולל היקף השעות של כול פעילות, על מנת שניתן יהיה לרכז את המידע.
- 71.10 לסיכום, הביקורת סבורה כי תרומת הטמעת תוכנת מחשב ושימוש שוטף בה עשויה להיות רבה ביותר ליעילות עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי, לתכנון, לבקרה ולניהול.

72. הביקורת ממליצה:

- א. לפתור את בעיית מבנה השירות הפסיכולוגי והצפיפות הרבה הקיימת בו באופן מיידי ומלא, כך שיתאפשרו תנאים ראויים בסביבת העבודה של הפסיכולוגים השוהים בו ומענה לצורכי העבודה, השירותים והטיפוליים שהם מעניקים לתלמידים ולהוריהם.
- ב. לשקול למנות סגנית נוספת למנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, על מנת לתת מענה הולם לצרכים, לאור הגידול שחל בהיקף הפעילות של השירות הפסיכולוגי חינוכי בשנים האחרונות, הבא לידי ביטוי גם בגידול היקף משרות הפסיכולוגים.
- ג. לשקול את האפשרות לבקש ממשרד החינוך לקבל אישור לתקנים נוספים עבור השירות הפסיכולוגי חינוכי מעבר לתקינה הקיימת, וזאת לאור מצבה הסוציו-אקונומי של אוכלוסיית תושבי בת ים והעובדה כי שיעור העולים בה גבוה יחסית.
- ד. לבחון את האפשרות לבצע תשלומי שכר בגין "שעות נוספות" לעבודות מוגדרות ומאושרות מראש עבור הפסיכולוגים.
- ה. להגדיל את תקן המזכירות בשירות הפסיכולוגי ולו בהיקף של 50% משרה, וזאת על מנת לאפשר למזכירות השירות להתמודד בהצלחה עם מספר המטלות הרב שלהן.
- ו. להכשיר חדר טיפולים, חדר נוסף אחד לפחות על זה הקיים, כך שיותאם לייעודו, כולל רכישת ציוד ומשחקים. יש להתאים חדר זה עבור מתבגרים.
- ז. לפעול להשלמת הוראות העבודה החסרות הנוגעות לקשת הפעילויות של השירות הפסיכולוגי, כולל בתחום השמירה על המידע המצוי בתיקי המטופלים ובמערכת הממוחשבת, ולהשלמת הנושאים החסרים בהוראות העבודה הקיימות.
- ח. למנות גורם מרכזי באגף החינוך בעירייה שיהיה אחראי על נושא החינוך המיוחד בכללו, ויטפל בתהליכי ההפנייה למסגרות החינוך המיוחד, או באפשרות האחרת, הכלתו של התלמיד בעל הקשיים/ הליקויים במסגרות החינוך הרגיל.
- ט. להחליט על מדיניות עירונית ובהתאם לכך לבחון את האפשרויות הקיימות להרחבת השירותים הפסיכולוגיים הניתנים למוסדות של החינוך המוכר שאינו רשמי, במטרה לתת מענים לצורכיהם של התלמידים הלומדים במוסדות חינוך אלו בעיר.
- י. לשקול עדכון התעריף לביצוע אבחון באמצעות מלגות של תלמידים לקויי למידה לסך של 2,050 ש"ח לאבחון משולב (פסיכודידקטי), בהתאם לאישור משרד החינוך (שפ"י).
- יא. לפתור את בעיית מיעוט המדפסות בשירות הפסיכולוגי חינוכי על ידי רכישת מדפסות נוספות.
- יב. לפתור את בעיית היעדרו של אב בית בשירות הפסיכולוגי שיבצע את העבודות השוטפות הקיימות בשירות, כגון: איסוף דואר ופיזורו, הפקדת כספים בקופת העירייה, ביצוע תיקונים קטנים ועוד, זאת במטרה לפנות את צוות העובדים בשירות הפסיכולוגי למשימות שלהם.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- יג. לפעול לשיתופי פעולה שוטפים ומלאים יותר בין הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי ובין העובדים הסוציאליים באגף הרווחה, במטרה לייעל ולשפר את השירות למשפחות/ילדים המטופלים על ידי שני האגפים.
- יד. לבצע בקרה מנהלית כמותית, על היקף ההדרכות שניתנו להורים, היקף המפגשים הפרטניים שנערכו, היקף ההדרכות לצוותי חינוך ועוד, באמצעות תמיכה של מערכת ממוחשבת. זמינות ונגישות מידע זה עשוי לשפר ולייעל את עבודתם של הפסיכולוגים בתחומים השונים.
- טו. לבחון רכישת תוכנה המותאמת למשימות השירות הפסיכולוגי חינוכי, כולל ניהול תיקי המטופלים. קיימות תוכנות "מדף" מתאימות ויש לבחון את המתאימה ביותר. יש לכלול במשימת הרכישה את דרכי הטמעתה בקרב הפסיכולוגים ומזכירות השירות.
- טז. לנהל את תכניות "צבעים" ו"אילנות" המיועדות לטיפול בילדים עם בעיות התנהגות קשות, כך שהתכנים שכוללות כול אחת מהתכניות לא יתנגשו, ולכול אחת יהיה הערך המוסף שלה.
- יז. להמציא למזכירת השירות הפסיכולוגי חינוכי את הנוהל "גביית כספים במוקדי הגבייה העירוניים והתחשבנות כספית עם גזברות העירייה", שמספרו 3.02.3, המפרט את ההנחיות לניהול הגבייה. מזכירת השירות הפסיכולוגי חינוכי חייבת להטמיע בדרכי פעולתה בתחום זה את נוהלי הגבייה כפי שהם מפורטים בנוהל זה.
- יח. לוודא בענף שטרות כי החתימות המעידות על בדיקת התקבולים של השירות הפסיכולוגי חינוכי אל מול ההפקדות שבוצעו בתחום זה, יכללו בנוסף לחותמת גם את שם הבודקת, וזאת על מנת שניתן יהיה לדעת מי בענף שטרות ביצע את הבדיקה ואישרה.
- יט. לתייק את שוברי ההפקדות לפי סדר כרונולוגי או בצמוד לקבלות סמוך למועד ביצוע ההפקדה ולמנוע פיגור בתיוק זה המקשה על המעקב.
- כ. לבחון פתרון מתאים לביצוע הפקדות הכספים על בסיס יומיומי באמצעות אב בית על מנת לחסוך ממזכירת השירות הפסיכולוגי המורחב זמן עבודה יקר ולא להתעכב בהפקדת הכספים.
- כא. להקפיד על מתן קבלות למשלמים במעמד התשלום. במקרים בהם לא ניתן לתת קבלה יש למסור למשלם אישור זמני או קבלה זמנית.
- כב. לסמן בקבלות את המשלמים בראשי תיבות בלבד ולציין את שם המטופל שאליו מתייחס התשלום רק על גבי מסמכים הנותרים בארכיון השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- כג. לערוך הוראת עבודה המסדירה את דרכי ההפרדה בין השירות הפסיכולוגי חינוכי לבין השירות הפסיכולוגי המורחב ולהחתים את הפסיכולוגים המועסקים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב על הוראת עבודה זו.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- כד. לקבוע מסגרת תקציבית מוגדרת מראש בתחילת השנה למתן ההנחות בתחום השירות הפסיכולוגי חינוכי, שעל פיה אמורה לפעול ועדת ההנחות באגף החינוך. במידת הצורך, יש לקבל את אישור גזבר העירייה לחרוג ממסגרת תקציבית זו שנקבעה.
- כה. להכין תבחינים ברורים בכתב לוועדת ההנחות במתן שירותים פסיכולוגיים, על פיהם תפעל הוועדה לקבלת החלטותיה בקביעת הזכאים להנחה ושיעור ההנחה שיינתן.
- כו. לרשום פרוטוקול של הדיונים בוועדת ההנחות בתשלום לאבחונים המבוצעים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב, על מנת שניתן יהיה לדעת מהו ההסבר/הנימוק לקביעת הוועדה.
- כז. לציין בהודעות הנשלחות אל הנהלות בתי הספר וכן אל נציגת השירות הפסיכולוגי את מועד התכנסות הוועדה שדנה בבקשה הרלוונטית להודעות אלו.
- כח. לשנות את שם הסעיף התקציבי "בדיקות פסיכולוגיות" לשם כולל לשירותים הניתנים על ידי הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי המורחב.
- כט. להגדיל את היקף התקציב ל"הוצאות המשרדיות" של השירות הפסיכולוגי החינוכי, כך שיותאם להוצאות הנדרשות להפעלתו של השירות.

פרק א' - פעילות השירות הפסיכולוגי חינוכי

1. כללי

- 1.1. השירות הפסיכולוגי חינוכי (השפ"ח) ברשויות המקומיות מיועד לתת שירות פסיכולוגי חינוכי לתלמידים, להורים, לצוותי החינוך בגני הילדים ובבתי הספר ולגורמים הקהילתיים.
- 1.2. מדיניות הפעלת השירות הפסיכולוגי חינוכי ברשויות המקומיות נקבעת על ידי השירות הפסיכולוגי הייעוצי במשרד החינוך (שפ"י), בשיתוף ובתיאום עם מרכז השלטון המקומי ובהתאמה לצרכים המגוונים ברשויות המקומיות.
- 1.3. מדיניות זו באה לידי ביטוי בחוזר מנכ"ל משרד החינוך "מתווה השירות הפסיכולוגי- חינוכי" - התש"ע - 8/א 2010.

2. המבנה הארגוני

- 2.1. השירות הפסיכולוגי חינוכי מהווה יחידה/מחלקה באגף החינוך בעירייה. מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי כפופה מינהלית למנהל אגף החינוך ולסמנכ"לית קהילה.
- 2.2. שיוכו של השירות הפסיכולוגי חינוכי לאגף החינוך בעירייה מאפשר מתן שירות פסיכולוגי חינוכי באמצעות קשר ישיר והדוק למערכת החינוך העירונית ולמוסדות החינוך שלה, ועל ידי כך הכרה מעמיקה של הצרכים ההתפתחותיים (הקוגניטיביים, הרגשיים והחברתיים) והחינוכיים של הילדים במוסדות אלו.

3. השירות הפסיכולוגי הייעוצי במשרד החינוך (שפ"י)

- 3.1. השירות הפסיכולוגי הייעוצי במשרד החינוך (שפ"י), אשר כאמור לעיל מתווה את המדיניות של עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי, קובע נהלים וסטנדרטים לעבודה מקצועית בכפיפות לחוקים המחייבים את העיסוק בפסיכולוגיה. כמו כן, הוא מספק תשתיות הכשרה וידע תוך הקפדה על אתיקה מקצועית.
- 3.2. הפיקוח על עבודת הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי מתבצע על ידי המערך הארצי והמחוזי של אגף הפסיכולוגיה בשירות הפסיכולוגי הייעוצי (שפ"י).

4. תפיסת העבודה המקצועית

- 4.1. על פי תפיסת העבודה המקצועית של משרד החינוך, עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי צריכה להתבצע על פני כמה רצפים, המייצגים את העבודה המקצועית הרצויה:

רצף התפתחותי

4.2. ביסודה של הפסיכולוגיה החינוכית מונחת התפישה ההתפתחותית הרצופה מהלידה ועד ההתבגרות תוך חקירה והבנה של התהליכים המתרחשים במהלך הגדילה ושאיפה לאפשר ליווי מקצועי של ההתפתחות לילד, להוריו, למשפחתו ולסביבתו החינוכית.

4.3. השירות הפסיכולוגי חינוכי שואף לספק שירות לגילאי 3-18, ובחינוך המיוחד לגילאי 3-21. עם זאת, בשלב זה ניתן שירות במרבית הרשויות לגילאי 5-15, ובחינוך המיוחד לגילאי 3-21.

4.4. הקצאת שירותים פסיכולוגיים בגיל הרך חשובה מאוד לנוכח הערך המניעתי הרב המצוי בהתערבות מוקדמת גיל.

4.5. בקצהו השני של הרצף הגילאי נמצאים תלמידי התיכון. תקופת חיים זו מאופיינת באתגרים התפתחותיים ובהיבטים סיכוניים רבים, ולכן יש ערך מוסף להקצאת שירות פסיכולוגי בהתאם.

רצף אוכלוסיות

4.6. השירותים הפסיכולוגיים החינוכיים מעניקים שירות פסיכולוגי למסגרות החינוך ולמסגרות בקהילה התומכות במערכות החינוך. ליבה של תפישת השירות הוא הקצאות לילד, אם ישירות ואם בעקיפין. במסגרת התפישה משולבות זו בזו הראייה הכוללת והמערכתית יחד עם ראייה פרטנית של הילד ומשפחתו.

4.7. עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי מיועדת לאוכלוסיות הבאות במערכת החינוך: תלמידים, צוותים חינוכיים וייעוציים, הורים ומשפחות וגורמים רב מקצועיים התומכים במסגרות החינוך. חשיבות מיוחדת ניתנת לעבודה עם אוכלוסיות ילדים בעלות צרכים מיוחדים וילדים בסיכון כדי לאפשר שוויון הזדמנויות וקידום מירבי, וזאת תוך ראיית המערכת כולה, על כול תלמידיה וצוותיה.

4.8. כדי להשיג מטרה זו, מתקיים שיתוף פעולה עם הגורמים השונים הפועלים בקהילה: המרכזים לגיל הרך, השירותים החברתיים, המת"א, המרפאות לבריאות הנפש, המרכזים והמפעילים של תכניות ממשלתיות ועירוניות, קציני הביקור הסדיר, עובדי קידום הנוער ועוד.

רצף מניעה-התערבות

4.9. רצף מניעה-התערבות מייצג את חשיבות האיתור המוקדם של צרכים התפתחותיים, ובכלל זה פגיעות לסיכון, צרכים מיוחדים, משברי חיים וכו'.

4.10. משמעות הרצף בעבודת הפסיכולוג החינוכי היא סיוע לצוותי החינוך באיתור מוקדם ובהתערבות פסיכו-חינוכית מותאמת לצורכי הילד ומערכת החינוך.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

4.11. במקביל, הפסיכולוג החינוכי שותף בעיצוב תפישת המסגרת החינוכית בכול הנוגע לרווחה ולבריאות הנפש של ילדים ובני נוער. רווחתו ובריאות נפשו של התלמיד הם התשתית להתפתחות מיטבית ולמידה על מכלול היבטיה: הקוגניטיביים, הרגשיים, ההתנהגותיים והחברתיים. לגן ולבית הספר תפקיד משמעותי בתהליך זה.

4.12. התפישה הקיימת כיום היא, שלמסגרת החינוכית יש הזדמנות להשפיע על התפתחותם הרגשית והחברתית של ילדים ולהיטיב עמה. מילוי משימה זו יתרום גם לפיתוח יכולות אקדמיות ותפקודים לימודיים.

5. עקרונות היסוד שהשירות הפסיכולוגי חינוכי פועל על בסיסם

5.1. תפישה הוליסטית

ההתייחסות היא לכלל תחומי ההתפתחות – הקוגניטיבי, הרגשי, ההתנהגותי והחברתי - מתוך ראיית המאפיינים האישיים והייחודיים של הילד והדינמיות המתרחשת בתהליך התפתחותו.

5.2. תפישה אקולוגית

יש לראות את סביבות החיים השונות של הילד – המשפחה, מסגרת החינוך והקהילות השונות בחייו (סביבת המגורים, חברת השווים, קהילות ההשתייכות השונות) כבעלי השפעה על ההתפתחות האישית. חשיבות מרכזית נודעת להעצמתן של דמויות משמעותיות להתפתחות: הורים, בני משפחה ומחנכים.

5.3. איתור מוקדם

איתור מוקדם של קשיים בהתפתחות מגביר משמעותית את הסיכוי להשפעה מיטיבה של תהליכי ההתערבות.

5.4. ליווי ההתפתחות

השירות הפסיכולוגי עומד לרשות המשפחה ומסגרות החינוך על בסיס רציף. יש ביכולתו לשמש גורם מלווה בתהליכי הגדילה, בהתאם לצרכים המשתנים במהלך ההתפתחות.

5.5. פיתוח חוסן ועמידות

המענה הניתן על ידי השירות הפסיכולוגי חינוכי לפרט ולמערכת החינוך נועד להגביר משאבי חוסן ועמידות שמיוחסת להם חשיבות רבה בהתמודדות בשגרה, במצבי לחץ ובחירום. במערכת החינוך יש בהם משום תרומה להפחתה של נשירה ולקידום תלמידים בעלי קשיים בלמידה ובעלי התנהגויות סיכון.

6. אופי עבודת הפסיכולוגים

6.1. **ככלל**, שעות העבודה של הפסיכולוגים כוללות עבודה ייעוצית במערכת החינוכית, וכן עבודה פרטנית אבחונית וטיפולית המתקיימת במבנה השירות הפסיכולוגי חינוכי.

6.2. חלק ניכר משעות העבודה מוקדש גם להשתתפות בוועדות מקצועיות, כדוגמת: ועדות השמה, ועדות שילוב, ועדות ערר, ועדות היוועצות עירוניות וכו'.

6.3. בנוסף, קיימות שעות עבודה אותן יש להקדיש לעבודה אדמניסטרטיבית הכוללת כתיבת דוחות פסיכולוגיים, היענות לפניות טלפוניות וכו'.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

6.4. לא אחת נדרשים הפסיכולוגים להיענות לפניות של צוותים חינוכיים בעיקר באירועי חירום גם מחוץ לשעות העבודה הפורמליות. יש לציין כי הם אינם מתוגמלים בתשלום שכר על עבודה ב"שעות נוספות", למרות שהם מבצעים אותה מעת לעת בשל חיוניותה.

7. היקף ועומק השירות

7.1. משרד החינוך מתיר לרשות המקומית לקבוע את היקף ועומק השירות, לפי סדרי העדיפות שלה. כאמור לעיל, המשרד מפרסם מדיניות, עקרונות והנחיות כלליות – אולם, כול רשות היא הקובעת את מרכיבי השירות שהיא נותנת.

7.2. בשנת 2010, פורסם חוזר מנכ"ל משרד החינוך ובו הצעה לשלוש רמות שירות, כאשר כול רשות בוחרת את רמת השירות שהיא נותנת לאוכלוסייה, להוציא אוכלוסייה המוגדרת כאוכלוסייה מחייבת במתן שירות ברמה א' (הרמה הגבוהה ביותר), וזאת בהתאם למשאביה ובהתאם לסדרי העדיפויות שלה.

7.3. להלן פירוט רמות השירות:

7.3.1 רמה א'

נוכחות סדירה של פסיכולוג במסגרת החינוכית, שילוב של המישור המערכתי והפרטני תוך מתן קדימות למישור המערכתי. השירות מיועד הן לצוותי החינוך והן לתלמידים ולהורים:

7.3.1.1 ייעוץ, הדרכה וליווי למסגרת החינוכית.

7.3.1.2 השתתפות בוועדות על פי חוק.

7.3.1.3 מתן הערכות פסיכולוגיות לילדים בעלי צרכים מיוחדים ו/או לילדים בסיכון גבוה.

7.3.1.4 התערבות פסיכולוגית טיפולית לילדים כנ"ל.

7.3.1.5 מתן ייעוץ וטיפול להורים.

7.3.1.6 התערבות במצבי לחץ ומשבר / חירום.

7.3.2 רמה ב'

נוכחות פסיכולוגית חלקית וייעודית במסגרת החינוכית, ושילוב הרובד המערכתי והפרטני תוך מתן קדימות למישור המערכתי:

7.3.2.1 מתן ייעוץ למנהל (ובמידת הצורך לצוות החינוכי), על פי פנייה, הכולל לפחות 3 מפגשי עבודה בשנה.

7.3.2.2 השתתפות בוועדות השמה.

7.3.2.3 השתתפות בוועדות שילוב בגיל הרך.

7.3.2.4 התערבות במצבי לחץ ומשבר חירום.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 7.3.2.5. ייעוץ פסיכולוגי ראשוני למסגרות החינוך לנוכח אירועי סיכון חמורים.
- 7.3.3. רמה ג' (בסיסי)
מתן שירות פסיכולוגי ייעודי:
- 7.3.3.1. התערבות במצבי לחץ משבר/חירום.
- 7.3.3.2. השתתפות בוועדות השמה.
- 7.4. בעיקרון, השירות הניתן על ידי השירות הפסיכולוגי בבת ים הוא, כדלקמן:
- 7.4.1. ברמה א' – לאוכלוסיית הילדים בגילאי טרום טרום חובה (3) וחובה (5) ועד חטיבת הביניים העליונה (כתות י"ב במימון עירוני), במוסדות המוכר שאינו רשמי – השירות הוא לחלק מאוכלוסייה זו ולא לכולה.
- 7.4.2. ברמה ב' – לאוכלוסיית הילדים בגילאי טרום חובה (4).
- 7.4.3. ברמה ג' – לחלק מאוכלוסיית התלמידים במוסדות החינוך מוכר שאינו רשמי ולאוכלוסיית הילדים בגילאים הנמוכים מגיל 3.
- 7.5. העירייה מרחיבה את השירותים הניתנים לאוכלוסיות מסוימות באמצעות תקציבי העירייה או/ו תקציבים מגורמים חיצוניים, כגון: משרדי ממשלה ועמותות. פירוט השירותים מוצג בדוח זה.
- 7.6. בנוסף, עדיין קיימות מסגרות בהם השירות הפסיכולוגי חינוכי היה מעוניין ליצור שיתופי פעולה מקצועיים רחבים, כגון: בית ספר להורים, המרכז לגיל הרך ועוד.
- 7.7. השירות הפסיכולוגי ניתן במסגרות החינוך הפורמאלי במוסדות הממלכתיים והממלכתיים דתיים.
- 7.8. לעומת זאת, במסגרות החינוך המוגדרים כמוכר שאינו רשמי, השירות הפסיכולוגי שניתן הינו לחלק ממוסדות החינוך בלבד.
- 7.9. מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי מתכננת לקיים דיון עם הנהלת העירייה בנושא אופן העבודה ומהותה במסגרות אלו.

7.10 פירוט רמות השירות הפסיכולוגי לפי מסגרות – לשנת תשע"ו

מסגרת חינוכית	מספר המסגרות הקיים	רמה א'	רמה ב'	רמה ג'
גני ילדים טרום טרום חובה שנתון 3 בלבד	5	5		
גני ילדים - טרום חובה (1) באמצעות תכנית מעגן	51			51
גני ילדים - חובה (1) (2)	56	56		
גני ילדים חינוך מיוחד (2)	29	23 (3)		
בתי ספר יסודיים	22	19		3 מוכר שאינו רשמי
חטיבות ביניים	12	11		1 מוכר שאינו רשמי
חטיבות עליונות	11	11		
בתי ספר לחינוך מיוחד	3	3		
סה"כ	189	128	0	55

הערות לטבלה : (1) גני ילדים מעורבים עם שנתון נמוך יותר.

(2) חובה לתת שירות ברמה א'.

(3) בגנים התקשורתיים קיימים שירותי פסיכולוג של העמותה בהיקף רחב.

8. השירות לילדים בגילאי לידה עד 3

8.1. השירות הפסיכולוגי חינוכי אינו אמור לתת שירות לילדים בגילאי לידה עד שלוש. יתרה מכך, ילדים בגילאים אלו נמצאים במסגרות חינוך שאינן שייכות למשרד החינוך.

8.2. עם זאת, בבת ים קיימות שתי תכניות המתייחסות לגילאים אלו והפועלות במעונות לתינוקות ופעוטות במסגרת התכנית הלאומית לילדים בסיכון. האחת, תכנית "מעגן" והשנייה, תכנית "אור".

8.3. מטרתן של התכניות היא לנקוט ככול האפשר בגישה "המניעתית" ולאחר בעיות מורכבות בגיל מוקדם ככול האפשר על מנת לטפל בהם בהצלחה.

8.4. תכנית "אור" פועלת באמצעות המרכז לגיל הרך העירוני ואינה כוללת איש צוות מתחום הפסיכולוגיה.

8.5. לעומתה, תכנית "מעגן" כוללת אנשי צוות מקצועיים: מרפאה בעיסוק, קלינאית תקשורת, פיזיותרפיסטית ואף שני פסיכולוגים, שאחת מהם היא רכזת התוכנית.

8.6. בשנת הלימודים תשע"ה, פעלה התכנית ב-7 מעונות ילדים. ארבעה פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי חינוכי היוו חלק מצוות התכנית ופסיכולוגית נוספת ריכזה את

השירות הפסיכולוגי חינוכי

הנושא. ניתנה תוספת תקציבית עירונית לעבודה ארוכת טווח עם הורי הילדים בגנים שבתכנית. אולם, בשנת הלימודים הנוכחית - תשע"ו, פעלה התכנית ב-3 מעונות בלבד, זאת לאור צמצום היקף התקציב לתכנית זו. לאור זאת, הצטמצם מספרם של אנשי הצוות המקצועי.

8.7. לטענת רכזת התחום בשירות הפסיכולוגי חינוכי, התכנית הלאומית לילדים בסיכון, המממנת את תכנית "מעגן" מאפשרת לקיימה שלוש שנים לכול היותר, שלאחריהן אמורה מנהלת הגן להתנהל באופן עצמאי לאחר שרכשה את הכלים הדרושים לכך בשנות פעילות התכנית בגן שלה. לאור העובדה, שהיו מספר גנים בהם התקיימה התכנית במשך שלוש שנים, הופסקה בהן התכנית וצומצם התקציב.

8.8. רכזת התכנית מציינת כי בחלק מגני הילדים נתקל צוות "מעגן" בחוסר שיתוף פעולה של מנהלת הגן, וכתוצאה מכך הופסקה התכנית בגן זה.

8.9. במסגרת תכנית "מעגן", מופנות עשר משפחות (בהתאם למסגרת התקציבית העירונית) להדרכת הורים במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי. הדרכה זו נעשית במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב.

9. השירות לילדי קדם – חובה (שנתון ילדי 3-4)

9.1. השירות הניתן לילדי קדם החובה באמצעות השירות הפסיכולוגי הינו במרבית גני הילדים בקדם החובה ברמה ב', אולם, בשל הקצאתם של תקנים מהשירות הפסיכולוגי לנושא זה, מספר גני הילדים בהם ילדים משנתון 3 בלבד מקבלים שירות ברמה א'.

9.2. להלן הנתונים על מספרי הילדים בגני הקדם חובה בחינוך הרגיל בשנים כדלהלן:

שנת הלימודים	מספר כיתות גני הקדם חובה	מספר הילדים בגני הקדם חובה
תשע"ד	44	2,060
תשע"ה	52	2,222
תשע"ו	56	2,321

הערה: בכיתות גני הקדם חובה משובצים ילדים בגילאי 3 - 4.

9.3. הנתונים בטבלה מצביעים על גידול במספרם של ילדי הגנים בגני הקדם חובה בחינוך הרגיל, וכן על גידול במספר כיתות גני הקדם חובה במהלך השנים.

9.4. על פי ההנחיות בחוזר מנכ"ל משרד החינוך תש"ע, 8/א - 2010, יש "לשאוף" לתת שירות לשכבת גיל זו, אולם, אין חובה לכך.

9.5. בשירות הפסיכולוגי החינוכי בבת ים הוחלט לתת שירות, גם אם חלקי, לשכבה זו - מתוך הכרה שכול שיאתרו ויטפלו בבעיות בגיל מוקדם יותר - כך סיכויי הילד

השירות הפסיכולוגי חינוכי

טובים יותר להתקדם ולהתגבר, וכך גם המערכת החינוכית עשויה לטפל בעתיד בפחות מקרים או/ו במקרים פחות מורכבים.

9.6. המאפיין את הטיפול בשכבת גיל זו: ייעוץ לצוותים ולהורים, ובעיקר איתור בעיות התפתחותיות והפנייתן לטיפול מתאים - בדרך כלל באמצעות המכונים להתפתחות הילד בקופות החולים. במקרים מסויימים, לגבי ילדים עם קשיים מורכבים ואשר מסיבות שונות ההורים לא פנו למכון להתפתחות הילד - מפעיל השירות הפסיכולוגי חינוכי שיקול דעת ומאשר תהליך של הערכה במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי.

9.7. האפשרויות הניתנות כיום להורים במסגרת המכונים להתפתחות הילד (והמרכז לגיל הרך העירוני) הן האופציות המקצועיות הטובות והנגישות ביותר לשכבת גיל זו, למרות שבחלק מקופות החולים יש זמן המתנה ארוך.

שירות פסיכולוגי בגני הטרומ-טרום חובה (שנתון גילאי 3)

9.8. השירות הפסיכולוגי חינוכי מעניק שירות פסיכולוגי ברמה א' בגני הילדים במסגרת גני הטרומ-טרום חובה. זאת, על אף העובדה כי השירות הפסיכולוגי חינוכי אינו מחוייב במתן שירות בגיל זה.

9.9. הצורך בייעוץ פסיכולוגי במסגרות אלו עלה בשנים האחרונות, לאור חוק חינוך חִינּם, שהחל לפעול לפני מספר שנים (בספטמבר 2012) גם בגילאי 3-4, ובעקבותיו, נפתחו מספר רב של כיתות גני ילדים חדשות על מנת לקלוט אוכלוסיית ילדים אלו.

9.10. השירות מתמקד בייעוץ למנהלת הגן בנוגע לילדים שהיא מציגה בפני הפסיכולוג, או שהפסיכולוג מבחין בעצמו, ולאחריו, במידת הצורך, שיחות עם ההורים במטרה לייעץ ולכוון.

9.11. הפסיכולוגית רכזת התכנית ציינה כי במקרה אחד לא היה שיתוף פעולה עם מנהלת הגן, ולכן השירות הופסק.

שירות פסיכולוגי בגני הקדם חובה (שנתון גילאי 4)

9.12. תקציב העירייה במסגרות גני הילדים קדם חובה (שנתון 4) הינו גם עבור עריכת 12 אבחונים (לכול היותר) לילדים בגילאי 4 – 5, בהתאם לצרכים העולים מן השטח וסדרי הקדימויות. מדובר בעיקר במשפחות בהם מסיבות שונות אין ההורים יכולים/מסוגלים לטפל בילדיהם ולהמציא אבחונים מקופות החולים להם הם שייכים.

9.13. בנוסף לכך, במסגרת התכנית הלאומית לילדים ולנוער בסיכון פועלות בגני הילדים גם תכניות "אור" ו"מעגן". בשנת הלימודים תשע"ו, פעלה תכנית "מעגן" ב-24 כיתות גן, ואילו תכנית "אור" פעלה בשנה זו ב-15 כיתות גן, כולל בגני החובה.

10. השירות לילדי גן חובה

השירות הפסיכולוגי חינוכי

10.1. לכול אחד מגני החובה מוצמד פסיכולוג המעניק שירות למנהלת הגן ולצוות על בסיס שוטף, ומגיע לגן אחת לשלושה עד ארבעה שבועות.

10.2. להלן הנתונים על מספרי הילדים בגני החובה בחינוך הרגיל בשנים כדלהלן:

שנת הלימודים	מספר כיתות גני החובה	מספר הילדים בגני החובה
תשע"ד	59	1,529
תשע"ה	57	1,514
תשע"ו	56	1,327

הערה: בכיתות גני החובה משובצים גם ילדים בגילאי 4.

10.3. הנתונים בטבלה מצביעים על קיטון במספרם של ילדי הגנים בגני החובה בשלוש השנים האחרונות, וכן על קיטון במספר כיתות גני החובה במהלך השנים.

10.4. השירות הפסיכולוגי חינוכי נותן שירות לגני ילדים אלו בהיקף של 2 - 3 שעות שבועיות.

10.5. עבודת הפסיכולוג בגן החובה מתמקדת בעיקר בליווי, הדרכה ותמיכה למנהלת הגן ולצוותה. עבודה זו כוללת איתור ומעקב אחר ילדים עם צרכים מיוחדים בתחומי ההתפתחות השונים, הדרכת הורים - ייעוץ ראשוני והכוונה, והערכות פסיכולוגיות.

10.6. הערכות פסיכולוגיות לתלמידי גן החובה מבוצעות על ידי פסיכולוג הגן במקרים בהם קיימים קשיים מורכבים ביותר בתחומים שונים (הבעת השפה והבנתה, מוטוריקה, תפקוד רגשי, קשב, וכד').

10.7. במידת הצורך, נערכת על ידי הפסיכולוג גם "הערכת בשלות" לחלק מילדי גן החובה, בעיקר לאלו שנולדו ברבעון האחרון של השנה, על מנת לקבל החלטה מושכלת על עלייתם לכיתה א' בבית הספר היסודי, או, לחילופין, הישארותם שנה נוספת בגן.

10.8. מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי פועלת לשינוי המדיניות בנושא הישארות שנה נוספת בגן החובה, במטרה לצמצם את כמות הילדים הנשארים שנה נוספת בגן החובה.

10.9. מנהלת השירות הפסיכולוגי מצביעה על שני נושאים שאותם היא מעוניינת לקדם ולפתח בתחום הגיל הרך, כדלקמן:

10.9.1. השירות הניתן לילדי הגנים בגילאי טרום-חובה (4).

10.9.2. קידום הפיכתו של השירות הפסיכולוגי חינוכי כמוכר גם להתמחות התפתחותית.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 10.10. בשירות הפסיכולוגי חינוכי מתקיימים פורומים מקצועיים לגיל הרך בהשתתפות הפסיכולוגים בתחומי החינוך הרגיל והחינוך המיוחד, שמטרתם להעלות דילמות מקצועיות ותכנים, רענון נהלים ועוד.
- 10.11. באופן כללי, מציינים הפסיכולוגים כי שיתופי הפעולה עם הגורמים המקצועיים מחוץ לשירות הפסיכולוגי השתפרו בשנים האחרונות, בזכות פעולתה של מנהלת השירות הפסיכולוגי.
- 10.12. במפגש עם הרכזת לגיל הרך בשירות הפסיכולוגי חינוכי הועלו מספר סוגיות לקידום, ולשידרוג עבודת הפסיכולוגים בתחום זה. להלן עיקרי הסוגיות:
- 10.12.1. פיתוח המחקר וההערכה בתחום הבשלות לבית הספר.
- 10.12.2. מתן מענה רחב יותר לאוכלוסיית הילדים הלומדים במוסדות "מוכרים שאינם רשמיים".
- 10.12.3. הסתייעות בשירות הפסיכולוגי חינוכי, תוך שימוש בידע הנצבר בבניית תכנית הכשרה לסייעות, ובעיקר לסייעות המועסקות בגני החינוך המיוחד, ואף בהכשרתן בפועל בתחומים הרלוונטיים.
- 10.12.4. הרחבת שיתוף הפעולה עם מתי"א.
- 10.12.5. שיוך עובדת סוציאלית מקשרת מטעם הרווחה לכול אחת מכיתות הגן.
- 10.12.6. יצירת קשרי עבודה הדוקים יותר עם המרכז לגיל הרך.

11. פרויקט "צבעים"

- 11.1. במסגרת פרויקט "צבעים" נותן השירות הפסיכולוגי מענה לבעיות התנהגות קשות בקרב ילדים בגילאי 3-6, הלומדים במסגרות גני הילדים העירוניים הקדם חובה וחובה.
- 11.2. בפרויקט זה שתי פסיכולוגיות רכזות העובדות בשיתוף פעולה מלא. פסיכולוגיות אלו והצוות המטפל בתחום זה עברו הכשרה מיוחדת.
- 11.3. במסגרת המפגשים של מנהלות הגנים עם המפקחות מציגות רכזות התכנית את מודל העבודה בפניהן. המדובר הוא בעבודה רב מערכתית הכוללת איתור מקור הבעיה וסיבותיה, אבחון ודרכי טיפול. התהליך מבוצע בשיתוף מנהלת הגן, גורמי חינוך, נציגי העירייה והורי הילד.
- 11.4. מנהלת הגן מפנה את הילד המאוחר על ידה כבעל התנהגות קשה המסכן את עצמו ואת סביבתו לקבלת השירות הפסיכולוגי באמצעות טופס מיוחד, בו מתוארת סיבת ההפנייה ועליו חתומות מפקחת הגן והיועצת.
- 11.5. במועד הביקורת טופלו כ-20 משפחות במסגרת זו, כך שלכול משפחה מוקצות בסך הכול כ-25 שעות טיפוליות.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

11.6. בנוסף, מתקיימות פגישות בין מקצועיות במטרה לעקוב אחר התהליך כולו, ליעץ ולהפנות לגורמי טיפול נוספים במידת הצורך.

11.7. לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי, התכנית מיטיבה מאוד עם המשפחות, הילדים וצוותי ההוראה.

11.8. תקציב הפרויקט הינו תקציב העירייה, הבא לידי ביטוי בשירות הפסיכולוגי המורחב.

11.9. בשנת 2016, החלה לפעול תכנית "אילנות", שאף היא מיועדת לטיפול בילדים עם בעיות התנהגות קשות, מחדש. התכנית מתקיימת במסגרת התכנית "עיר ללא אלימות", ללא שיתוף השירות הפסיכולוגי חינוכי.

12. השירות לילדי הגנים בחינוך העצמאי - המוכר שאינו רשמי

12.1. גני הילדים של החינוך העצמאי - המוכר שאינו רשמי מקבלים שירות ברמה א' בחמש כיתות גן החובה בלבד.

12.2. להלן הנתונים על מספרם של ילדי הגנים בחינוך העצמאי – המוכר שאינו רשמי – הנכונים לשנת הלימודים הנוכחית - תשע"ו:

מספר הילדים	מספר כיתות הגן	הבעלות
30	חובה – 1	אגודת ישראל
30	טרום טרום חובה 1-	נתיבות רבקה
29	טרום חובה – 1	
35	חובה - 1	

94		
13	טרום טרום חובה 1-	בני ציון
20	טרום חובה – 1	
30	חובה - 1	

36		

השירות הפסיכולוגי חינוכי

מספר ילדים	מספר כיתות הגן	הבעלות
174	טרום טרום חובה -6	ישועות יעקב
138	טרום חובה - 5	
159	חובה - 5	

471		
18	טרום חובה - 1	באבוב
22	חובה - 1	

40		
32	טרום טרום חובה -1	האיש משה
36	טרום חובה - 1	
35	חובה - 1	

103		
28	טרום חובה -1	שובו
33	חובה - 1	
862	30	סה"כ
19	טרום חובה -1	חב"ד (גן פרטי)

12.3. על פי נתונים אלו, במסגרת גני החובה לומדים 344 ילדים, ולפי תקן משרד החינוך מגיע להם תקן של כ-70% משרה. כאמור, בפועל הם מקבלים שירות ברמה א', רק בחמש (מתוך 11) כיתות גן החובה.

13. השירות לתלמידי בתי הספר היסודיים

- 13.1. בבת ים 19 בתי ספר יסודיים בחינוך הרגיל, מהם 14 בתי ספר ממלכתיים ו-5 ממלכתיים דתיים. סה"כ כ-7,200 תלמידים לומדים במסגרת זו (בכיתות א'-ו').
- 13.2. השירות הפסיכולוגי חינוכי נותן שירות ברמה א' בהיקף של כ-10 שעות שבועיות לכול אחד מבתי הספר היסודיים.
- 13.3. עבודת הפסיכולוג בבתי הספר היסודיים מתמקדת בין השאר במתן מענה לבעיות הסתגלות (לימודית, חברתית, התפתחותית), קשיים לימודיים וקשיים התנהגותיים ורגשיים ולבעיות האופייניות לתחילת גיל ההתבגרות.
- 13.4. עבודתו של הפסיכולוג כוללת עבודה ייעוצית לצוותי החינוך הן ברמה הפרטנית והן ברמה המערכתית, הדרכת הורים, עבודה טיפולית עם הורים וטיפולים קצרי מועד ועוד.
- 13.5. בנוסף, מעניק השירות הפסיכולוגי חינוכי 2-3 טיפולים ארוכי טווח בכול אחד מבתי-הספר במהלך שנת הלימודים לתלמידים הזקוקים לכך, הכוללים עבודה טיפולית ארוכת טווח עם ההורים.

החינוך העצמאי – מוכר שאינו רשמי

- 13.6. בבת ים 6 בתי ספר יסודיים בחינוך העצמאי – מוכר שאינו רשמי.
- 13.7. להלן הנתונים על מספרי התלמידים הלומדים במוסדות אלו:

שם המוסד החינוכי	מספר התלמידים
ישועות יעקב - בנות	513
ישועות יעקב - בנים	415
האיש משה - בנים	203
בני ציון - בנים	186
שובו	348
נתיבות רבקה - בנות	200
סה"כ	1,955

- 72.1 על פי נתונים אלו, במסגרת בתי הספר היסודיים לומדים 1,955 תלמידים, ולפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך מגיע להם תקן בהיקף של 200% משרה.
- 72.2 מנהלת השירות הפסיכולוגי מסרה לביקורת כי השירות בתחום החינוך המוכר שאינו רשמי מסתכם בשלושה בתי ספר יסודיים (בני ציון, ישועות יעקב ונתיבות רבקה). השירות לבתי ספר אלו ניתן ברמה א', ואילו לשאר בתי הספר ניתן שירות ברמה ג', קרי, מתן שירות פסיכולוגי ייעודי: התערבות במצבי לחץ/משבר/חירום, והשתתפות בוועדות השמה. בהתאם להמלצת יועצת בית הספר נערכים גם מספר אבחונים.

"חדרי שלוה"

13.8. במסגרת התכנית הלאומית מוקמים בשני בתי ספר יסודיים בעיר (גורדון וטבנקין) "חדרי שלוה", המיועדים למתן מענה רגשי במצבים של אלימות, טראומה וסיכון במסגרת בית הספר.

13.9. המטרה היא יצירת סביבה פיזית מיטיבה עבור הילדים באחריות בית הספר תוך כדי הרחבת הידע וההדרכה למורים ולהורים, הרחבת המענים החינוכיים בטיפול בבעיות משמעת והתנהגות, שילוב פסיכולוגים ומטפלים פרא רפואיים, חיזוק תחושת המסוגלות וירידה בהתנהגות בלתי סתגלנית, יצירת מקום פיזי למפגש הורים וילדים במהלך ובהמשך ליום הלימודים וכו'.

13.10. לשם כך, הוקצה תקציב של כ-100,000 ש"ח לבית הספר המיועד הן לאבזור "חדרי השלוה", והן לתשלומים עבור הטיפולים המתבצעים בחדרים אלו.

13.11. לאור זאת, צפויה עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי להתרחב ולהתאים פעילויות הנוגעות לייעודם של "חדרי שלוה" אלו, ובהן טיפול פרטני וקבוצתי בעשרות ילדים בכול בית ספר, הדרכת התרפיסטים וכו'.

14. השירות לתלמידי בית הספר העל יסודי

14.1. השירות הפסיכולוגי נותן שירות ל- 11 בתי ספר על יסודיים בחינוך הרגיל בהם לומדים כ- 6,700 תלמידים (כיתות ז'-י"ב).

14.2. השירות הניתן לתלמידי כיתות ז'-ט' הינו ברמה א', ובמסגרת תקני הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי.

14.3. העירייה הוסיפה לבתי הספר העל יסודיים שירות ברמה א' על זה הקיים באמצעות תקציב מיוחד המסתכם ב- 5 שעות שבועיות לבית ספר. תקציב זה, המיועד לחטיבה העליונה (כיתות י"ב), בא לידי ביטוי בשירות הפסיכולוגי המורחב באמצעותו משולם שכרם של הפסיכולוגים.

14.4. הפסיכולוג בבית הספר נפגש עם צוותי ההוראה והייעוץ ומסייע להם בתחומי הכשרתו, ובנוסף לכך קיימת העבודה השוטפת המתבצעת לרוב בשירות הפסיכולוגי עצמו.

14.5. עבודת הפסיכולוג בשכבת גיל זו מתמקדת בהתערבות טיפולית פרטנית (לעומת מסגרות החינוך בשכבות הנמוכות יותר) בשל הצורך למתן מענה לתהליכים רגשיים האופייניים לה. במקביל, ניתן ייעוץ למנהלי בתי הספר, לצוותי החינוך ולהורים.

14.6. בשנת תשנ"ה, התקבלו תקציבים נוספים לטיפול במתבגרים בסיכון, זאת בנוסף, להד ספייס. המדובר הוא על תכנית ויצמן המתקצבת טיפול ל-30 תלמידים בגילאים אלו.

החינוך העצמאי – מוכר שאינו רשמי

14.7. בבת ים 2 בתי ספר על יסודיים בחינוך העצמאי – מוכר שאינו רשמי.

14.8. להלן הנתונים על מספרי התלמידים הלומדים במוסדות אלו:

שם המוסד החינוכי	מספר התלמידים
נתיבות רבקה - בנות	210
ישיבת קול רפאל	60
סה"כ	270

14.9. על פי נתונים אלו, במסגרת בתי הספר העל יסודיים לומדים סך הכול 270 ילדים, ולפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך מגיע להם תקן של כ-30% משרה.

הד ספייס

14.10. בשלהי שנת 2014, נפתח בבת ים ה"הד ספייס" - מרכז ייעוץ פסיכולוגי לבני נוער, שפועל על פי מודל אוסטרלי, ומעניק ייעוץ וטיפול למתבגרים בעלי קשיים רגשיים, משפחתיים וחברתיים.

14.11. המטרה היא התערבות מוקדמת על ידי אנשי מקצוע מתחומים שונים בשעת משבר בקרב צעירים במטרה למנוע ולצמצם תחלואה עתידית.

14.12. המרכז מעניק את השירותים הבאים:

14.12.1. טיפולים פסיכולוגיים פרטניים קצרי מועד (עד 18 מפגשים), על פי גישה קוגניטיבית התנהגותית או דינמית.

14.12.2. הדרכת הורים כחלק מטיפול בצעירים.

14.12.3. טיפולים קבוצתיים קצרי מועד (עד 18 מפגשים).

14.12.4. טיפול פסיכיאטרי בהתאם לצרכים העולים בטיפולים הפסיכולוגיים.

14.13. מימוש הפרויקט התאפשר הודות לסיוע עיקרי של הקרן לפיתוח שירותים לנכים של הביטוח הלאומי, עיריית בת ים, משרד הבריאות, וכן באמצעות שותפים ותורמים.

14.14. המרכז משלים למעשה את פעילותו של השירות הפסיכולוגי חינוכי, שאינו יכול לתת מענה לכלל הצרכים בשל היקף כוח האדם, בהשוואה למשימות ולריבוי האוכלוסיות בהן הוא מטפל.

14.15. מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי הביעה רצון להעסקתם של פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי חינוכי במסגרת זו, אולם נכון למועד הביקורת לא מועסקים פסיכולוגים אלו במסגרת זו.

התכנית הלאומית למניעת אובדנות

14.16. ממשלת ישראל הכריזה על מניעת התאבדות כאינטרס לאומי והחליטה לפעול ליישום תכנית לאומית לשם כך. בשנת 2015, החלה לפעול התכנית הלאומית למניעת אובדנות בעיר בת ים כתכנית בין משרדית בהובלת משרד הבריאות.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 14.17. במסגרת התכנית הוקמה ועדת היגוי אשר אמורה לחבר בין כול אנשי המקצוע הרלוונטיים לשם שיפור קשרי העבודה ביניהם, ולשם יצירת הרצף הטיפולי וחיזוקו.
- 14.18. התכנית אמורה לתרום להתמקצעות של אנשי המקצוע בתחומי הטיפול, הרווחה והחינוך באמצעות הכשרת כוח האדם המיועד למשימות אלו.
- 14.19. במסגרת תכנית זו, נרתם גם השירות הפסיכולוגי לטיפול בבעיית האובדנות בקרב צעירים במסגרות החינוך. בשירות הפסיכולוגי חינוכי מונתה פסיכולוגית לריכוז התחום.
- 14.20. בשלב זה של התכנית עברו הפסיכולוגים הכשרה מיוחדת, חלקם הכשרה בסיסית וחלקם הכשרה רחבה יותר, ומתקיימות שלוש קבוצות הדרכה להערכת הסיכון והטיפול בילדים עם מחשבות אובדניות. כמו כן, פסיכיאטר מטעם התכנית ילווה את הפסיכולוגים ביעוץ והדרכה.
- 14.21. בשלב מאוחר יותר תחל עבודה משותפת עם מגזרים נוספים ובהם יועצות בתי הספר, עובדים סוציאליים, מחנכים, פסיכיאטרים ועוד.

15. השירות לתלמידי החינוך המיוחד

- 15.1. בהתאם לחוק החינוך המיוחד (התשמ"ח -1988) - "אדם בגיל שלוש עד עשרים ואחת שמחמת התפתחות לקויה של כושרו הגופני, השכלי, הנפשי או ההתנהגותי מוגבלת יכולתו להתנהגות מסתגלת והוא נזקק לחינוך מיוחד - מוגדר כילד בעל צרכים מיוחדים".
- 15.2. בהתאם לחוק זה, החינוך המיוחד הוא "הוראה, לימוד וטיפול שיטתיים הניתנים לילד בעל צרכים מיוחדים, לרבות טיפולי פיזיותרפיה, ריפוי בדיבור, ריפוי בעיסוק וטיפולים בתחומי טיפול נוספים שייקבעו ולרבות שירותים נלווים".
- 15.3. מטרת החינוך המיוחד היא לקדם ולפתח את כישוריו ויכולתו של הילד בעל הצרכים המיוחדים, במטרה להקל על שילובו בחברה ובמעגל העבודה.
- 15.4. תלמיד בעל צרכים מיוחדים לומד ב"מוסד לחינוך מיוחד" (לרבות כיתה במוסד חינוך רגיל שבה ניתן חינוך מיוחד), או במוסד חינוך רגיל כ"תלמיד משולב" הזכאי לתוספת של הוראה ולימוד וכן לשירותים מיוחדים (עזרים מסייעים, שירותים פסיכולוגיים, שירותים פארא רפואיים, שירותים סוציאליים וכו').
- 15.5. השירות הפסיכולוגי מספק את השירותים לילדים בעלי צרכים מיוחדים, כמתחייב מדרישות חוק החינוך המיוחד - באמצעות עבודה בגנים הטיפוליים, במערך הכיתות המיוחדות בבתי הספר לחינוך הרגיל, ובבתי הספר של החינוך המיוחד.

גני הילדים

- 15.6. להלן הנתונים על גני הילדים בחינוך המיוחד ועל מספר הילדים במסגרות האלו בשנים כדלהלן:

מספר התלמידים	מספר כיתות הגנים בחינוך המיוחד	שנת הלימודים
194	23 (מהן כיתה אחת – מוכר שאינו רשמי)	תשע"ד
223	25 (מהן כיתה אחת – מוכר שאינו רשמי)	תשע"ה
239	29 (מהן שתי כיתות – מוכר שאינו רשמי)	תשע"ו

15.7. הנתונים בטבלה מצביעים על גידול במספרם של ילדי החינוך המיוחד ועל גידול במספרן של כיתות גני הילדים בחינוך המיוחד כתוצאה מגידול זה.

15.8. השירות הפסיכולוגי מעניק שירות לגני החינוך המיוחד ברמה א'.

15.9. לכול אחד מגני החינוך המיוחד מוצמד פסיכולוג המגיע לגן בתדירות של אחת לשבועיים לערך. בביקורים אלו מתרשם הפסיכולוג מתפקוד הילדים הן על ידי שיחה עם מנהלת הגן והן על ידי צפייה באופן כללי, מייעץ למנהלת הגן ולצוות הגן בנוגע לנושאים שונים הכוללים גם את האקלים בגן הילדים. כמו כן, הפסיכולוג משתתף בישיבות של צוותי הגן, לפי הנושא.

15.10. הפסיכולוג שותף בקבלת החלטות על המשך דרכם של הילדים בעבודה משותפת עם ההורים.

15.11. במידת הצורך, מבוצעים הערכות ואבחונים לחלק מילדי הגן. בדרך כלל במעבר לבית-הספר, הישארות שנה שלישית בגן הילדים או/ו ילדים שאינם מטופלים באופן עקבי באחד מהמכונים להתפתחות הילד של קופות החולים.

15.12. הרכזת של גני החינוך המיוחד בשירות הפסיכולוגי חינוכי הצביעה על היעדר "כתובת" שאליה ניתן לפנות באגף הרווחה לקבלת מידע על משפחתו של הילד המטופל במידת הצורך. לטענתה, גם מנהלות הגנים מצביעות על כך.

בתי הספר היסודיים

15.13. בעיר בת ים פועלים שני בתי ספר יסודיים לחינוך מיוחד: בית הספר "מסילות", המיועד לילדים הסובלים מפגור שכלי וילדים עם לקויות תקשורתיות, ובית הספר "שחר" (בית ספר "צומח"), המיועד לילדים עם בעיות התנהגות קשות שנפתח בשנת הלימודים הנוכחית – תשע"ו. בנוסף לכך, פועלות כיתות לחינוך מיוחד בתוך בתי-הספר לחינוך הרגיל.

15.14. להלן הנתונים על כיתות החינוך המיוחד בבתי הספר היסודיים ועל מספר התלמידים במסגרות האלו בשנים כדלהלן:

השירות הפסיכולוגי חינוכי

שנת הלימודים	מספר הכיתות בחינוך המיוחד	מספר התלמידים
תשע"ד	33	295
תשע"ה	34	316
תשע"ו	38	348

15.15. הנתונים בטבלה מצביעים על גידול במספרם של תלמידי החינוך המיוחד ועל גידול במספרם של כיתות החינוך המיוחד כתוצאה מגידול זה.

15.16. מספר התלמידים בבית הספר "מסילות" הסתכם בשנת תשע"ו בכ-70, ואילו בבית הספר "שחר" בכ-20 תלמידים.

15.17. בבית הספר "מסילות", השירות הפסיכולוגי הניתן מסתכם בשלוש שעות שבועיות הניתנות במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב, בתקציבים נוספים של העירייה, ולא במסגרת התקנים הקיימים בשירות הפסיכולוגי חינוכי, כפי שהיה עד שנת הלימודים הנוכחית.

15.18. זאת, עקב כניסת העמותה לילדים בסיכון לבית ספר זה בשנה האחרונה, ולמעשה, היעדר צורך מובחן בפסיכולוג מהשירות הפסיכולוגי חינוכי. אולם, לאור דרישת המערכת למתן שירות פסיכולוגי בכול זאת, אושרו שעות אלו.

15.19. בבית הספר "שחר", השירות הפסיכולוגי הניתן מסתכם בשבע שעות שבועיות, הניתנות במסגרת התקנים הקיימים בשירות הפסיכולוגי חינוכי.

בתי הספר העל יסודיים

15.20. בעיר בת ים פועל בית ספר על יסודי אחד, המיועד לחינוך המיוחד "יעד".

15.21. השירות הפסיכולוגי חינוכי נותן לבית ספר זה שירות בהיקף של כ-10 שעות שבועיות.

15.22. בנוסף לכך, פועלות כיתות לחינוך מיוחד בתוך בתי הספר העל יסודיים בחינוך הרגיל.

15.23. להלן הנתונים על כיתות החינוך המיוחד בבתי הספר העל יסודיים, ועל מספר הילדים במסגרות האלו בשנים כדלהלן:

שנת לימודים	מספר הכיתות בחינוך המיוחד	מספר התלמידים
תשע"ד	28	299
תשע"ה	28	271

236	23	תשע"ו
-----	----	-------

15.24. הנתונים בטבלה מצביעים על ירידה במספר התלמידים הלומדים בחינוך המיוחד בבתי הספר העל יסודיים, וכן על ירידה במספר הכיתות בחינוך המיוחד בבתי ספר אלו.

15.25. עבודת הפסיכולוג בבתי הספר בחינוך המיוחד נעשית לרוב באופן מערכתית ובמידת הצורך מתקיימת גם התערבות פרטנית.

15.26. יש לציין כי בבתי ספר אלו פועלים גם צוותים רב מקצועיים בתחומים השונים.

15.27. מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי הצביעה על הקושי לשותפות וקידום בתחום החינוך המיוחד, שנוצר בשל התחלופה התכופה של מפקחות החינוך המיוחד מטעם משרד החינוך בשנים האחרונות.

15.28. בנוסף לכך, היעדרו של גורם מרכז בעירייה שיהיה אחראי על נושא זה בכלל ויטפל בתהליכי ההפנייה למסגרות החינוך המיוחד או באפשרות האחרת, הכללתו של התלמיד בעל הקשיים/ הליקויים במסגרות החינוך הרגיל.

15.29. לטענת מנהלת השירות הפסיכולוגי, כתוצאה מקשיים אלו גדל מספרם של התלמידים המופנים לוועדות ההשמה, באופן משמעותי. עובדה, שיצרה עומס רב על עבודת הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי הנוגעת להכנות הנדרשות מהם לקראת קיום הוועדות. זאת, משום, שעל פי חוק החינוך המיוחד יש לאבחן כול ילד המופנה לוועדת ההשמה כדי לבדוק את צרכיו ואת המסגרת המתאימה לו.

16. הכנה והשתתפות בוועדות שילוב והשמה

16.1. על פי חוק החינוך המיוחד, פועלות ועדות מקצועיות, שהרכבן ודרכי עבודתן נקבעו כחוק ובידיהן הסמכות והאחריות לקבלת החלטות לגבי זכאותו של תלמיד בעל צרכים מיוחדים לשירותי חינוך מיוחדים.

16.2. **ועדת השילוב המוסדית (בחינוך הרגיל)** - דנה בזכאותו של תלמיד בעל צרכים מיוחדים ובעל לקות משמעותית להיכלל בתוכנית השילוב במוסד החינוך הרגיל ובהתחשב במשאבים הזמינים באותה מסגרת חינוכית (תנאים פיזיים, כח אדם, שעות וכו').

16.3. **ועדת ההשמה ברשות המקומית** - דנה בזכאותו של תלמיד בעל צרכים מיוחדים, בעל לקות משמעותית לחינוך מיוחד ולהשמה ברצף המסגרות החינוכיות הקיים, בהתאם למסגרת התקציבית הנקבעת מדי שנה.

16.4. לצורך קבלת ההחלטה בוועדות הנ"ל חייבת להתבצע קודם לכן הערכה פסיכולוגית. במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי מבוצעות הערכות עבור התלמידים

השירות הפסיכולוגי חינוכי

שעניינם עומד לדון בפני ועדת ההשמה או לקראת הדיון בפני ועדת השילוב. חלק קטן ביותר מהתלמידים מגיעים עם הערכות פסיכולוגיות שבוצעו על ידי גורמים חיצוניים.

16.5. להלן בטבלה הנתונים על מספר **ועדות השילוב** שהתקיימו בשנים תשע"ג – תשע"ה, בחלוקה לשכבות הגיל:

שנת הלימודים	הגיל הרך	בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים
תשע"ג	109	611
תשע"ד	145	732
תשע"ה	156	678

16.6. נתונים אלו אינם כוללים ועדות שילוב **לחידוש זכאות** לתמיכה מסוג סייעת בכול שנה, המסתכמות בכ- 5 ועדות בגיל הרך, ובכ-30 ועדות בבתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים.

16.7. על פי הנתונים המוצגים בטבלה זו, במהלך השנים חל **גידול** במספר ועדות השילוב לגיל הרך שהתקיימו ובהן השתתפו פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי חינוכי. עם זאת, בשנת תשע"ה בהשוואה לשנת תשע"ד, חל **קיצון** במספר ועדות השילוב לבתי-הספר היסודיים וחטיבות הביניים שהתקיימו ובהן השתתפו פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי חינוכי.

16.8. להלן בטבלה הנתונים על מספר **ועדות ההשמה** שהתקיימו בשנים תשע"ד-תשע"ו:

שנת הלימודים	מספר ועדות ההשמה
תשע"ד	444
תשע"ה	575
תשע"ו	699

הערה : לא ניתן היה לקבל מאגף החינוך את הנתונים על התפלגות ועדות ההשמה לפי שכבות הגיל.

16.9. על פי הנתונים המוצגים בטבלה זו, במהלך השנים חל **גידול** במספר ועדות ההשמה שהתקיימו באגף החינוך ובהן השתתפו פסיכולוגים מהשירות הפסיכולוגי.

16.10. לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, יש לשפר ולייעל באופן מקצועי את תהליך הפנייתו של תלמיד לוועדות ההשמה, ובכך לצמצם את מספרם של התלמידים המופנים.

17. התכנית הלאומית לילדים ובני נוער בסיכון

- 17.1. שישה משרדי ממשלה חברו יחד על מנת ליישם את המלצות "ועדת שמיד": משרד הרווחה והשירותים החברתיים מוביל ומתכלל את התכנית, משרד החינוך שותף להפעלת התכנית במחוזות ומשרדי הבריאות, קליטת העלייה, ביטחון הפנים והתמ"ת לוקחים כול אחד חלק פעיל בתכנית וביישומה. בנוסף, שותפים בתכנית מרכז השלטון המקומי וגוינט ישראל, המשתתפת ביישום המרכיב לגיל הרך.
- 17.2. מטרת התכנית היא לצמצם את היקף הסיכון בקרב ילדים ובני נוער במצוקה במצבים המסכנים אותם במשפחתם ובסביבתם.
- 17.3. התכנית מיושמת עם דגש על קבוצות ייחודיות ומחלשות במספר רב של יישובים. בשנת תשע"ו, התרחבה התכנית לכלל העיר בת ים, לאחר שפעלה בשנים עברו בחלקו הצפוני של העיר בלבד.
- 17.4. לרשויות המקומיות ניתנת האפשרות לבחור את המענים הנחוצים ביותר לילדים בסיכון בתחומן. אי לכך, מחוייבות הרשויות לתהליך מיפוי ותכנון בין מקצועי מובנה ושיטתי.
- 17.5. הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים שותפים לבניית תכנית זו וליישומה בתחום "חדרי השלווה", בצד מיעוט פרויקטים מטעם התכנית המשלבות את הפסיכולוגים.

18. קידום שותפות עם ההורים

- 18.1. המודעות בשירות הפסיכולוגי חינוכי לעבודה עם ההורים גבוהה ביותר. אי לכך, ההורים שותפים בתהליכי הייעוץ והטיפול, וכן נוטלים חלק בלמידה בקבוצות. הפסיכולוגים פועלים לחבר את ההורים עם הצוותים החינוכיים בבתי הספר, וכן להעלות את המודעות של המערכות החינוכיות לחשיבות הקשר עם ההורים.
- 18.2. במקביל, מתקיימים בשירות הפסיכולוגי חינוכי קבוצת הדרכה לעבודה טיפולית עם הורים, סדנה לכלל צוות הפסיכולוגים בתחום הטיפול בהורים לבני נוער בסיכון, הרצאות בנושא של עבודה עם הורים הנמצאים בקונפליקט עם צוות בית הספר ועבודה עם הורים לילדים עם קשיים התפתחותיים.

19. תהליכי הטיפול בקבוצות

- 19.1. השירות הפסיכולוגי מציע תהליכי טיפול לילדים, לתלמידים ולהוריהם גם בקבוצות בתחומים שונים.
- 19.2. בשנת הלימודים תשע"ה התקיימו 7 קבוצות למיומנויות חברתיות לתלמידי בתי-הספר היסודי, 3 קבוצות הורים, 2 קבוצות להתמודדות עם חרדת בחינות בחטיבות, 4 הרצאות להורים לילדים בגיל הרך וסדנה להורים בטיפת חלב.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

19.3. תקציב עירייה בשנת 2014 הסתכם ב- 70,000 ש"ח ובאמצעותו פעלו 5 קבוצות למשך 12 מפגשים כאשר עלות ההנחייה (שני פסיכולוגים מנחים) בכול אחת מהן הסתכמה ב- 14,000 ש"ח.

19.4. בשנת הלימודים תשע"ה פעלו קבוצות אלו במימון התכנית הלאומית.

20. המרכז העירוני לגיל הרך

20.1. המרכז העירוני לגיל הרך נחנך בשנת 2009 בשכונת עמידר והוא מופעל באמצעות החברה לתרבות, פנאי וספורט.

20.2. במרכז לגיל הרך מגוון שירותי אבחון, טיפול, הדרכה למשפחה, תכניות העשרה, חוגים וסדנאות לילדים בגילאי לידה ועד תשע ולהוריהם.

20.3. השירותים ניתנים על ידי צוות רב מקצועי פרה רפואי הכולל: פיזיותרפיה, ריפוי בעיסוק, קלינאיות תקשורת, מטפלות בהבעה ויצירה (טיפול רגשי) ועובדת סוציאלית.

20.4. במרכז יחידה טיפולית בעלת הכרה של משרד הבריאות המיועדת לתינוקות ולילדים בעלי איחור התפתחותי בתחומי מוטוריקה, תקשורת ושפה ובתחום החברתי והרגשי. השירות ניתן באמצעות הסכמים עם קופות החולים.

20.5. הפעילות במרכז לגיל הרך מתקיימת בשיתוף פעולה עם גורמי החינוך, הרווחה והבריאות הפועלים בעיר.

20.6. השירות הפסיכולוגי חינוכי אינו מהווה חלק אינטגרלי בעבודת המרכז לגיל הרך.

21. הערכות פסיכולוגיות (אבחונים)

21.1. ביצוע הערכות פסיכולוגיות במסגרת עבודת השפ"ח מצריך הקדשת שעות עבודה רבות מסך כול מכסת השעות העומדת לרשות הפסיכולוגים לצורך מתן שירות במסגרות החינוך.

21.2. הערכה מלאה נמשכת, על כול שלביה (מההכנה ועד למסירת המידע להורים), עד כ-10 שעות, אם כי קיימות רמות וטכניקות שונות הדורשות מספר שעות קטן יותר. כך, לדוגמה, בזמן המוקדש לביצוע הערכה מלאה אחת יכול הפסיכולוג לתת טיפול פרטני/הדרכה למספר הורים/ילדים, או לתת סיוע מערכתי נרחב יותר לצוותי החינוך.

21.3. לפי חוזר מנכ"ל משרד החינוך, על השפ"ח לבצע הערכות פסיכולוגיות רק ברמת השירות הגבוהה ביותר (א') - וגם זאת "לילדים בעלי צרכים מיוחדים ו/או לילדים בעלי סיכון גבוה".

21.4. במסגרת השירות הפסיכולוגי בבת ים מבוצעות הערכות בהתאם להנחייה הנ"ל, וכן נערכות הערכות לגבי התלמידים שעניינם עומד לדיון בפני ועדת השמה.

22. נתוני פעילות השירות הפסיכולוגי חינוכי לשנים תשע"ב-תשע"ה (-2015)

השירות הפסיכולוגי חינוכי

22.1. עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי כוללת סוגי פעילות נוספים על ביצוע הערכות פסיכולוגיות. הביקורת ריכזה את הנתונים על מספרי הילדים שקיבלו שירות על פי סוגי הפעילות בחלוקה לשנים, כדלהלן:

השירות/השנה	תשע"ב	תשע"ג	תשע"ד	תשע"ה
אבחונים והערכות	670	582	790	977
טיפול טווח (קצרי טווח)	180	462	1,310	701
טיפול (ייעוץ לצוותי החינוך)	1,048	1,392	1,526	1,485
השתתפות בוועדות השמה ושילוב	573	920	839	766

22.2. בכול שנת לימודים נפתחים כ-2,000 תיקים חדשים, והטיפול בילדים/תלמידים ותיקים ממשיך.

22.3. מהנתונים שבטבלה עולה כי השוואה בין שנת הלימודים תשע"ב ושנת הלימודים תשע"ה מציגה גידול משמעותי בהיקף הפעילות בכול תחומי הפעילות של השירות הפסיכולוגי המפורטים בטבלה זו.

22.4. בתום הביקורת, נמסרו הנתונים המסכמים על מספרי הילדים שטופלו על ידי השירות הפסיכולוגי חינוכי בשנת תשע"ו, כדלקמן:

22.4.1. נתונים כמותיים של התערבויות פסיכולוגיות פרטניות תשע"ו

סה"כ	טיפול קבוצתי	טיפול ארוך מעל 20 פגישות	טיפול/הדרכה קצר מועד 5-20 פגישות	התערבות עד 5 מפגשים	טיפולים והדרכות בשירות הפסיכולוגי (שלא לצורך הערכה או אבחון)
347	99	25	42	181	ילדים
346	5	16	38	287	הורים
693	104	41	80	468	סה"כ מטופלים בשירות

השירות הפסיכולוגי חינוכי

					הפסיכולוגי חינוכי
160	54	21	38	47	ילדים
55	15	6	11	23	הורים
215	69	27	49	70	סה"כ מטופלים בשירות הפסיכולוגי המורחב
507	153	46	80	228	סה"כ ילדים
401	20	22	49	310	סה"כ הורים
908	173	68	129	538	סה"כ כללי

72.2.1 נתונים כמותיים של הערכות פסיכולוגיות בשנת תשע"ו:

סוג השירות	קדם יסודי	יסודי	חטיבות ביניים	תיכונים	סה"כ
הערכות עם אבחון בשפ"ח	142	110	5	0	257
הערכות ללא אבחון פורמאלי בשפ"ח	134	186	37	38	395
הערכות עם אבחון בשפ"מ - ציבורי	33	25	142	57	257
הערכות ללא אבחון פורמאלי בשפ"מ - ציבורי	21	1	0	8	30
סה"כ	330	322	184	103	939

72.2.2 השתתפות בוועדות על פי חוק בתשע"ו

סה"כ ילדים בוועדות	השמות חדשות	השמות חוזרות	שילוב גני הילדים	שילוב בתי הספר	סה"כ
199	342	90	400	1,031	

72.2.3 קונסולטציות במערכת החינוך – יעוץ עקיף

סה"כ ילדים	יעוץ למורים	יעוץ ליועצת	יעוץ לגננת	דיונים בצוותים	סה"כ ילדים
426	922	487	760	2,595	

השירות הפסיכולוגי חינוכי

22.5. מהנתונים בטבלה עולה כי בשנת תשע"ו טופלו 4,442 ילדים/תלמידים במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי והמורחב, נתון המעיד על ההיקף הגדול מאוד של פעילות השירות הפסיכולוגי.

23. משבר וחירום לאומי

23.1. בעתות משבר וחירום, השירות הפסיכולוגי חינוכי עומד לרשות הקהילה. הוא שותף להיערכות החירום היישובית והחינוכית בכול רמות המניעה: משלב הכנת הקהילה על צרכיה השונים לשעת חירום ועד להתערבויות מערכתיות ופרטניות בעקבות משבר וחירום.

23.2. צוות הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי משולב בצוות החפ"ק העירוני, ומופעל בהתאם לנוהלי החירום העירוניים.

23.3. דוגמה לכך ניתן היה למצוא בקיץ 2014 במסגרת "מבצע צוק איתן", אז התגייס צוות הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי למתן הנחיות הנוגעות למצב זה וכן לשיח עם הצוותים החינוכיים בנוגע לדרכי ההתמודדות.

23.4. במצבים קיצוניים ניתן שירות נרחב יותר הכולל גם את הדרכת ההורים.

24. אירועי חירום

24.1. אירועי החירום העיקריים במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי, הם אירועים בעלי אופי טראומטי (כגון: מוות במשפחה, ניסיון אובדני, חשיפה/פגיעה מתאונה, אלימות קשה, מות תלמיד וכד').

24.2. אירועים אלה מחייבים בדרך כלל התערבות מיידית, פעמים רבות גם בשעות שמעבר לשעות העבודה.

24.3. הביקורת בדקה ומצאה כי בעירייה לא קיים נוהל בכתב לטיפול באירועי חירום כגון אלו.

24.4. הביקורת סבורה כי לאור רגישות הנושא וחשיבותו קיים צורך חיוני להכנתו של נוהל עירוני זה לחטיבת קהילה, אשר יתייחס לכלל הגורמים הנוגעים לנושא, ובהם הנהלת אגף החינוך, אגף הרווחה וכו'.

24.5. הנוהל יגדיר את שרשרת הדיווחים על האירוע למנהלים השונים, המשימות המוטלות על כול אחד מהגורמים הנוגעים בדבר, מפגשים משותפים לקבלת דיווח, קבלת החלטות משותפות לביצוע, סיכומים ועוד.

24.6. הנוהל העירוני בהקשר של השירות הפסיכולוגי יכלול גם את הפעולות הבאות:

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 24.6.1. יידוע שרשרת הניהול עד למנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי ורכות התערבויות בחירום בדבר האירוע, באופן מיידי. כך יקבל הפסיכולוג תמיכה וסיוע מקצועי ולא יתמודד עם האירוע בכוחות עצמו בלבד.
- 24.6.2. תיעוד האירוע באופן מפורט על ידי הפסיכולוג מהשלב הראשון ועד לסיומו, בציון דרכי ההתערבות והטיפול.
- 24.6.3. ביצוע מעקב ובקרה אחר הטיפול באירוע באמצעות רכות התערבויות בחירום ומנהלת השירות הפסיכולוגי.

25. פגיעות מיניות

התכנית למתן מענה טיפולי לפגיעה מינית בקרב ילדים ונוער

- 25.1. בשנים האחרונות מתנהלת תכנית בין משרדית לטיפול בתלמידים שעברו פגיעה מינית. התכנית משותפת למשרד החינוך, משרד הבריאות, משרד הרווחה, הביטוח הלאומי ועמותת אשליים, וחברים בה גם נציגי העמותות אליי, מיט"ל ועל"מ.
- 25.2. התכנית מתקיימת ברמה הארצית והיישובית כשהיא מלווה בוועדת היגוי ארצית בה חברים נציגים של כול המשרדים והארגונים הנ"ל.
- 25.3. התכנית כוללת הכשרה משותפת של אנשי מקצוע מכול המשרדים בהתערבות טיפולית בתלמידים שעברו פגיעה מינית.
- 25.4. זכאות לקבלת התערבות טיפולית במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי ניתנת לתלמיד הנמצא במסגרת חינוכית בגילאים 3-18 (בחינוך המיוחד עד גיל 21), כאשר הפגיעה המינית התרחשה בקרב קבוצת בני הגיל או בין גילאים והיא (עד כמה שניתן לראות בהערכה ראשונית), אינה תוצאה של התעללות ממושכת, או של התעללות בתוך המשפחה.
- 25.5. ההתערבות הטיפולית הינה לרוב בעלת טווח קצר (כ-15 פגישות שבועיות בערך למשך שנת לימודים אחת).

תפקידי הוועדה המקומית (עירונית)

- 25.6. דיון בהפניית תלמידים לקבלת מענה טיפולי לשירות הפסיכולוגי חינוכי או לתחנה לבריאות הנפש או לשירותי הרווחה או לגוף מקומי אחר כגון עמותה מקומית, לפי שיקולי הוועדה.
- 25.7. דיון באירועי פגיעה מינית והמלצה על ההתערבות המערכתית ההולמת.
- 25.8. מעקב אחרי המטופלים במהלך או לאחר הטיפול.
- 25.9. למידה על התמונה היישובית הרחבה בנושא והמשגתה, וסיוע למערכות השונות ביישוב בידע, בתמיכה במטפלים ובהצעות לפעולה.

נוהל הפנייה לטיפול

- 25.10. גורם חינוכי בבית הספר ו/או בשירות הפסיכולוגי חינוכי, ו/או פקיד הסעד, ו/או מבריאות הנפש, המבקש להפנות תלמיד/ה שנפגע/ה מינית לטיפול, ממלא טופס

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- הפנייה לטיפול לאחר קבלת הסכמת ההורים להפנייה והחתמתם על טופס ויתור סודיות לוועדה המקומית.
- 25.11. הטופס מועבר לוועדה המקומית לצורך דיון בוועדה והפנייה לכתובת הטיפולית המתאימה.
- 25.12. במידה שהוועדה דנה במקרה ומחליטה להפנות אותו לטיפול, התלמיד מפונה לטיפול בשירות הפסיכולוגי חינוכי, או בבריאות הנפש, או בעמותה טיפולית המתמחה בנושא.
- 25.13. בשנת הלימודים תשע"ו, הגישה מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי בקשה להשתתפות תקציבית בטיפול פסיכולוגי לילדים שעברו פגיעה מינית בסך 25,000 ₪.
- 72.3 הביקורת בדקה ומצאה כי התקציב שהוקצה בפועל לשירות הפסיכולוגי חינוכי בבת-ים הסתכם בשנת 2014 בסך של 33,300 ₪, ואילו בשנת 2015 הסתכם התקציב ב- 8,820 ₪ בלבד. מנהלת השירות הפסיכולוגי הסבירה כי למעשה, בשנת 2014 לא נוצל התקציב במלואו, והיתרה שנותרה הועברה לשימוש לשנת 2015, כך שלמעשה התקציב שהוקצה לנושא זה הסתכם ב- 42,120 ₪ לשנתיים.
- 25.14. בשירות הפסיכולוגי חינוכי היו בשנת 2014 ארבעה פסיכולוגים מטפלים בתחום זה, אשר עברו הכשרה מיוחדת לכך, ואילו בשנת 2015, פחת מספרם לשלושה פסיכולוגים בלבד.
- 25.15. הליך הפנייתם של הילדים המאותרים אורך כשבועיים וכולל דיווח לאגף הרווחה וקבלת הסכמת ההורים לטיפול תוך כדי הכנתם.
- 25.16. הוועדה לפגיעות מיניות בעיר הכוללת נציגות של רווחה, ייעוץ חינוכי ושירות פסיכולוגי חינוכי, מתקיימת אחת לחודש, במסגרתה מוגשים כעשרה ילדים נפגעים לדיון וקבלת החלטה על טיפול. בנוסף, דנה הוועדה גם במקרים של ילדים פוגעים עד גיל 12.
- 25.17. חלק מהילדים המאותרים מופנים על ידי השירות הפסיכולוגי חינוכי לטיפולם באמצעות עמותת אל"י, וזאת בהתאם להנחיות. מקרים אלו ממומנים מחוץ למסגרת התקציב של השירות הפסיכולוגי.
- 25.18. בחירת הילדים המופנים לטיפולם בעמותה זו נעשית על פי המקרים (כגון: גילוי עריות או פגיעה בילדים על ידי זרים), וכן כאשר יש ריבוי מקרים לטיפול.
- 25.19. לטענת הרכזת של פגיעות מיניות בשירות הפסיכולוגי חינוכי, ילדים אלו מקבלים טיפול לאחר זמן רב מדי (עד כדי המתנה של שמונה חודשים), בשל התנהלות איטית מדי של העמותה ללא כול הצדקה, ובנוסף, הטיפול ניתן בעיר ראשון לציון, דבר שלעיתים מונע מההורים להגיע עם ילדם לטיפול בשל מרחק הנסיעה.
- 25.20. לדבריה, יש למצוא בעיר בת ים פתרון לחדר טיפולים מתאים, ולוודא כי תהיה גם אבטחה במקום, וזאת לפי דרישות העמותה.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 25.21. ככול שהטיפולים יתקיימו בשירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים, יותר ילדים ומשפחות יטופלו, וכך גם יועבר התקציב לטיפולים אלו ישירות לעירייה.
- 25.22. אחת לחודשיים, מתקיימת גם ועדה מחוזית, במסגרתה מתקיימים דיונים למניעת פגיעות מיניות והטמעת דרכי המניעה.
- 25.23. יש לציין כי השירות הפסיכולוגי חינוכי בבת ים מהווה מודל ייחודי בתחום זה.
- 25.24. עם זאת, קיימים מוסדות חינוך שצוותי החינוך בהם חוששים/נמנעים לדווח על פגיעות מיניות, ביניהם מוסדות של החינוך הדתי חרדי וכן מנהלות גני ילדים.

26. שירות פסיכולוגי מורחב

- 26.1. בחלק ניכר מהרשויות המקומיות קיים שירות פסיכולוגי מורחב (שפ"מ), המאפשר הרחבת השירותים הניתנים לקהילה במימון כספי נוסף (עירייה, הורים, משרדי הממשלה וכו'). כך גם בשירות הפסיכולוגי בבת ים (ראה פרק ד' העוסק בנושא זה בהרחבה).

27. משוב מהלקוחות

- 27.1. בשירות הפסיכולוגי חינוכי לא נהוג לקיים בתום כול שנת לימודים תהליך מדיד ומובנה של הערכת שביעות רצון לקוחות (הצוותים החינוכיים, ההורים) עמם נמצאים הפסיכולוגים בקשרי עבודה, וכן הפקת לקחים בהתאם לנתונים המתקבלים.
- 27.2. לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, אין לשירות הפסיכולוגי חינוכי את שעות העבודה הנדרשות לצורך טיפול מקיף וקבוע בנושא, לרבות עיבוד הנתונים.
- 27.3. יחד עם זאת, מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, נמצאת בקשר ישיר עם מנהלי בתי הספר, מפקחות ומנהלות גנים ומקבלת את המשובים באופן ישיר. כמו כן, נדרשים הפסיכולוגים לשיחות סיכום וקבלת המשוב בסופה של כול שנת לימודים.

28. תכניות עבודה

- 28.1. הביקורת בדקה את תכנית העבודה של השירות הפסיכולוגי חינוכי לשנים 2015-2014 ומצאה כי מדובר בתיאור תמציתי ביותר של פעולות השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 28.2. תכניות העבודה לא כללו מטרות ויעדים ספציפיים שאותם ניתן יהיה למדוד בתום שנת הפעילות.
- 28.3. לא ניתן להעריך על פי תכניות אלו את הישגי השירות הפסיכולוגי חינוכי בתום שנת הפעילות, הן מבחינת היקפם והן מבחינת איכותם.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

28.4. בתום הביקורת, העבירה מנהלת השירות הפסיכולוגי את הפרויקטים

המתוכננים לשנת הלימודים תשע"ז. להלן בטבלה:

שם הפרויקט	מקור המימון	אוכלוסיית המשתתפים	מספר הקבוצות	מספר המשתתפים
מניעת אובדנות	במסגרת השפ"ח	בני נוער- הערכות סיכון וטיפול		12
חדרי שלווה	התכנית הלאומית	תלמידי בתי"ס היסודיים	2 בתי ספר	17
קבוצה לתלמידים עם קשיי התנהגות במסגרת השפ"ח	קשיי התנהגות	תלמידי ז' - חט"ב רגילה	1	12
קבוצה להורי ילדי החינוך המיוחד	עירוני	הורים	1	8
קבוצת תלמידים יוצאי אתיופיה	עירוני	תלמידי ה' ו'	1	11
קבוצה דיאדית	שפ"י	בני 3-4 והוריהם	1	8+8
קבוצות למיומנויות חברתיות	עירוני	תלמידי ה' ו'	3	24
קבוצות למיומנויות חברתיות	עירוני	תלמידי ח'	2	16
קבוצת הורים	במסגרת השפ"ח	הורי ילדי A.S.D	1	12
מעגן	התכנית הלאומית	צוות חינוכי גני טרום חובה	47 גנים	גני טרום חובה
צבעים-טיפול בילדי גן	עירוני	ילדי הגנים - בעיות התנהגות		20 ילדים, משפחותיהם וגננות
ויצמן-אבחון התאמות לבגרויות	הגוינט	תלמידים אתיופים בחט"ב		30
ויצמן-טיפול פרטני ויעוץ למערכות	הגוינט	חט"ב		7
הרצאות להורים	עירוני	הורי גני חובה		6
אבחונים לרווחה לוועדות החלטה	עירוני	תלמידים כול הגילאים		55
עבודה בתיכונים	עירוני	חטיבות עליונות		

פרק ג' : התקציבים והניהול הכספי

1. כללי

1.1 תקציב השירות הפסיכולוגי מבוסס על השתתפות השירות הפסיכולוגי הייעוצי במשרד החינוך, הקצבות העירייה הישירות והעקיפות (באמצעות תכניות שונות), והכנסות מהשירות הפסיכולוגי חינוכי המשלים.

1.2 תשלומי השירות הפסיכולוגי מיועדים לתשלומי שכר לפסיכולוגים במסגרת עבודתם בשירות הפסיכולוגי חינוכי, וכן לתשלומי שכר לפסיכולוגים המועסקים גם במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי המשלים. בנוסף, קיימות הוצאות כלליות, הוצאות להשתלמות והדרכת פסיכולוגים.

2. תקציב ההכנסות

2.1 הביקורת בדקה את הכנסות השירות הפסיכולוגי כפי שבאו לידי ביטוי בתקציב העירייה לשנים 2013-2015. להלן בטבלה (ב-ש):

שנת 2015	שנת 2014	שנת 2013	הנושא	מס' סעיף תקציבי
200,000	236,000	223,000	בדיקות פסיכולוגיות	3173/420
3,700,000	3,820,000	4,300,000	השתתפות ממשלה בשפ"י (שירות פסיכולוגי-ייעוצי)	3173/420
3,500,000	4,056,000	4,523,000		סה"כ

2.2 הנתונים בטבלה מצביעים על מגמה של קיטון בתקציב הכנסות השירות הפסיכולוגי במרוצת השנים שעיקרו בהשתתפות הממשלה בשפ"י. בשנת 2015, חל קיטון בשיעור של למעלה מ-10% בהשוואה לשנה הקודמת.

2.3 מנהלת השירות הפסיכולוגי מעירה כי יש לשנות את שם הסעיף "בדיקות פסיכולוגיות" ל"שירות פסיכולוגי משלים", משום שהפסיכולוגים מבצעים משימות נוספות ומגוונות.

3. תקציב ההוצאות

3.1 הביקורת בדקה את הוצאות השירות הפסיכולוגי (לא כולל הוצאות לשכר), כפי שבאו לידי ביטוי בתקציב העירייה לשנים 2013-2015. להלן בטבלה:

שנת 2015	שנת 2014	שנת 2013	הנושא	מס' סעיף תקציבי
6,000	6,000	10,000	הוצאות משרדיות	8173/560
110,000	90,000	80,000	השתלמויות/מורתנה	8173/521
8,000	8,000	3,000	קניית מבחנים	8173/782
64,500	64,500	64,500	עבודות קבלניות	8173/751
1,000	1,000	1,000	ספרות מקצועית ועיתונות	8173/522
2,000	2,000	1,000	אירוח וכיבוד	8173/511
5,000	5,000	5,000	ריהוט והחזקתו	8173/450
33,500	71,000	71,000	חשמל	8173/431
229,500	247,500	235,500		סה"כ

3.2 כאשר מבודדים את הוצאות החשמל ניתן לומר כי חל גידול בתקציב הוצאות השירות הפסיכולוגי במרוצת השנים, שעיקרו בתחום ההשתלמויות. בשנת 2015, חל גידול בשיעור של למעלה מ-10% בהשוואה לשנה הקודמת.

4. הכנסות בפועל

4.1 הביקורת בדקה את הכנסות השירות הפסיכולוגי בפועל לשנים 2013 ועד חודש אוקטובר 2015. להלן בטבלה (ב-ש"ח):

שנת 2015 עד חודש אוקטובר	שנת 2014	שנת 2013	הנושא	מס' סעיף תקציבי
185,805	194,633	236,338	בדיקות פסיכולוגיות	3173/420
3,270,023 (צפי שנתי 4,300,000)	4,244,135 (צפי 3,820,000)	3,907,486 (צפי 3,700,000)	השתתפות הממשלה בשפ"י (שירות פסיכולוגי-ייעוצי)	3173/420
3,455,828	4,438,768	4,143,824		סה"כ

השירות הפסיכולוגי חינוכי

4.2 השוואה בין השנים 2013 ו-2014 מצביעה על גידול בהכנסות השירות הפסיכולוגי בפועל, הנובע מהשתתפות הממשלה בשפ"י. לעומת זאת, חל קיטון בהכנסות השירות הפסיכולוגי בפועל בתחום השירות הפסיכולוגי המורחב.

4.3 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי, הקיטון נובע מכך שחלק מהאבחונים ממומנים על ידי גורמים מחוץ לעירייה (כגון: התכנית הלאומית או פרויקט "אייל"), ובמקרים אלו בוצעו תשלומי השכר לפסיכולוגים שלא באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב, אלא, באמצעות אוניברסיטת אריאל ואחרים.

4.4 יש לציין כי במסגרות אלו בוצעו אבחונים בהיקף תקציבי משמעותי ביותר שהסתכם בכ-100,000 ש"ח.

5. הוצאות בפועל

5.1 הביקורת בדקה את הוצאות השירות הפסיכולוגי (לא כולל הוצאות לשכר) בפועל לשנים 2013 ועד חודש אוקטובר 2015, לפי הסעיפים השונים. להלן בטבלה (ב-ש):

מס' סעיף תקציבי	הנושא	שנת 2013	שנת 2014	שנת 2015 עד חודש אוקטובר
8173/560	הוצאות משרדיות	9,583	8,473	5,986
8173/521	השתלמויות/מותנה	80,134	98,368	71,084
8173/782	קניית מבחנים	3,000	6,869	6,226
8173/751	עבודות קבלניות	64,692	64,501	64,501
8173/522	ספרות מקצועית ועיתונות	968	478	-
8173/511	אירוח וכיבוד	978	2,000	2,310
8173/450	ריהוט והחזקתו	4,661	4,767	2,992
8173/431	חשמל	36,385	35,710	39,304
סה"כ		200,401	221,166	192,403

5.2 השוואה בין השנים 2013 ו-2014 מצביעה על גידול בהוצאות השירות הפסיכולוגי בפועל, הנובע בעיקרו מגידול בתחום ההשתלמויות.

5.3 מנהלת השירות הפסיכולוגי הצביעה על בעייתיות בהיקף התקציב עבור "הוצאות משרדיות", ששיעור ניכר ממנו מופנה להוצאות עבור מכונות הצילום והמדפסות המצויות בשירות, כך שלא נותר תקציב להוצאות המשרדיות הנוספות, כגון: רכישת תיקי מטופלים ועוד.

6. תשלומי שכר לפסיכולוגים

6.1 הביקורת בדקה את עלויות השכר של עובדי המנהלה והפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי חינוכי בשנים 2014 ו-2015. להלן בטבלה (ב-ש"ח):

הערות	שנת 2015	שנת 2014	
שכר המנהלה כולל שכרה של מזכירת המרכז הטיפולי בשנת 2014, אף על פי שאינה שייכת לשירות הפסיכולוגי.	313,710	451,751	שכר עובדי המנהלה
כולל שכרה של מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי.	5,382,461	4,919,860	שכר הפסיכולוגים
	5,696,171	5,371,611	סה"כ

הערה: הטבלה לעיל כוללת את תשלומי השכר בשירות הפסיכולוגי חינוכי המשלים (שפ"מ).

6.2 הנתונים בטבלה מצביעים על גידול בעלויות השכר בשנת 2015 בהשוואה לשנת 2014 בשיעור של כ- 6%. זאת, למרות שלא חל שינוי מהותי בהיקפי המשרות שבהם הועסקו הפסיכולוגים בשירות הפסיכולוגי חינוכי. ההסבר לגידול נובע בחלקו מהגידול בפעילות השירות הפסיכולוגי המורחב.

7. נתונים על תשלומי השכר שפ"מ (ב-ש"ח):

השנה	2014	2015
מספר הפסיכולוגים המועסקים	41	45
סך עלויות השכר	936,727	1,101,376

7.1 מהנתונים בטבלה עולה כי חל גידול במספרם של הפסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי המורחב, וכן בהיקפי העבודה והפרויקטים. כתוצאה מכך, חל גידול גם בעלויות השכר בין השנים 2014 ו-2015.

8. הקצבות משרד החינוך

8.1 משרד החינוך מעביר לעירייה הקצבות קבועות ושוטפות אחת לחודש, המיועדות להפעלת השירות הפסיכולוגי החינוכי.

8.2 ההקצבות מחולקות לשלושה נושאים :

8.2.1 תשלום משכורות לפסיכולוגים המועסקים בשירות בשיעור של 68% מהעלות הכוללת.

8.2.2 תשלום עבור רכישת שירותי הדרכה לפסיכולוגים.

8.2.3 תשלום המיועד לפסיכולוגים – עולים (הטבת שכר). בשנתיים האחרונות הקצבה זו אינה רלוונטית.

8.3 בנוסף, קיימות הקצבות מיוחדות לנושא הטיפול בפגיעות מיניות ותכנית לאומית.

8.4 הדיווחים על סכומי ההקצבות מופיעים בדוח "מיתר". גזברות העירייה מבצעת את פעולת זיכוי הקצבות אלו בסעיפי ההכנסות של השירות הפסיכולוגי לפי מהות ההקצבה.

8.5 להלן הנתונים על הקצבות משרד החינוך **השוטפות** לשירות הפסיכולוגי חינוכי לשנים 2014-2015 (ב-ש"ח) :

שנת 2015	שנת 2014	מהות ההקצבה
4,030,989	3,866,513	שכר הפסיכולוגים
104,931	107,396	הדרכה
69,963	126,075	פסיכולוגים עולים
4,205,888	4,099,984	סה"כ

8.6 הביקורת בדקה ומצאה כי הקצבת משרד החינוך לתשלומי השכר עבור הפסיכולוגים הסתכמו בשנת 2014 ב- 3,992,588 ש"ח (כולל 126,075 ש"ח תוספת שכר המיועדת לפסיכולוגים עולים).

8.7 סה"כ תשלומי השכר לפסיכולוגים בפועל הסתכמו בשנה זו ב- 3,983,133 ש"ח (לאחר קיזוז תשלומי השכר ששולמו באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב בשנה זו בסך 936,727 ש"ח).

8.8 מכאן, שהקצבות משרד החינוך הינן בשיעור של 100% (ויותר) מסך תשלומי השכר לפסיכולוגים ששולמו בפועל. זאת, למרות, שמשרד החינוך מבסס את תחשיב ההקצבות בשיעור של 68% בלבד משכר הפסיכולוגים בהתאם לתקנים שאושרו.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

הדבר נובע מכך, שתחשיב משרד החינוך לתשלומי השכר לפסיכולוגים מבוסס על שכר ממוצע, ואילו ממוצע השכר בשירות הפסיכולוגי בבת ים נמוך מזה.

8.9 בנוסף, ייתכן שקיימות תקופות שבהן לא מנוצל התקן במלואו, אולם, משרד החינוך משלם את מלוא התקנים. לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי, קיימות תקופות בהן פסיכולוגיות יוצאות לחופשת לידה ועד לאיוש משרתן על ידי ממלאי מקום יש לעיתים פערי זמן משמעותיים.

8.10 הבדיקה נערכה גם לגבי הנתונים של שנת 2015. בשנה זו הקציב משרד החינוך סך של 4,100,952 ש"ח עבור תשלומי השכר לפסיכולוגים (כולל סך של 69,963 ש"ח תוספת שכר המיועדת לפסיכולוגים עולים).

8.11 בשנה זו הסתכמו תשלומי השכר בפועל עבור הפסיכולוגים בסך של 4,281,085 ש"ח (לאחר קיזוז תשלומי השכר ששולמו באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב בשנה זו בסך 1,101,376 ש"ח).

8.12 מכאן, שהקצבות משרד החינוך הינן בשיעור של כ- 97% מסך תשלומי השכר לפסיכולוגים ששולמו בפועל, למרות שמשרד החינוך מבסס את תחשיב ההקצבות בשיעור של 68% בלבד משכר הפסיכולוגים בהתאם לתקנים שאושרו. הסיבות לכך, מפורטות לעיל.

הקצבות משרד החינוך המיוחדות

8.13 להלן הנתונים על הקצבות משרד החינוך **המיוחדות** לשירות הפסיכולוגי החינוכי לשנים 2014-2015 (ב-ש"ח):

שנת 2015	שנת 2014	מהות ההקצבה
8,820	33,300	פגיעות מיניות
66,602	66,602	סדנה לשיפור- שמיד
-----	44,250	תכנית שמיד - סמ"ל
75,422	144,152	סה"כ

הערה: **תכנית שמיד** – תכנית לאומית לטיפול בילדים ובנוער בסיכון ובמצוקה. **סמ"ל** – סיפורים מובילים להצלחה.

8.14 הביקורת בדקה ומצאה כי התקציב שהוקצה בפועל לשירות הפסיכולוגי חינוכי בבת-ים עבור הטיפול בפגיעות מיניות, הסתכם בשנת 2014 בסך של 33,300 ש"ח, ואילו בשנת 2015 הסתכם התקציב ב – 8,820 ש"ח בלבד. מנהלת השירות הפסיכולוגי הסבירה כי

השירות הפסיכולוגי חינוכי

למעשה בשנת 2014 לא נוצל התקציב במלואו, והיתרה שנותרה הועברה לשימוש לשנת 2015, כך שלמעשה התקציב שהוקצה לנושא זה הסתכם ב- 42,120 ₪ לשנתיים.

9. פיקוח ומעקב

- 9.1 הביקורת בדקה עם חשב אגף החינוך את אופן הפיקוח והמעקב אחר ההכנסות המתקבלות בשירות הפסיכולוגי חינוכי מכול המקורות ואחר ביצוע התשלומים השונים וכן את אופן ההתחשבות עם משרד החינוך.
- 9.2 הביקורת הופתעה לגלות כי רמת הבקרה והפיקוח המבוצעים על ידי חשב אגף החינוך מצומצמת ביותר משום שהיא מתרכזת בשני סעיפי תקציב בלבד (הכנסות ממשרד החינוך והכנסות מההורים ובתי הספר), והבדיקה שנערכת לגביהם מסתכמת רק בבדיקת סכום היתרה הקיים ללא ירידה לפרטים.
- 9.3 מובן שפיקוח ובקרה ברמה כה נמוכה עלולים להוביל להפסד כספים במספר תחומים.
- 9.4 לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי, היא מבצעת בקרה צמודה אחר הכספים המגיעים לעירייה עבור השתלמויות, פרויקטים וכו', עד להעברתם בשלמותם.

פרק ד': השירות הפסיכולוגי המורחב / המשלים (שפ"מ)

1. כללי

- 1.1. בהתאם לחוזר מנכ"ל משרד החינוך 4/2010, ניתן להרחיב ולהעמיק את השירותים הניתנים במסגרת השירות הפסיכולוגי החינוכי במימון ייעודי, לנוכח תכניות או/ו יוזמות מעבר לעבודת השפ"ח הסטנדרטית או לאור צרכים נוספים.
- 1.2. לשם כך, על מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי לשקול בשיתוף עם העירייה, את היזמות או/ו הצרכים ואת מקור מימנם.
- 1.3. מתווה השירותים המורחב והגורמים המבצעים אותו יתואמו בכל שנה מחדש טרם הפעלתו בין מנהל השירות הפסיכולוגי ומנהל אגף החינוך בעירייה.
- 1.4. שירותים אלה ייכללו בתכנית העבודה של השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 1.5. במקרים של ספק יש לפנות לפסיכולוג המחוזי לקבלת אישורו.
- 1.6. על מנת להרחיב את פעילות הפסיכולוגים במוסדות החינוך ברמות שונות, מוסיפה העירייה תקציבים מיוחדים ממקורותיה וממקורות חיצוניים (עמותות וקרנות).
- 1.7. ניצול התקציבים האלו בא לידי ביטוי בשירות הפסיכולוגי המורחב. כלומר, הפסיכולוגים מדווחים על השירות שניתן ושכרם משולם באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב.
- 1.8. להדגשה, קיימת הקפדה מלאה של מנהלת השירות על כך, שלא יינתן שירות בתשלום באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב, במידה ששירות זה כלול בשירותים הניתנים בשירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 1.9. רכזת השירות הפסיכולוגי המורחב אחראית לחלוקת המשימות של תחום זה לפסיכולוגים, למעקב ובקרה אחר ריכוז השירותים שניתנו והשכר שיש לשלם בגינם לפסיכולוגים.

2. אופן ההפעלה של השירות הפסיכולוגי החינוכי המורחב

- 2.1. רשות מקומית יכולה להחליט אם לקיים שירות מורחב ולתאם את מתווה השירות.
- 2.2. אופן ההפעלה, התעריפים ודרכי התשלום יתואמו בין מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי לבין בעלי התפקידים ברשות המקומית בהתאם להנחיות המפורסמות על ידי מרכז השלטון המקומי ובהסתמך על תעריפי נציבות שירות המדינה.
- 2.3. התשלום לפסיכולוג יתבצע באמצעות הרשות המקומית או באמצעות עמותה ציבורית באישור הרשות המקומית.
- 2.4. כלל זה חל על שירות במימון ציבורי והן על שירות במימון הורים.

3. שירות פסיכולוגי חינוכי מורחב במימון ציבורי

3.1. משרד החינוך מתיר לרשויות המקומיות לספק שירות פסיכולוגי "מורחב" במימון ציבורי.

3.2. זהו שירות במימון ממסדי או ציבורי כדוגמת רשות מקומית/גופים ציבוריים/תכניות לאומיות/פרויקטים של השירות הפסיכולוגי הייעוצי או המגזר השלישי.

3.3. להלן סוגי השירות הנכללים בשירות הפסיכולוגי המורחב במימון ציבורי:

3.3.1. הרחבת אוכלוסיות:

3.3.1.1. שירות פסיכולוגי למסגרות חינוכיות בגיל הרך – מתחת לגיל חובה.

3.3.1.2. שירות פסיכולוגי לבתי ספר תיכוניים.

3.3.1.3. שירות פסיכולוגי למופנים על ידי השירותים החברתיים (רווחה) או על ידי גורמים אחרים ברשות המקומית.

3.3.2. העמקת שירות קיים:

3.3.2.1. הערכות והתערבויות פסיכולוגיות לילדים, ובכללם ילדים בעלי צרכים מיוחדים וילדים בסיכון.

3.3.2.2. פיתוח ויישום של תכניות התערבות.

3.3.2.3. כול שירות נוסף החורג מהמכסות שהוגדרו בחוזר מנכ"ל משרד החינוך.

3.4. בשירות הפסיכולוגי החינוכי המורחב בבת ים קיימים שירותים במימון ציבורי מסוגים שונים לאוכלוסיות מגוונות, כדלקמן: שעות פסיכולוג לתלמידי בתי הספר העל יסודיים הלומדים בחטיבה העליונה, שעות פסיכולוג לפרויקט "צבעים", ביצוע אבחונים לתלמידי כיתות ו' הלומדים בחינוך המיוחד, הנחיית קבוצות, שעות פסיכולוג לבית הספר בחינוך המיוחד מסילות, התאמת דרכי טיפול והתאמת דרכי אבחנות, ביצוע אבחונים לתלמידים במסגרת פרויקט "יוזמת ויצמן", שעות פסיכולוג לפרויקט מעגן/עוגן, ביצוע אבחונים וטיפולים לנפגעי פגיעות מיניות, אבחונים וטיפולים במקרי חירום/חריגים.

3.5. שירותים אלו אינם קיימים בסל השירותים הבסיסי והם ממומנים על ידי העירייה או/ו גורמי חוץ שונים (משרדי הממשלה, תרומות, עמותות וכו').

4. שירות פסיכולוגי חינוכי משלים במימון הורים

4.1. להלן השירותים היכולים להינתן במסגרת שירות פסיכולוגי משלים ביוזמת ההורים ובמימונם:

9.5 הערכות פסיכולוגיות

4.1.1. הערכות פסיכולוגיות בשכבות הגיל שאינן מקבלות שירות פסיכולוגי חינוכי במסגרות החינוכיות (לא כולל, כאמור, ילדים בעלי צרכים מיוחדים וילדים בסיכון גבוה).

4.1.2. הערכות פסיכולוגיות לצורך הדלגה.

4.1.3. הערכות פסיכולוגיות לצורך שיבוץ למסגרות ילדים מחוננים או מוכשרים.

4.1.4. הערכות פסיכולוגיות לצורך התאמות בדרכי ההיבחנות לתלמידים לקויי למידה בבתי ספר על יסודיים.

9.6 התערבויות פסיכולוגיות

4.1.5. התערבויות טיפוליות.

4.1.6. סדנאות.

4.1.7. הרצאות.

4.2. לא ינתן שירות פרטני במימון הורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים (בעלי זכאות בתוקף ועדה סטטוטורית) ו/או לילדים בסיכון גבוה.

4.3. בשירות הפסיכולוגי החינוכי המורחב ניתנים במימון הורים השירותים הבאים: איבחונים פסיכו-דידקטיים מלאים לתלמידי העל יסודי, טיפולים פסיכולוגיים פרטניים, איבחוני הדלגה לצורך הקדמת המעבר מגן לבית ספר, קבוצות טיפוליות לילדים, הרצאות, הדרכות וקבוצות הורים.

4.4. שירותים אלו אינם קיימים בסל השירותים הבסיסי.

5. תעריפים

5.1. נציבות שירות המדינה מפרסמת את התעריפים המקסימליים לתשלום במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב/המשלים.

5.2. להלן בטבלה התעריפים שפורסמו על ידי נציבות שירות המדינה בתאריך 1.6.2014: (עדכון אחרון):

הסכום בשקלים חדשים (תעריף מרבי)			סוג השירות
מומחה בכיר	מומחה	פסיכולוג	
797	710	607	הערכת אינטליגנציה
1,273	1,137	970	הערכת אינטליגנציה מורחבת (קשיי למידה, בשלות לבית הספר וכו')
1,749	1,563	1,334	הערכה פסיכודיאגנוסטית מלאה
319	283	252	שעת טיפול פסיכוטרפויטי או יעוץ שוטף
397	355	302	שעת טיפול פסיכוטרפויטי קבוצתי, משפחתי או יעוץ לקבוצה
477	426	363	שעת יעוץ חד פעמי

השירות הפסיכולוגי חינוכי

הסכום בשקלים חדשים (תעריף מרבי)			סוג השירות
מומחה בכיר	מומחה	פסיכולוג	
397	355	302	חוות דעת, יעוץ והדרכה בתוך מערכת (מוסד חינוכי, מפעל, בית חולים, ארגון)
319	283	242	שעת פיקוח אישי והדרכה לאיש מקצוע Supervision
397	355	302	שעת פיקוח אישי והדרכה קבוצתי Supervision
319	283	242	כול שירות פסיכולוגי אחר - לשעה

הערות לטבלה:

1. התעריף הנכלל בסעיף שלעיל מתייחס ליעוץ של לא יותר מ-1.5 שעות. אם נמשך הייעוץ יותר מ-1.5 שעות, יהיה החישוב לפי תעריף של שעת טיפול.
2. שעת טיפול הינה בת 60 דקות.
- 3.5. משרד החינוך (שירות פסיכולוגי ייעוצי – שפ"י) הנחה את השירות הפסיכולוגי חינוכי לגבות תשלומים בגין השירותים הניתנים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב/המשלים בהתאם לתעריפים אלו.
- 4.5. הביקורת בדקה ומצאה כי התעריפים הנגבים בעבור השירותים השונים הניתנים במסגרת "סל השירותים המשלימים" תואמים את הנדרש על-פי התעריפים השונים כפי שפורסמו ואושרו ולעיתים אף נמוכים מהם, להלן בטבלה:

5.5. תעריפי השירות הפסיכולוגי מורחב - בת ים (ב-ש):

הדרכה	עלות מעסיק	העלות	סוג השירות
360 (2 פגישות)	300	1,800	פסיכודידקטי על יסודי (חמשת הראשונים)
180	300	1,800	פסיכודידקטי (על יסודי)
110	100	1,250	פסיכודידקטי (יסודי)
110	100	1,200	דרכי טיפול (רווחה)
110	100	1,250	טרום חובה
0	50	900	כיתות ו' חינוך מיוחד, גן חינוך מיוחד להשמה
100	0	100	שעות תיכון

השירות הפסיכולוגי חינוכי

סוג השירות	העלות	עלות מעסיק	הדרכה
טיפול פרטני (כולל פ. ויצמן)	220	20	220
פרויקט צבעים	220	0	220 (ע"ח הפרויקט)
הרצאה חד פעמית (שעתיים אקדמיות)	700	50	0
הנחייה קבוצה	400 למפגש	40	180

5.6. בחודש ספטמבר 2014, פירסם משרד החינוך (שפ"י) עדכון, כי התשלום לפסיכולוגים עבור אבחון באמצעות מלגות של תלמידים לקויי למידה יעמוד על 2,050 ש"ח לאבחון משולב (פסיכודידקטי). אולם, למרות בקשתה של מנהלת השירות הפסיכולוגי לעדכן את התעריף עבור השירות הזה, לא אישר זאת סמנכ"ל קהילה לשעבר.

5.7. אי לכך, קיים פער של כ-250 ש"ח בין התשלום הנגבה בפועל במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב ובין התעריף המאושר, כך שהתשלום הנגבה בפועל נמוך יותר מהתשלום המאושר.

6. דיווח על פעילות השירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב

6.1. אחת לחודש מעבירה מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי לחשב אגף החינוך דוח על הפעילות שנערכה בחודש זה בתחום השירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב. דוח זה נבדק גם על ידי רכזת השירות הפסיכולוגי המורחב בטרם העברתו למנהלת השירות ולחשבות אגף החינוך.

6.2. מנהלת השירות הפסיכולוגי מבצעת בקרה על אופן ביצוע העבודה והשלמתה בטרם היא מאשרת את תשלום השכר.

6.3. מטרת הדיווח בעיקרה היא ביצוע תשלום השכר לפסיכולוג. אולם, למעשה, בדיווח זה ניתן ואף צריך לבחון את הנתונים והתאמתם לתקציבים המאושרים.

6.4. בדוח זה מופיעים גם תשלומי שכר למדריכים, במקרים בהם ניתנה הדרכה של פסיכולוג מומחה – מדריך לפסיכולוג שאינו מומחה שערך את האבחון. התשלום למדריך מבוצע על ידי קיזוז התשלום עבור ההדרכה מהתשלום לפסיכולוג שביצע את האבחון בפועל.

7. התשלום לפסיכולוגים הפועלים במסגרת השפ"מ (שירות פסיכולוגי מורחב)

7.1. התשלום לפסיכולוגים המבצעים עבודתם במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב מתבצע כנדרש על-פי ההנחיות, באמצעות תלושי השכר.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

7.2. הפסיכולוגים המועסקים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב אינם חתומים על חוזה המסדיר את עבודתם במסגרת זו. הביקורת סבורה כי יש מקום להחתים את הפסיכולוגים על מסמך כולשהו, כגון: הוראת עבודה המסדירה את דרכי הפעולה, ההנחיות וההוראות הנוגעות לתחום זה באופן ספציפי, כמו, למשל, התחייבות לביצוע עבודה במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב רק מחוץ לשעות העבודה הרגילות, זאת על מנת שעניינים אלו יהיו ידועים ונהירים לכול העוסקים בתחום זה.

7.3. הביקורת בדקה באופן מדגמי את תשלומי השכר לפסיכולוגים בגין עבודתם בשירות הפסיכולוגי המורחב בהסתמכה על הדיווחים החודשיים של מנהלת השירות הפסיכולוגי לחשבות אגף החינוך, ומצאה כי קיימת התאמה מלאה בין הסכום המדווח על ידה לתשלום ובין ביצוע התשלום בפועל.

7.4. יש לציין כי כול דיווח על מתן שירות של פסיכולוג ובקשה לתשלום שכרו מוגשת ע"י מנהלת השירות הפסיכולוגי החינוכי רק לאחר שמקור המימון (מהורים או מגורמי חוץ) התקבל בפועל.

8. הכנסות ותשלומים

8.1. הביקורת רכזה את ההכנסות מהשירות הפסיכולוגי המורחב ואת התשלומים לפסיכולוגים מתוך דיווחי מנהלת השירות בשנים 2013-2015, להלן בטבלה (ב-ש):

שנת 2015	שנת 2014	שנת 2013	
899,400	842,965	775,811	עלות העבודה
137,530	158,920	222,453	השתתפות ההורים
11,070	24,225	11,250	השתתפות בית הספר
9,800	18,836	14,500	השתתפות משרד החינוך
391,945	389,654	301,910	השתתפות העירייה
64,590	8,980	45,686	מימון סעיף סל סיוע אישי פרויקט ויצמן
121,425	68,635	37,227	ועדת הנחות
142,210	159,710	124,960	טיפול+תיכון
878,570	828,960	757,986	ההכנסות מהמקורות השונים
20,830	14,005	17,825	הפחתה למדריך
60,670	58,915	79,083	הפחתת תקורה
81,500	72,920	96,908	סה"כ הפחתות
817,900	770,045	678,903	תשלום לפסיכולוג

השירות הפסיכולוגי חינוכי

8.2. הנתונים בטבלה מצביעים על כך ששיעור השתתפות ההורים בשירותים הניתנים באמצעות השירות הפסיכולוגי המורחב נמוך באופן משמעותי משיעור ההשתתפות של גורמים אחרים המממנים שירותים אלו.

9. ניהול הגבייה

9.1. הביקורת בדקה את אופן גביית הכספים והוצאת הקבלות בגין השירותים הניתנים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב.

9.2. מזכירת השירות הפסיכולוגי אחראית על ניהול הגבייה, אולם, לדבריה, אין היא מכירה את הוראת העבודה העירונית הנוגעת לנושא זה "גביית כספים במוקדי הגבייה העירוניים והתחשבות כספית עם גזברות העירייה" שמספרה 3.02.3.

9.3. לעומתה, העידה מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי כי חשבות אגף החינוך מקפידה לערוך מעקב אחר יישום ההנחיות של הוראת עבודה זו מעת לעת, כולל פגישות עבודה עם מזכירת השירות הפסיכולוגי חינוכי.

9.4. הביקורת בדקה באופן מדגמי 40 קבלות שהונפקו בשנת 2015, ולהלן ממצאיה:

9.4.1. באופן כללי, התרשמה הביקורת כי פנקס הקבלות מנוהל על ידי מזכירת השירות הפסיכולוגי באופן מסודר תוך כדי הקפדה על רישום פרטי המשלם, מהות התשלום, אופן התשלום, תאריך התשלום וכו'.

9.4.2. ה תקבולים התקבלו הן מההורים והן מגורמים חיצוניים מממנים, כגון: "דרור בתי חינוך" ("יוזמת ויצמן"), בית הספר "שרת" ועוד.

9.4.3. כ אשר התקבלו כספים מגורמים חיצוניים מממנים, הופיעו בחלק מהקבלות שמות התלמידים שקיבלו את המימון ובחלק לא.

9.4.4. ב שירות הפסיכולוגי לא ערכו רשימות מרוכזות של ההכנסות מגורם מממן אחד, ועבור כל הגורמים המממנים, וכתוצאה מכך קיים קושי לבדוק את ההתאמה בין ההכנסות ובין התשלומים לפסיכולוגים עבור האבחונים או הטיפולים שביצעו במסגרת מממנים אלו.

9.4.5. מ זכירת השירות הפסיכולוגי נהגה לתייק את שוברי ההפקדה בצמוד לקבלות בהתאמה, אולם, הביקורת מצאה כי קיים פיגור רב בתיוק מסמכים אלו. לטענת מזכירת השירות, עומס המטלות המוטל עליה במסגרת עבודתה לא מותיר לה זמן פנוי למשימות מעין אלו.

9.4.6. ה ביקורת מעירה כי הדבר עלול להקשות על ביצוע המעקב והבקרה אחר הפקדת

השירות הפסיכולוגי חינוכי

הכספים בשלמותם משום, שאם יתברר כי אין התאמה בין ההפקדה והקבלה, הזמן הרב שחלף מאז ביצוע פעולות אלו עלול להקשות על בירור הטעות.

9.4.7. נ

מצא כי קבלות שבוטלו תוייכו בפנקס הקבלות, כנדרש.

9.5. הביקורת מציינת כי מזכירת השירות הפסיכולוגי חינוכי אחראית גם להפקדת הכספים בקופת העירייה, וזאת בשל היעדרו של אב בית שיבצע זאת כפי שקיים במוסדות אחרים בעירייה. עובדה זו גוזלת זמן יקר מזמני עבודתה של המזכירה וגם גורמת לכך שהכספים המתקבלים אינם מופקדים על בסיס יומיומי.

9.6. בפנקס הופיעו חתימות של ענף שטרות המעידות על בדיקת התקבולים אל מול ההפקדות שבוצעו. החתימות כללו חותמת בלבד ללא חתימת הבודק, כך שלא ניתן לדעת מי בענף שטרות ביצע את הבדיקה ואישרה.

9.7. נכון ליום הבדיקה 24.1.2016, נמצאו על פי פנקס הקבלות 3 המחאות שטרם הופקדו בסך כולל של 3,620 ש"ח וכן סך של 360 ש"ח במזומן. הכספים המתקבלים נשמרים בכספת המצוייה במבנה השירות הפסיכולוגי חינוכי.

9.8. הביקורת מצאה כי במקרים מסויימים הקבלות למשלמים אינן ניתנות במעמד התשלום. ספר הקבלות נמצא בחזקתה של מזכירת השירות הפסיכולוגי חינוכי, הפסיכולוג המבצע את השירות מקבל את התשלום בעוד הקבלה נרשמת יום יומיים לאחר הבדיקה ונשלחת בדואר למשלם או שניתנת לפסיכולוג על מנת שימסרה למטופל במידה שהמטופל אמור לחזור פעם נוספת.

9.9. במקרים אלו, אין המשלם מקבל אישור זמני או קבלה זמנית.

9.10. הקבלה כוללת את שמותיהם של הילדים המקבלים טיפולים או העוברים אבחונים בשירות הפסיכולוגי המורחב. קיימת בעייתיות בחשיפתם של שמות המטופלים בפני גורמים נוספים בעירייה כגון עובדי הגזברות. הביקורת ממליצה לסמן את המשלמים בראשי תיבות ולציין את שם המטופל שאליו מתייחס התשלום רק על גבי מסמכים הנותרים בארכיון השירות הפסיכולוגי חינוכי.

10. הנחות

10.1. העירייה מעניקה הנחות למשפחות שלהן רקע סוציו אקונומי נמוך ואין ידן משגת לממן את האבחונים הניתנים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב.

10.2. הביקורת בדקה ומצאה כי לא נקבעת מסגרת תקציבית שנתית למתן ההנחות, כך, שלמעשה, לא נקבע מהו הסכום המקסימלי שאותה העירייה מקצה לנושא זה.

10.3. הביקורת סבורה כי יש לקבוע מסגרת תקציבית מוגדרת מראש בתחילת השנה שעל-פיה אמורה לפעול ועדת ההנחות באגף החינוך. במידת הצורך יש לקבל את אישור גזבר העירייה לחרוג ממסגרת תקציבית זו שנקבעה.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 10.4. ההנחות ניתנות לתלמידים בגילאים של בית הספר העל יסודי בלבד (חטיבת ביניים וחטיבה עליונה).
- 10.5. על מנת לקבל הנחה, על ההורה המבקש להגיש בקשה לוועדת ההנחות באגף החינוך על גבי טופס המיועד לכך ולצרף אסמכתאות התומכות בקשיים הכלכליים שבו המשפחה נתונה.
- 10.6. הביקורת לא מצאה תבחינים בכתב על פיהם מקבלת הוועדה את החלטותיה.
- 10.7. שיעור ההנחה המקסימלי שמעניקה הוועדה הוא 80% ולמעשה קיימת שתי אפשרויות נוספות שהן: 50% או 30%, הכל בהתאם למצבה הסוציו אקונומי של המשפחה.
- 10.8. יו"ר הוועדה הינו מנהל אגף החינוך ומשתתפים בה נציג המחלקה לחינוך על יסודי ונציגת השירות הפסיכולוגי הממונה על השירות הפסיכולוגי המורחב.
- 10.9. הביקורת בדקה את אופן התנהלות ועדת ההנחות בשנת 2015, ולהלן ממצאיה:
- 10.9.1. הפנייה לבקשת הנחה מגיעה לאגף החינוך באמצעות יועצת בית הספר, המרכזת את מסמכי הבקשה ואת המלצת הצוות המקצועי, כולל המלצה על שיעור ההנחה.
- 10.9.2. הפנייה נבדקת במחלקה לחינוך על יסודי אשר מרכזת את הנתונים על התלמיד ועל המשפחה לכלל טופס אחד.
- 10.9.3. הוועדה מתכנסת במהלך שנת הלימודים אחת לחודשיים, במועדים שנקבעו מראש, ופורסמו להנהלות בתי הספר, על מנת שאלו יוכלו לכוון פניותיהם למועדים אלו.
- 10.9.4. הבקשות מרוכזות בטופס המיועד לכך, כך שנרשמים פרטי הבקשה הבאים: מספר הנפשות במשפחה, הכנסות המשפחה וסיבת הבקשה בתמציתיות רבה.
- 10.9.5. החלטות הוועדה נרשמות על גבי הטפסים המוגשים לה. יו"ר הוועדה חותם ליד שיעור ההנחה שנקבעה. אולם, אין רישום של פרוטוקול אשר יכול לתת הסבר מנומק על קביעתה.
- 10.9.6. בתום הוועדה, נשלחות הודעות אל הנהלות בתי הספר וכן אל נציגת השירות הפסיכולוגי בהן מצויינות החלטות הוועדה.
- 10.9.7. במכתב לא צויין תאריך התכנסות הוועדה לדיון בבקשה. הביקורת ממליצה להוסיף נתון זה במכתב.
- 10.9.8. המחלקה לחינוך על יסודי מנהלת רשימה מרוכזת של התלמידים שהוועדה החליטה לתת להם הנחה בתשלום לאבחונים בשפ"מ ועוקבת מול בתי הספר אחר ביצוע האבחון.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

10.9.9. במידה שמתקבל המידע כי ההורים בחרו שלא לרכוש את האבחון הפרטי למרות מתן ההנחה, מעדכנת המחלקה לחינוך יסודי את הרשימה. כך ניתן לדעת למעשה מהן ההנחות שנוצלו בפועל.

10.9.10. ניתן לערער על קביעת הוועדה. לשם כך, יש להוסיף מידע חדש לוועדה על המידע שנמסר בדיון הוועדה הקודם. הערעור מוגש לדיון בשנית לוועדה.

10.10. לסיכום, הביקורת משבחת את עבודת הוועדה באמצעות המחלקה לחינוך על יסודי, המתבצעת באופן תקין ומסודר ביותר.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

10.11. הביקורת ריכזה את הנתונים על שיעורי ההנחות שניתנו במסגרת ועדת ההנחות

בשנת 2015:

10.11.1. בסה"כ התקיימו חמש ישיבות של ועדת ההנחות, במסגרתן הובאו לדיון

בקשות להנחה לפי ההתפלגות הבאה :

10.11.2. הנתונים על מספר הבקשות שהוגשו בוועדות השונות לפי בתי הספר :

9.11 ס ה "כ"	9.9 9.10 תאריכי קיום הועדות - 2015						9.7 ש ס ב י ה "ס"
	6 9.16 · 1 2	1 9.15 4 · 1	2 9.14 6 · 5		1 9.13 9 · 3	1 9.12 5 · 1	
			2 9.18	1 9.17			
2 9.26 4	- 9.25 - -	- 9.24 - -	- 9.23 - -	6 9.22	6 9.21	1 9.20 2	9.19 ז ב ו ל ו ו ה מ ר
6 9.34	- 9.33 - -	2 9.32	- 9.31 -	- 9.30	1 9.29	3 9.28	9.27 א ו ר ט מ ל ט ו ו
2 9.42 1	4 9.41	5 9.40	2 9.39	1 9.38	4 9.37	5 9.36	9.35 א ו ר ט ר מ ת י ו ס ף
2 9.50 2	7 9.49	3 9.48	6 9.47	- 9.46	5 9.45	1 9.44	9.43 ר מ

השירות הפסיכולוגי חינוכי

							ו ת
1 9.58 9	- 9.57 - -	1 9.56 2	1 9.55	- 9.54	3 9.53	3 9.52	9.51 ש ז "ר
1 9.66 6	1 9.65	2 9.64	1 9.63	3 9.62	4 9.61	5 9.60	9.59 ב י ת ו ג ן
1 9.74 5	- 9.73 - -	- 9.72 - -	1 9.71	6 9.70	3 9.69	5 9.68	9.67 י ש י ב ת א ד ר "ת
1 9.82 2	4 9.81	1 9.80	2 9.79	2 9.78	- 9.77 - -	3 9.76	9.75 א ו ל פ נ ת א ב י ה
1 9.90 6	4 9.89	7 9.88	1 9.87	2 9.86	2 9.85	9.84	9.83 ח ש מ ו נ א י ס
1 9.98	9.97	9.96	9.95	1 9.94	9.93	9.92	9.91 ת י נ ו ן ח

השירות הפסיכולוגי חינוכי

							ד ש
2 9.10	1 9.10	1 9.10	9.10	9.10	9.10	9.10	9.99 א ש כ ו ל ו ת
2 9.11	9.11	1 9.11	1 9.11	9.11	9.10	9.10	9.10 ת ל מ י ד ה ו ץ
1 9.12 5 6	9.12	9.12	9.11	9.11	9.11	3 9.11 7	9.11 ס ה " כ

9.123

10.12. הנתונים בטבלה מצביעים על כך שמספר הבקשות הגדול ביותר שהוגשו לוועדה היה מבית הספר זבולון המר.

10.12.1. המדובר הוא על אבחון שתעריפו מסתכם ב-1,800 ש"ח.

10.13. להלן בטבלה מספר הבקשות שאושרו בכול אחת מהוועדות ושיעורי ההנחות שניתנו בוועדות אלו:

9.12						9.12
9.127 תאריכי קיום הוועדות - 2015						9.12 שי
6 9.13	1 9.13	26.5 9.130		1 9.12	1 9.12	עור , הה נח ה וה סכו מי ם
· 1 2	4 · 1	2 9.13	1 9.13	9 · 3	5 · 1	
9.14	9.14	9.14	9.14	1 9.13	- 9.13	100 9.13
				1 9.13	-	%
				, 8 0 0	-	1,80 9.13
				0		ש" ח
9.15	1 9.15	1 9.15	1 9.15	1 9.14	1 9.14	80 9.14
	7	0	2	6	9	%

השירות הפסיכולוגי חינוכי

	2 9.15 4 , 4 8 0 ש "ח	1 9.15 4 , 4 0 0 ש "ח	1 9.15 7 , 2 8 0 ש "ח	2 9.14 3 , 0 4 0	2 9.14 7 , 3 6 0 ש "ח	1,44 9.14 0 ש ח
9.16	9.16	2 9.16 2 9.16 , 5 2 0 ש 9.16 "ח	9.16	9.16	9.15	70 9.15 % 1,26 9.15 0 ש ח
9.17	1 9.17 4 1 9.17 2 , 6 0 0 ש "ח	5 9.17 4 9.17 , 5 0 0 ש "ח	4 9.17 3 9.17 , 6 0 0	8 9.17 7 9.17 , 2 0 0	1 9.16 3 1 9.17 1 , 7 0 0 ש "ח	50 9.16 % 900 9.16 ש ח
1 9.19 5 9.19 4 0 ש 9.19 "ח	3 9.19 1 9.19 , 6 2 0 ש "ח	1 9.18 5 9.18 4 0 ש "ח	4 9.18 2 9.18 , 1 6 0	1 9.18 5 9.18 4 0	5 9.18 2 9.18 , 7 0 0 ש "ח	30 9.18 % 540 9.18 ש ח
9.20	9.20	9.19	9.19	9.19	9.19	9.19
1 9.21 5 9.21 4 0 ש "ח	3 9.21 4 3 9.21 8 , 7 0 0	1 9.20 8 2 9.21 1 , 9 6 0	2 9.20 0 2 9.20 3 , 0 4 0 ש	2 9.20 5 3 9.20 2 , 5 8 0	3 9.20 7 4 9.20 1 , 7 6 0	9.20 סה כ

השירות הפסיכולוגי חינוכי

	ש ” ח	ש 9.21 ” ח	” ח	ש ” ח	ש ” ח	
--	-------------	------------------	--------	-------------	-------------	--

9.216

10.14. הביקורת בדקה ומצאה כי היקף מתן ההנחות בשירותים הפסיכולוגיים הסתכם בשנת 2015 בסך של 158,580 ש"ח.

11. כוח האדם בשירות הפסיכולוגי חינוכי המורחב

11.1. חוזר מנכ"ל משרד החינוך קובע כי על השירות הפסיכולוגי חינוכי לשאוף לתת שירות זה באמצעות ניצול כוח האדם הקיים בו.

11.2. ייתכנו מקרים שבהם יפעיל השפ"ח כוח אדם מקצועי חיצוני בכפיפות לפיקוחו המקצועי של מנהל השפ"ח ולהסדרים הקיימים ברשות המקומית.

11.3. הביקורת בדקה ומצאה כי במערך הפסיכולוגים שנתנו שירות במסגרת הרחבת השירות הפסיכולוגי חינוכי היו 40 פסיכולוגים המועסקים בשירות הפסיכולוגי חינוכי ואף לא אחד מבחוץ.

11.4. על פי חוזר מנכ"ל משרד החינוך, יש להקפיד ולשמור על הפרדה ברורה בין שעות העבודה השוטפות של הפסיכולוג בשירות הפסיכולוגי חינוכי ובין עבודתו במסגרת הרחבת השירות. עבודה זו כפופה לכללי האתיקה והיא כפופה מקצועית לפיקוח השירות הפסיכולוגי הייעוצי (שפ"י).

11.5. לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי, הפסיכולוגים המועסקים גם במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב, מודעים לכך שעליהם לבצע הפרדה ברורה בין עבודתם בשירות הפסיכולוגי חינוכי לבין השירות הפסיכולוגי המורחב, והפרדה זאת אכן מתבצעת בפועל.

12. הוראת עבודה – השירות הפסיכולוגי המורחב

12.1. חוזר מנכ"ל משרד החינוך מפרט עקרונות והנחיות להפעלת השירות הפסיכולוגי המורחב.

12.2. בנוסף, בשנת 2014, פירסם השירות הפסיכולוגי הייעוצי (שפ"י) הנחיות מפורטות בנושא, כדלהלן:

12.2.1. מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי אחראי למכלול ההיבטים המקצועיים הקשורים בהפעלת השירותים הנ"ל וכפוף לפיקוח מקצועי של הפסיכולוג המחוזי בשירות הפסיכולוגי ייעוצי (שפ"י).

12.2.2. מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי הוא הגורם המאשר לכול סוג של שירות מורחב (מימון ציבורי) ומשלים (מימון הורים).

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 12.2.3. מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי יקבע מי הפסיכולוגים שייתנו שירות במסגרת השירות המורחב והמשלים תוך מתן עדיפות לפסיכולוגים עובדי השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 12.2.4. מתמחים בעלי ידע וניסיון רלוונטיים, במידה שיועסקו, יעבדו בכפוף להדרכה בפיקוחו של מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי. כלל זה חל על פסיכולוגים עובדי השירות הפסיכולוגי חינוכי ועל פסיכולוגים שאינם עובדי השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 12.2.5. היקף עבודתו של הפסיכולוג בשירות הפסיכולוגי המורחב לא יעלה על היקף משרתו במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי. ייתכנו מקרים חריגים על פי החלטת מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי, בתיאום עם מנהל מחלקת החינוך ובאישור הפסיכולוג המחוזי.
- 12.2.6. תישמר הפרדה ברורה בין שעות העבודה השוטפות של פסיכולוג השירות הפסיכולוגי חינוכי ובין עבודתו במסגרת השירותים הנ"ל.
- 12.2.7. במקרים בהם מועסקים פסיכולוגים שאינם עובדי השירות הפסיכולוגי חינוכי, כללי ההעסקה ואופני התשלום ייקבעו על ידי הרשות המקומית.
- 12.2.8. האחריות לביטוח מקצועי על עבודתו של פסיכולוג שאינו עובד השירות הפסיכולוגי חינוכי, חלה על הפסיכולוג עצמו, זאת על פי הנמסר על ידי השלטון המקומי.
- 12.2.9. מומלץ למנות רכז לשירות הפסיכולוגי המורחב בהתאם להיקף הפעילות של השירות הפסיכולוגי המורחב. רכז השירות הפסיכולוגי המורחב כפוף למנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 12.2.10. הרכז אחראי על קבלת פניות, בדיקת התאמתן לשירות הפסיכולוגי המורחב ופיקוח מקצועי ואדמיניסטרטיבי על עבודת הפסיכולוגים.
- 12.2.11. אין לתגמל את רכז השירות הפסיכולוגי המורחב מתקני השירות הפסיכולוגי הייעוצי (שפ"י).
- 12.2.12. ישיבת צוות השירות הפסיכולוגי המורחב וההדרכות תיעשנה שלא בשעות עבודת השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 12.2.13. **מאגר הנתונים:** נתוני השירות הפסיכולוגי המורחב הינו חלק ממאגר המידע של השירות הפסיכולוגי חינוכי ועל כן חלים עליו כללי המאגר של השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 12.2.14. נתונים (פיזיים ו/או ממוחשבים) של השירות הפסיכולוגי המורחב באשר לילד יישמרו בתוך תיק הילד בשירות הפסיכולוגי חינוכי. תתבצע הפרדה בתוך תיק הילד בין נתוני השירות השוטף של השירות הפסיכולוגי חינוכי ונתוני השירות הפסיכולוגי המורחב.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

- 12.2.15. בתכניות המערבות עבודת פסיכולוג מטעם השירות הפסיכולוגי חינוכי יודא מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי תיאום בין הפסיכולוגים בתכנית ובין הפסיכולוגים העובדים במסגרות/ות חינוכיות בהן מתבצעת התכנית.
- 12.2.16. פסיכולוג העובד בשירות הפסיכולוגי המורחב יטפל אך ורק בילדים ובני משפחותיהם שאינם לומדים במסגרות חינוכיות להן הוא נותן שירות במסגרת השירות הפסיכולוגי חינוכי.
- 12.2.17. ייתכנו מקרים בהם החל פסיכולוג את הטיפול כשהילד למד במסגרת שאינה מקבלת את שירותיו והנסיבות השתנו. במצבים אלה תישקלנה האפשרויות השונות בדבר המשך הטיפול והחלטה תתקבל על ידי מנהל השירות הפסיכולוגי חינוכי בהיוועצות עם הפסיכולוג המחוזי.
- 12.2.18. תישמר הפרדה ברורה ומוחלטת בין מתן השירות ובין הליך התשלום.
- 12.2.19. בכול מקרה לא יועבר תשלום מההורים ישירות לשירות הפסיכולוגי חינוכי או לפסיכולוג.
- 12.3. הביקורת התרשמה כי אכן השירות הפסיכולוגי המורחב פועל בהתאם להנחיות אלו ומנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי ורכזת השירות הפסיכולוגי המורחב מבצעות מעקב ופיקוח קפדניים על ההתנהלות לפי הנחיות אלו בשלמותן.
- 12.4. קיימת הוראת עבודה עירונית בנושא השירות הפסיכולוגי המורחב (שמספרה 5.6.2.3.02), שנכתבה בחודש מרץ 2009, לפני למעלה משבע שנים ומאז לא עודכנה, אולם הוראה זו מנוסחת באופן כללי ביותר וחסרים בה נושאים רבים ומהותיים הנוגעים לתהליכי העבודה של השירות הפסיכולוגי המורחב.
- 12.5. הביקורת סבורה כי יש לפעול לכתיבת הוראת עבודה המסדירה את כלל תהליכי העבודה בשירות הפסיכולוגי המורחב כולל דרכי הפיקוח והמעקב אחר יישומה, כדי למנוע ככול הניתן בעיות אתיות וחשש לניגוד עניינים.
- 12.6. לדברי מנהלת השירות הפסיכולוגי חינוכי ורכזת השירות הפסיכולוגי המורחב, קיימות הנחיות בעל פה ברורות בנושא זה, הנאכפות בקפדנות, גם אם אינן מעוגנות בהוראת עבודה כתובה.

13. תיקי המטופלים

- 13.1. בעבר, היתה קיימת הפרדה בין תיקי המטופלים בשירות הפסיכולוגי ובין תיקי המטופלים במסגרת השירות הפסיכולוגי המורחב.
- 13.2. מציאות זו הקשתה על קבלת חומר רקע על התלמיד המטופל משום שלא תמיד היה ידוע כי קיבל טיפול במסגרת האחרת, וכשהיה ידוע היה צריך ל"שלוף" חומר זה מתיק אחר.
- 13.3. כתוצאה מכך, חל סירבול בהתנהלות בשני תיקים נפרדים למטופל אחד.

השירות הפסיכולוגי חינוכי

13.4. אי לכך, הוחלט בשירות הפסיכולוגי כי החל מחודש ינואר 2016, לא תיעשה הפרדה של תיקי המטופלים במקרים בהם המטופל קיבל טיפול בשתי המסגרות, אלא, ינוהל תיק אחד למטופל.